Riksdagens protokoll 1992/93:10

Tisdagen den 20 oktober

Kl. 14.00 – 16.51
18.00 – 20.15

1 § Val till Nordiska rådet

Företogs val av 20 medlemmar och 20 suppleanter i Nordiska rådet.

Valberedningen hade enhälligt godkänt gemensamma listor för valen av medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet.

Sedan de gemensamma listorna upplästs av talmannen och godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, valda för tiden intill dess val nästa gång ägde rum:

medlemmar
Wiggo Komstedt (m)
Sten Andersson i Stockholm (s)
Hans Nyhage (m)
Ingvar Carlsson (s)
Elver Jonsson (fp)
Lahja Exner (s)
Marianne Andersson (c)
Per Olof Håkansson (s)
Sten Svensson (m)
Ingrid Näslund (kds)
Lena Öhrsvik (s)
Richard Ulfvengren (nyd)
Arne Andersson (m)
Mats Hellström (s)
Hugo Bergdahl (fp)
Birgitta Dahl (s)
Inger Koch (m)
Berit Oscarsson (s)
Anders Svärd (c)
Lars Werner (v)

suppleanter
Filip Fridolfsson (m)
Hans Gustafsson (s)
Göthe Knutson (m)
Anita Johansson (s)

Gudrun Norberg (fp)
Karl-Erik Svartberg (s)
Stina Gustavsson (c)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Ingrid Hemmingsson (m)
Liisa Rulander (kds)
Jan Fransson (s)
Lars Moquist (nyd)
Bertil Danielsson (m)
Bruno Poromaa (s)
Isa Halvarsson (fp)
Birthe Sörestedt (s)
Ingvar Eriksson (m)
Nils T Svensson (s)
Agne Hansson (c)
Berith Eriksson (v)

2 § Val av suppleant i socialförsäkringsutskottet

Valberedningen hade enligt till kammaren inkommet protokollsutdrag föreslagit att Lars Moquist (nyd) skulle väljas till suppleant i socialförsäkringsutskottet på en extra plats som tidigare tillgodoräknats Folkpartiet liberalerna.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Lars Moquist (nyd)

3 § Utökning av antalet suppleanter i vissa utskott

Valberedningen hade enligt ett till kammaren inkommmet protokollsutdrag

dels på begäran av Centern tillstyrkt att antalet suppleanter i konstitutionsutskottet utökades från 17 till 18, i skatteutskottet från 18 till 19, i lagutskottet från 17 till 18, i försvarsutskottet från 19 till 20 och i utbildningsutskottet från 18 till 19,

dels på begäran av Kristdemokratiska samhällspartiet tillstyrkt att antalet suppleanter i arbetsmarknadsutskottet utökades från 21 till 22,

dels på begäran av Ny demokrati tillstyrkt att antalet suppleanter i jordbruksutskottet utökades från 19 till 20.

Kammaren biföll dessa framställningar.

4 § Val av suppleanter i vissa utskott

Företogs val av en suppleant i vardera konstitutionsutskottet, skatteutskottet, lagutskottet, försvarsutskottet, utbildningsutskottet, arbetsmarknadsutskottet och jordbruksutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet
Birgitta Hambraeus (c)

suppleant i skatteutskottet
Marianne Andersson (c)

suppleant i lagutskottet
Rosa Östh (c)

suppleant i försvarsutskottet
Lennart Brunander (c)

suppleant i utbildningsutskottet
Christina Linderholm (c)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Lars Svensk (kds)

suppleant i jordbruksutskottet
Arne Jansson (nyd)

5 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 14 oktober.

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1992/93:22, 54 och 57 till utrikesutskottet
1992/93:62 till näringsutskottet

7 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellationerna 1992/93:3 och 5

Till riksdagen

Jag vill anmäla att Sten Anderssons interpellation 1992/93:3 om kriminalvården och Lars-Erik Lövdéns interpellation 1992/93:5 om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av tjänsteresa. Jag har kommit överens med interpellanterna om att besvara dessa interpellationer den 12 november 1992.
Gun Hellsvik

8 § Svar på fråga 1992/93:58 om avveckling av freoner och dess betydelse för vissa läkemedel

Anf. 1 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Leif Carlson har frågat mig om garantier för fortsatt användning av CFC som drivmedel i mediciner för lungsjuka.

Nedbrytningen av det stratosfäriska ozonskiktet är ett av våra allvarligaste miljöproblem. Nedbrytningen har gått fortare än tidigare vetenskapliga rapporter indikerat, och rapporter om skador på växtlighet och djurliv har börjat komma från södra halvklotet, från regioner närmast Antarktis. Det är ingen tvekan om att alla möjliga åtgärder måste sättas in för att snarast få bort utsläppen av CFC och andra ozonnedbrytande ämnen.

CFC är ett effektivt ämne som drivmedel i flera olika mediciner mot t.ex. astma. Utsläppen från denna användning är dock inte försumbar och svarar i dag för ca 8 % av användningen av CFC i Sverige. Av den anledningen läggs det nu ner ett stort arbete på att hitta alternativa drivmedel, som är acceptabla från både miljösynpunkt och medicinsk synpunkt. Med stor sannolikhet kommer sådana alternativ att vara framtagna till 1995. Denna fråga har också uppmärksammats inom Montrealprotokollet, det internationella avtalet till skydd för ozonskiktet.

I dag används CFC på dispens från Läkemedelsverket i vissa mediciner. Jag har erfarit att givna dispenser gäller t.o.m. den 1 januari 1994.

Regeringen följer utvecklingen inom detta område och är medveten om de behov en stor grupp astmatiker och andra lungsjuka har av effektiva mediciner. Till dess att alternativ finns tillgängliga bör möjligheter till undantag från förbudet mot CFC-användning enligt gällande regler finnas kvar.

Anf. 2 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Jag ber först att få tacka miljöministern för svaret, som jag tycker är positivt. Det är just brådskan att avveckla CFC, eller freoner, som man säger dagligdags, som är det som oroat de lungsjuka. Det är så oerhört

bråttom, och då finns det en risk för att det bästa blir det godas fiende. En liten grupp kommer att bli ställd utan adekvat medicinering.

Ungefär en tiondel av vår befolkning lider av kronisk obstruktiv lungsjukdom, dit bl.a. astma hör. Det har tagits fram många bra ersättningsmedel, torrsprejer, pulver som man använder i nebulisatorer m.m. Men det går inte att helt ersätta aerosolerna, dvs. det vi har i sprejerna.

Dispensen går ut 1994. Miljöministern tror att det till dess finns ersättningsmedel framtagna. Rent fysikaliskt är det nog fullt möjligt. Men genom att preparatet skall användas på människa krävs rätt långa djurtoxikologiska studier och därefter kliniska prövningar på människa innan man kan säga att det går att använda på ett jämfört med dagens preparat likvärdigt sätt. Med tanke på den tidsåtgången är man sannolikt framme vid år 1998.

Om det behövs, inser man det väsentliga i denna medicinering. Det jag gärna ville ha besked om var att man, även om det är viktigt att få bort CFC:erna, kan få sträcka sig några år längre.

Anf. 3 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Vi har redan när det gäller mjuka freoner markerat den modell som vi i så fall måste kunna använda. Jag ger alltså inga löften om utsträckning av tidsramarna, för det skapar minskad press på utvecklingen av alternativen.

Däremot är det klart att man under övergångstider kan resonera också kring ekonomiska belastningar. På det sättet utreder vi för närvarande de mjuka freonerna HCFC, och det betyder miljöavgifter.

Anf. 4 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Med den medvetenhet som finns hos alla om freoners farlighet vet företagen att den som lyckas skapa ett ersättningsmedel har en marknad framför sig. Det ekonomiska trycket är säkert så stort som det kan vara i det fallet.

Jag tolkar ändå miljöministerns uttalande som att de lungsjuka kan vara rätt lugna. Lyckas man inte till exakt det datum man har sagt nu, kan man se till verkligheten, så att inte några medicinskt svaga kommer i kläm. Man bör så fort som möjligt hitta en lösning som är acceptabel.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1992/93:77 om syrehalten i Öresund

Anf. 5 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Kenneth Lantz har frågat mig om jag ämnar vidta åtgärder för att förbättra syrehalten i Öresund.

Syrehalten i Öresund varierar mellan olika år och under vissa perioder har låga syrehalter uppmätts i djupområdena i Öresund, vilket beror både på föroreningar från Danmark och Sverige och på inströmning av bottenvatten från Nordsjön via Kattegatt med högt närsaltinnehåll och lågt syreinnehåll.

SMHI:s undersökningar från augusti och september 1992 visar också på låga syrehalter vid vissa provtagningsställen.

En rad olika åtgärder har vidtagits för att minska kvävetillförseln till Öresund. Den sammanlagda effekten av dessa åtgärder kommer att ge resultat först på några års sikt. Redan nu har emellertid kväveutsläppen från kommunala avloppsreningsverk minskat med 25 % jämfört med år 1986. Alla kommunala avloppsreningsverk i regionen skall också ha infört höggradig kväverening inom några år.

Även på jordbruksområdet har ett långsiktigt arbete inletts för att reducera närsaltsutsläppen, t.ex. att anlägga vattendammar, återställa våtmarker, öka andelen vinterbevuxen mark, utveckla metoder för förbättrad gödselspridning etc.

Regeringen har nyligen uppdragit åt Statens naturvårdsverk att utarbeta förslag om ökad användning av utsläppsramar för närsalter. I detta arbete skall naturvårdsverket analysera behovet av ytterligare åtgärder i förhållande till de belastningsmål som gäller samt pröva lämpligheten av regionalt fastställda utsläppsramar.

Det bedrivs för närvarande i samband med planeringen av en broförbindelse provgrävningar vid ett fåtal platser på den danska sidan av Öresund. Jag förutsätter att dessa provgrävningar inte har någon påverkan på miljösituationen i Öresund.

Jag är självfallet beredd att vidta ytterligare åtgärder för att nå de miljömål som riksdagen ställt sig bakom vad gäller utsläppen till våra havsområden.

Anf. 6 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Jag är tacksam för miljöministerns svar på min fråga.

Det är angeläget för mig att påtala en liten upplevelse som jag hade i somras. Vi åkte ner hela familjen till Öresund. Det var första gången i mitt drygt 40-åriga liv som jag sett en algblomning som färgade vattnet totalt. Som tur var rörde det sig om en grönslicksalg. Men ett par dagar därefter blev Helsingborgs Dagblad och andra tidningar tvingade att varsla oss om att det rådde badförbud även på grund av den blågröna algblomningen. Det gör ont i en tvättäkta skåning att se Öresund på det sättet.

Det finns i regionen en Öresundsfond som har skickat ut en enkät till västskånska kommuner. Där har man ställt frågan vilka åtgärder kommunerna har vidtagit för att minska kväveutsläppet. Enligt vad miljöministern själv påtalar här har det skett en klar förbättring vad beträffar avloppsreningsverken. Det är vi mycket tacksamma och glada för. Det fungerar. Men för övrigt har kommunerna inte uppfyllt det åtagande som riksdagen har beslutat om, nämligen en minskning av kväveutsläppen med 50 % före år 2000.

Vad har miljöministern för avsikt att göra, för att utöva en liten påtryckning på de västskånska kommunerna?

Anf. 7 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Vi arbetar ständigt med dessa viktiga NO_x-frågor. Det handlar om att försöka begränsa utsläppen från allehanda källor internationellt och i Sverige. Det är svårare att få snabba resultat när det gäller de litet mera diffusa, utspridda kväveoxidutsläppen. Jag tänker på avfall som har depone-

rats i marken och som läcker ut med vattenströmmarna i havet. Som jag sade i mitt svar pågår ett utvecklingsarbete som i varje fall på sikt är lovande när det gäller att begränsa utsläppen från jordbruket.

En annan viktig sak är trafiken. Som har framgått i media har vi i krisuppgörelserna föreslagit ett paket på 5,5 miljarder kronor i miljöskatter. Ett viktigt miljömål i sammanhanget är att minska kväveutsläppen från trafiken.

Det här var två av de generella och konkreta åtgärderna. Sedan kan jag gå in på många olika detaljer, t.ex. att jag ofta vid regeringsssammanträdena är med och avvisar, tyvärr för enskilda människor, dispenser för fritidshus och annat boende i det berörda området, dvs. avrinningsområdet närmast Kattegatt. Det krävs alltså att dessa människor skall anordna sina avlopp på visst sätt så att de inte bidrar till kväveutsläppen m.m. i berört område. Det här måste tyvärr göras i den krisartade situation som vi befinner oss i.

Anf. 8 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Jag är mycket tacksam för att miljöministern nämner bilsituationen. Jag hade tänkt att spinna vidare på den frågan. Nu när kommunikationsministern gör sitt intåg här i kammaren, vågar vi knappt tala om att minska bilismen även på de skånska vägarna.

Jag ser positivt på frågan om att förbättra kvävesituationen i Öresund, och jag är väldigt glad för dessa svar. Jag önskar att vi efter denna diskussion kan få hjälp av miljöministern med att ge de skånska kommunerna en liten knäpp på näsan så att de verkligen visar synbara resultat. Därmed framför jag mitt tack för miljöministerns svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1992/93:8 om högsta tillåtna hastighet på motorvägar m.m.

Anf. 9 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att ett enhälligt riksdagsbeslut avseende högsta tillåtna hastighet på motorvägar och motortrafikleder effektueras.

Bakgrunden till frågan är Trafiksäkerhetsverkets beslut år 1989 att av miljöskäl sänka hastighetsgränsen från 110 km/tim till 90 km/tim.

Trafikutskottet tog upp denna fråga i sitt betänkande angående trafiksäkerhet och trafikföreskrifter m.m. (1991/92:TU2). Där konstateras bl.a. att sänkning av hastighetsgränsen vinner allt mindre förståelse främst då antalet personbilar som har katalysatorrening av avgaserna ökar fortlöpande. Enligt utskottet var det dags för en omprövning av Trafiksäkerhetsverkets beslut och att denna omprövning skulle komma till stånd utan att riksdagen behöver ta något initiativ härför. Utskottet har inte beslutat att hastigheten skulle återgå till tidigare gällande förhållanden, vilket Sten Andersson i Malmö påstår i sin fråga.

Trafiksäkerhetsverket har omprövat detta beslut i enlighet med Trafikutskottets betänkande. Den 10 april 1992 beslöt styrelsen att 110 km/tim skulle

återinföras på 393 km av de motorvägar som omfattades av beslutet från år 1989. På 23 km bibehölls högsta tillåtna hastighet 90 km/tim av trafiksäkerhetsskäl. Detta beslut trädde i kraft den 15 maj 1992.

Vad gäller övriga vägar har ingen prövning skett ännu då Trafiksäkerhetsverket avvaktar den proposition om trafiksäkerhet som jag avser att föreslå regeringen under vintern. Denna proposition kommer bl.a. att behandla hastigheterna på våra vägar.

Anf. 10 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Men här måste nog föreligga någon form av missuppfattning, Det är min bestämda uppfattning att riksdagens trafikutskott fullt enigt tillstyrkte och att kammaren sedan beslutade att det skulle ske en återgång till de hastighetsgränser som gällde på motorvägar och motortrafikleder före beslutet 1989.

Jag ber om ursäkt om jag i onödan har tagit statsrådets tid i anspråk. Men jag är inte säker på att jag har helt fel i den här frågan. Bakgrunden är beslutet att sänka farten av miljöskäl på de definitivt säkraste vägarna i hela Sverige, dvs. motorvägar och motortrafikleder. Däremot behölls 90 km/tim på mycket dåliga vägar, där sänkning av hastigheten av miljöskäl hade varit mer befogad. Det är inte som statsrådet säger att det är fråga om minskad förståelse, utan det är obegripligt för många människor att denna situation råder.

Men om jag har fått fel svar här i dag kommer jag att återkomma i denna fråga.

Jag skulle ändå vilja ställa en fråga med tanke på det sista statsrådet sade i sitt svar, nämligen att en proposition skall läggas fram som skall behandla frågan om hastigheterna på våra vägar. Går det att få ett förhandstips om att hastighetsgränsen på motortrafikleder skall höjas från 90 till de 110 som gällde tidigare på dessa jämfört med andra mycket säkra vägar?

Anf. 11 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har en ödmjuk hållning, och det är trevligt. Det är inte så vanligt i dessa sammanhang.

Jag skall trösta Sten Anderssom med att säga att han inte har missförstått detta. I trafikutskottets betänkande konstaterar man att det är dags att sänka hastigheterna över hela linjen, inkl. på de motortrafikleder som Sten Andersson nämner. Men Trafiksäkerhetsverkets beslut gällde i första vändan enbart motorvägarna. Endast några få av dem nära stadskärnorna har av trafiksäkerhetsskäl fått sänkta hastighetsgränser till 90 km/tim. Jag tror att både Sten Andersson och jag kan vara överens om att det på de delarna av de aktuella motorvägarna verkligen finns trafiksäkerhetsskäl. Det gäller närmast Stockholm i t.ex. Sollentuna, där det ofta är mycket tät trafik.

Frågan om motortrafiklederna kommer att behandlas i propositionen. Där kommer en helt ny strategi i vidare bemärkelse för trafiksäkerheten och ett antal konkreta åtgärder att föreslås. Bland dessa förslag kommer det att finnas en samlad syn på hastighetsgränserna på våra vägar. Det finns ett antal olika åsikter om detta. En åsikt har uttryckts i den s.k. trafikpolisutredningen, som har lagts fram av förre landshövdingen Göte Fridh. Det finns även andra synpunkter.

Vi skall ta till oss av dessa åsikter och sedan lägga fram ett samlat förslag. Då kommer också förslagen om motortrafiklederna att behandlas. Jag är inte beredd, fru talman, att lämna några förhandsbesked om utgången av denna fråga.

Anf. 12 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Det är tur att mitt minne inte är så dåligt som jag inledningsvis trodde att det var. Det visade ju sig att det jag påstod i min fråga var korrekt – och som jag påstår i en motion som skall behandlas i utskottet om ett antal dagar – nämligen att en enig riksdag har begärt en återgång till de hastighetsgränser som gällde före 1989. Jag tycker att Trafiksäkerhetsverket skall effektuera detta och inget annat. Trafiksäkerhetsverket skall inte sitta och "peta" i detta. När denna kammare, som är Sveriges högsta beslutande organ, sagt en sak, skall inte en myndighet, även om den ibland kan kallas för en expertmyndighet, åsidosätta ett beslut. Det handlar om bristande respekt för riksdagen.

Anf. 13 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Sten Andersson har fel i en mycket väsentlig sak: riksdagen har icke uttalat sig i denna fråga. Jag läser ur trafikutskottets betänkande, där det skrivs på följande sätt: Utskottet förutsätter att en omprövning av detta beslut skall komma till stånd utan att riksdagen behöver ta något initiativ härtill.

Jag har all respekt för trafikutskottet, jag samarbetar med detta utskott dagligen, men jag vill trots det inte upphöja det till Sveriges högsta beslutande organ.

Anf. 14 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag sade inte att trafikutskottet var Sveriges högsta beslutande organ, utan att riksdagen var det. Det är trots allt en viss skillnad.

Om nu ett expertutskott i riksdagen förutsätter att underlydande verk eller myndigheter skall vidta vissa åtgärder, tycker jag att dessa skall vidta exakt de åtgärder som de förutsätts vidta sedan denna kammare har beslutat om det. Om det sedan visar sig vara ett felaktigt beslut, får vi står för det, inte myndigheten.

Jag tycker – och jag står för det – att detta är, herr statsrådet och fru talman, att desavouera riksdagen. Någon betydelse borde den trots allt ha i dessa sammanhang.

Anf. 15 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Nu är vi på väg att glida in i någon sorts gråzon mellan ett filosofiskt resonemang och en tolkning av regeringsformen. Jag tror ändå, att även om det hade förelegat ett riksdagsbeslut, hade det beredande organet utformat den konkreta politiken på detta område. Både Sten Andersson och jag kan med tillförsikt se fram mot den proposition som inom en snar framtid skall läggas på riksdagens bord.

Anf. 16 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Mycket har jag blivit kallad för, men för första gången för filosof. Jag bugar mig för det också. Jag tycker ändå att statliga myndigheter så långt det praktiskt taget är möjligt skall rätta sig efter de beslut som fattas av Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 22 oktober

Anf. 17 TALMANNEN:

Vid frågestunden torsdagen den 22 oktober kl. 14.30 kommer följande statsråd att närvara: vice statsminister Bengt Westerberg (fp), kulturminister Birgit Friggebo (fp), arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c), utrikesminister Margaretha af Ugglas (m) och kommunikationsminister Mats Odell (kds).

Vice statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

11 § Svar på fråga 1992/93:22 om Teli i Vänersborg

Anf. 18 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Rune Evensson har frågat mig om jag vill medverka till att den kompetens m.m. som i dag finns på Teli Företagssystem AB i Vänersborg tas till vara i den framtida utvecklingen.

Teli Företagssystem AB är ett dotterbolag till Teli AB som ingår i Televerkets bolagsgrupp, Teleinvestkoncernen. Att bedöma den affärsmässiga strategin för Teli Företagssystem AB är en sak för ledningen i bolaget och i Teli AB. Ytterst är det Televerkets ledning som beslutar om strategin för bolaget.

Inom Kommunikationsdepartementet pågår för närvarande en analys av vilka åtgärder som kan vara lämpliga att vidta för att få till stånd en fungerande konkurrens på marknaden för företagsväxlar. Resultatet av denna kan komma att påverka Teli AB:s framtida affärsmöjligheter.

Enligt min åsikt är det en uppgift för regering och riksdag att arbeta för att konkurrensen på telemarknaden främjas. Statsmakterna bör däremot inte ta ställning till hur verksamheten i Televerkskoncernen bedrivs, eftersom det är en affärsmässig fråga som verkets ledning ansvarar för.

Anf. 19 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Frågan är ställd mot bakgrund av den oro som nu råder i Teli i Vänersborg, där 138 personer har varslats om uppsägning. Frågan är också ställd utifrån det faktum att staten som ägare till Televerket har en viktig roll i sammanhanget. Televerket är både ägare, kund och affärspartner till Teli. Den löntagarkonsult som har studerat verk-

samheten säger att det inte är troligt att verksamheten i nuvarande form kommer att bestå. All verksamhet måste ju ständigt omprövas.

Telis kärnverksamhet kommer att möta en allt intensivare konkurrens. Det ökar trycket på effektiva lösningar. Avtalen mellan Teli och Televerket är ålderdomliga och återspeglar det förhållandet att Teli är ett serviceorgan åt Televerket. Friheten med bolagiseringen har det inte märkts mycket av. Det kan vara både positivt och negativt: positivt därför att knytningen till Televerket har gett en viss produktion, negativt därför att en affärsmässig utveckling hämmas. Företaget är inte i någon akut kris, så någon orsak till panikåtgärder finns inte. Företaget går med vinst, vilket inte precis underlättar förståelsen för de lagda varslen.

Nu skall man naturligtvis inte invänta en akut kris, om en omorganisation behövs. Tvärtom behöver alla möjliga alternativ diskuteras både internt och med Televerket. Annars finns det en risk för att verksamheten långsamt förtvinar.

Telis i Vänersborg verksamhet har en lång tradition. Denna tradition måste man bygga vidare på i någon form. Det finns ett stort kunnande hos den personal som arbetar inom företaget. Det måste tas till vara. Det finns ett gott klimat vid Teli i Vänersborg. Bygd och myndigheter ställer upp för företaget. Därför tycker jag att det är viktigt vad kommunikationsministern har för uppfattning i denna fråga. Kommer Teli i Vänersborg att vara kvar, utvecklas och kanske få en alternativ produktion om den nuvarande tillverkningen behöver flyttas? Någon uppfattning har väl ändå kommunikationsministern i denna fråga?

Anf. 20 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Teli i Vänersborg tillverkar televäxlar framför allt för företag samt större växlar. Företaget har genomgått en strukturell förändring, som innebär att man övergår från tillverkning av mekaniska växlar till tillverkning av elektroniska växlar. Bara det faktum att det pågår en teknikutveckling innebär att det går åt betydligt mindre arbetskraft till att tillverka samma antal linjer som tidigare vid tillverkning av mekaniska växlar. Det pågår alltså olika processer för närvarande – dels pågår en teknisk utveckling som i sin tur innebär en mindre personalintensiv produktion, dels ökar konkurrensen.

Jag kan nämna i sammanhanget att de MD-växlar som tillverkas i Vänersborg motsvarar ungefär 60 000 telelinjer per år. Ericsson har en fabrik i Karlskrona som tillverkar samma sorts växlar, men där har man en produktion som innebär ungefär 750 000 linjer per år. Teli har också en förvisso marginell tillverkning på licens av en växel från företaget Northern Telecom.

Det är svårt att svara på den fråga Rune Evensson ställde till mig, om Teli kommer att finnas kvar och om det kommer att finnas en alternativ produktion. Jag kan säga som så att det i mycket stor utsträckning beror på ägarna och de anställda – om det finns kreativitet och konkurrenskraft. Det är i första hand detta som kommer att fälla utslaget.

Anf. 21 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Förra onsdagen fördes centrala förhandlingar om uppsägningar. De strandade, och varslen gällande 138 människor sätts nu i kraft.

År 1988 var där över 1 000 personer anställda, i dag bara 560. Man är alltså rädd för att det, om det blir ytterligare nedskärningar, kommer att vara inledningen till att företaget läggs ner. Man skall komma ihåg att Teli är det största företaget i Vänersborg. Teli är etablerat på många ställen runt om i Sverige, och verksamhet kan alltså lätt förflyttas mellan olika delar av landet.

Jag har i sammanhanget talat om kompetensutveckling vid Teli i Vänersborg. Jag tycker att företaget har en intressant framtid med utvecklings- och avknoppningsmöjligheter.

Jag skulle vilja fråga kommunikationsministern med anledning av hans svar när resultatet av den analys kommer att presenteras som kommunikationsministern nämnde i svaret. Kommer propositionen i fråga att ta upp Telis i Vänersborg situation?

Anf. 22 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Rune Evensson beskriver situationen med minskande antal anställda vid fabriken. Man skall komma ihåg att ovanpå de två faktorer som jag nämnde tidigare – teknikutveckling och ökad konkurrens – är vi nu inne i den djupaste lågkonjunktur som vårt land har varit med om sedan början av seklet. Det gör naturligtvis att företagen är mycket restriktiva med att handla upp exempelvis nya televäxlar. Det påverkar ytterligare situationen vid Teli i Vänersborg.

Jag kan inte svara på Rune Evenssons fråga om tidpunkten. Jag kan bara säga att vår ambition är att lägga fram ett förslag till telelag inom en inte alltför avlägsen framtid. Vi har också ett förslag om en bolagisering av Televerket, som riksdagen kommer att få ta ställning till.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1992/93:23 om Kommunikationsdepartementets ärendebehandling

Anf. 23 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Christina Linderholm har frågat mig hur miljökonsekvenser av olika alternativa handlingslinjer bedöms när viktiga beslut som påverkar storstadsmiljön bereds inom departementet.

Bakgrund till frågan är att flera olika ärenden som berör storstadsmiljön för närvarande behandlas inom Kommunikationsdepartementet, bl.a. Bromma flygfält och Dennisuppgörelsen.

Ett mål för trafikpolitiken är att minska trafikens negativa miljöpåverkan. Det är därför viktigt att redan i planeringsskedet belysa flera handlingsalternativ. Miljökonsekvensbeskrivningar av dessa alternativ utgör därför den del av planeringsarbetet som framför allt syftar till att minimera miljöpåverkan. En omsorgsfull planering syftar till att försöka finna en godtagbar avvägning mellan framkomlighet, trafiksäkerhet och miljö.

Riksdagen antog våren 1991 nya riktlinjer för den svenska miljöpolitiken, som även inkluderade riktlinjer för hur man skall utveckla miljökonsekvens-

beskrivningar. Inför alla beslut om investeringar i vägar, järnvägar och storstadssatsningar skall miljökonsekvensbeskrivningar genomföras. Miljökonsekvenserna skall relateras till de nationellt fastlagda miljömål som riksdagen har antagit och även till de miljömål som riksdagen beslöt för storstädernas miljökvalitet år 1991. Bedömningsgrunderna är alltså desamma inom hela regeringskansliet.

För att möjliggöra för riksdagen att ta ställning till hur investeringar i trafikens infrastruktur skall inriktas har jag för avsikt att återkomma till riksdagen med en redovisning av konsekvenserna av olika handlingsvägar. Denna redovisning kommer att belysa hur alternativa investeringsinriktningar påverkar de olika trafikpolitiska delmålen. En sådan redovisning kommer att innehålla bl.a. en omfattande miljökonsekvensbeskrivning.

Ärenden som prövas enligt naturresurslagen bereds av miljöministern i samråd med mitt departement.

Anf. 24 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Jag känner mig något lugnare nu än jag gjorde innan svaret lämnades. Det råder inte några tvivel om Centerns inställning till utbyggnad av trafikleder. Vi anser att dessa inte behövs. Det finns skäl att se på andra och mer tidsenliga lösningar än gamla vägar.

Vi i Centern har också klart för oss Ekerö kommuns inställning. Man har sagt nej till en väg både under och alternativt över öarna. Det handlar om den kommunala självstyrelsen och hur man ser på den.

Det finns också ett ökande missnöje och en ökande undran bland invånarna i Stockholm när det gäller framför allt de områden som berörs av dessa leder. Det finns också en undran rent generellt bland ungdomar om hur man hanterar deras framtida miljö. Därför är det av särskild vikt att alla lagar som finns på detta område följs. Man skall alltså inte göra några "short cuts", utan man skall verkligen se till att det görs en ordentlig analys av effekterna på miljön.

Jag har hört att man har inkommit med önskemål om snabbt besked angående statliga garantier för att sätta i gång projekteringen av vägbyggena, och att man därför har begärt dispens från naturresurslagen. Jag har också fått veta hur landstingets majoritet ser på det kommunala självstyret. Man vill köra över bl.a. Ekerö kommun, vilket är något märkligt. Jag undrar om kommunikationsministern har något lugnande besked att ge angående de statliga garantierna och dispensen från lagstiftningen.

Anf. 25 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Låt oss uppehålla oss litet grand vid Dennisöverenskommelsen, som Christina Linderholm inte tycks gilla. Denna överenskommelse har ju ändå träffats den 23 januari 1991 genom förhandlingar mellan en absolut majoritet av dem som kommuninnevånarna har valt. Det är alltså en representativ demokrati som har fungerat i detta sammanhang.

Syftet med Dennisöverenskommelsen är ju att samordna åtgärder för att förbättra miljön, öka tillgängligheten och skapa bättre förutsättningar för utveckling av Stockholmsregionen.

Den här överenskommelsen krävde att alla de ingående partierna gav upp vissa delar av sina hjärtefrågor för att åstadkomma en helhet som skulle vara bra för denna region, framför allt ur miljösynpunkt. Dennisöverenskommelsen, Christina Linderholm, innebär att biltrafiken i Stockholms innerstad år 2000 kommer att minska med ca 35 % jämfört med om man inte hade genomfört detta. Jag tycker att det finns anledning att komma ihåg det.

När vi talar om de olika planeringsprocesser som pågår i regeringskansliet, vill jag säga att den redovisning som jag kommer att göra framöver bygger på att vi skall redovisa ett antal vad jag vill kalla extrempunkter mellan olika målsättningar som finns när vi skall genomföra planering. Det handlar om miljö, regional balans och framkomlighet.

Om det är miljön som man så att säga vill optimera, kommer den allra största delen av satsningarna att göras just i storstadsregionerna. Det är alltså en effekt om det är miljön som man skall fokusera.

Om det är den regionala balansen, kommer man kanske att göra satsningarna på annat håll.

Om det är framkomligheten, kanske det också blir en något annan profil på detta.

Jag skall alltså redovisa detta för kammaren, förhoppningsvis under mars månad.

Anf. 26 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag tycker fortfarande att det är lugnande att vi skall få en ordentlig redovsining. Om regeringen tänker komma med några förslag som inte följer nu gällande lagstiftning, hoppas jag att de kommer att föreläggas riksdagen i vanlig ordning. Det är nämligen detta som är oroande. Hur den representativa demokratin fungerar i vissa fall kan man diskutera. I detta fall handlar det om att ett antal herrar har suttit i mycket slutna rum och diskuterat sig fram till en kompromiss.

Vi kan notera att de röstande i det senaste valet inte var lika övertygade om dessa partiers förträfflighet som Mats Odell tycks tro. Både i området omkring Västerleden och i området kring Österleden var det ett betydligt större antal människor än i andra områden i staden som röstade på de partier som var emot vägutbyggnaderna. Det kan vara ett tecken på att det finns skäl att fundera på detta.

Jag undrar fortfarande, kommunikationsministern: Hur blir det med de statliga garantierna? Kommer regeringen att ge några innan man har gått igenom dessa miljökonsekvensanalyser?

Anf. 27 TALMANNEN:

Jag får erinra om de debattregler som gäller.

Anf. 28 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är litet märkligt att Christina Linderholm tycks förutsätta att regeringen skall lägga fram förslag som står i strid med gällande lagstiftning. Något sådant förekommer inte. Jag tycker att vi kan utmönstra den delen ur debatten.

Man kan ha olika synpunkter på den demokratiska processen. Den kan

ske i slutna rum, tidigt på morgnarna och t.o.m. sent på nätterna. Jag har själv deltagit i överläggningar i Rosenbad under ett antal nätter. Vi kan diskutera den representativa demokratins olika skeden. Låt oss bara konstatera att de ingående partierna har gjort betydande uppoffringar för att åstadkomma en helhet. Jag tycker ändå att resultatet av valet är det som gäller. Jag tror inte att Christina Linderholm skall försöka ändra på den representativa demokratin genom att låta dem som bor i närheten av olika anläggningar som kommer i fråga tillmätas särskild vikt, utan vi måste följa de regler som gäller.

När det gäller tidpunkten för olika beslut har jag inga upplysningar att ge i dag.

Anf. 29 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Det var kommunikationsministern som tog upp den representativa demokratin, inte jag. Jag hade tänkt hålla mig till regeringens miljöansvar.

Jag måste åter säga att jag tar Mats Odells besked som ett löfte att det inte kommer att vidtas några som helst åtgärder som inte följer gällande lagstiftning, eftersom det har kommit propåer om det från Dennisförhandlarna.

Sedan kan man fråga sig om man i detta sammanhang, när det gäller den representativa demokratin, skall bortse från den mycket stora majoritet av invånarna på Ekerö som är emot en Västerled över eller under deras öar.

Anf. 30 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag börjar förstå vad Christina Linderholm syftar på. Hon tycks tro att en prövning enligt naturresurslagen är något som är givet. Det är det alltså inte, utan det är något som regeringen fattar beslut om.

Vi har ett antal propåer om att vi inte skall pröva detta enligt naturresurslagen. Jag kan nämna ett annat stort projekt, nämligen bron över Ångermanälven, i dagligt tal Vedaprojektet, där vi har fått motsvarande propåer. Vi får alltså göra en samlad bedömning av detta. Olika projekt har kommit olika långt i sitt skede. Frågan är var i dessa skeden som det är rimligt att gå in och göra nya miljöprövningar, om det redan tidigare har gjorts omfattande miljöprövningar, exempelvis enligt plan- och bygglagen.

Anf. 31 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag tar alltså för givet att det kommer att ske en miljöprövning av Österleden och Västerleden, eftersom några prövningar enligt plan- och bygglagen tidigare inte har gjorts av dessa vägutbyggnader.

Anf. 32 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Regeringen har icke fattat beslut om huruvida några av dessa projekt skall prövas eller inte prövas enligt denna lag.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1992/93:38 om personalnedskärningarna vid SJ Gods

Anf. 33 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat mig om jag är beredd att ta något initiativ till att minska de planerade avskedandena vid SJ Gods.

SJ har i sin affärsplan för åren 1993–1995 beskrivit konkurrensen på transportmarknaden som utomordentligt hård. Kvalitetskraven är höga samtidigt som prisnivån är pressad långt under normal lönsamhet. Järnvägen har inte lyckats höja genomsnittsintäkten per tonkilometer under de senaste åren i löpande priser. Det betyder att intäkterna i fasta priser har sjunkit samtidigt som kostnaderna har ökat mer än normalt genom den höga inflationen under slutet av 80-talet och början av 90-talet.

Priserna har kommit att ligga på en så låg nivå att marknaden inte har varit beredd att acceptera i och för sig motiverade höjningar. Detta beror dels på konkurrensen från lastbilarna, dels på att järnvägen inte klarat att utveckla sig i takt med biltrafiken och därför inte kunnat motivera högre priser. Detta ställer nu mycket stora krav på SJ att omstrukturera verksamheten med fokus på områden där tåget är konkurrenskraftigt.

Riksdagen har i 1988 års trafikpolitiska beslut gett styrelse och ledning i SJ i uppdrag att förbättra lönsamheten i koncernen och satsa på de delar av järnvägsverksamheten som har möjlighet att utvecklas positivt.

För att trygga järnvägens långsiktiga överlevnad är rationaliseringar och omstruktureringar oundvikliga.

Anf. 34 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret.

Såvitt jag förstod är det i denna situation fråga om en tidigareläggning av avskedanden av 200–300 personer på grund av den ekonomiska situation för SJ Gods som kommunikationsministern nyss beskrev.

Den ekonomiska situationen grundar sig till stor del på det riksdagsbeslut som fattades 1988 och som i sin tur grundar sig på den högkonjunktur som vi då genomled.

Nu är situationen helt annorlunda. Vi har ju en lågkonjunktur då mängden gods minskar och då även viljan att betala för transporter minskar. När vi åter får en högkonjunktur kan det bli på det sättet att SJ har frånhänt sig kapacitet att ta hand om den ökande mängden godstrafik som så småningom väntas.

Det innebär ju inte heller någon besparing för staten att så att säga ta över 200–300 personer på sitt andra konto, dvs. det som gäller arbetslösheten, A-kassa och andra kontantstödsåtgärder. Samhällets totala besparingar av dessa avskedanden är således tämligen begränsade.

Mot denna bakgrund, lågkonjunkturen och frånvaron av reella besparingar, tycker jag att det inte hade varit i vägen att regeringen hade tagit något initiativ för att dämpa SJ Gods aktiviteter på detta område.

Anf. 35 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det vore orimligt att ålägga SJ att överta en del av det arbetsmarknadspolitiska ansvaret samtidigt som järnvägen skall vara konkurrenskraftig gentemot andra transportslag.

Både Bengt Hurtig och jag vill ju ändå främja SJ som en konkurrenskraftig och miljövänlig gren av det svenska transportsystemet. Därför är det viktigt att vi hjälps åt med att skapa sådana förhållanden att järnvägen blir konkurrenskraftigare. Det pågår en mängd aktiviteter i den riktningen. SJ drar ett tungt lass för att åstadkomma de här förbättringarna när det gäller konkurrenskraften.

Jag vill gärna peka på kombitrafiken som ett område där positiva utvecklingstendenser så att säga är på gång. Men även detta kräver olika typer av åtgärder, inte minst sådana som Bengt Hurtig kanske av ideologiska skäl har svårt att tänka sig – jag vet inte riktigt, men jag har för mig att det är så. Det kan exempelvis vara en bolagisering av verksamheten, som gör att man kanske t.o.m. får ett breddat ägande. Det handlar då om att det går att sälja ut vissa delar av det här för att få in nya aktörer som kan skapa en bättre mix av ägandet och skapa förtroende när det gäller de lastbärare som finns på vägarna och som skall upp på järnvägarna.

Fru talman! Det krävs alltså en mängd olika åtgärder för att på sikt åstadkomma att fler arbetstillfällen kan skapas också inom SJ och då även i den norra delen av vårt land.

Anf. 36 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Vi kanske inte tror att en uppsplittring av järnvägssystemet på det sätt som gällde för 30, 40 eller 50 år sedan egentligen är något större framsteg. Men det är en helt annan fråga.

Riksdagen har bidragit till att SJ Gods möjligheter undergrävts när det gäller att utveckla just kombitrafiken genom att man har plockat bort det utvecklingsbidrag om 450 miljoner kronor som utlovades i 1988 års trafikpolitiska beslut. Det är en av förklaringarna till att man måste vidta de här drastiska åtgärderna.

Jag vill också peka på att EG:s kommissionär för transporter och godstrafik, Karel van Miert, säger: Vi kan tänka oss skattelättnader och subventioner för kombitrafiken för att göra den attraktiv.

Detta säger han just i SJ Gods egen tidning.

En generalplan för kombitrafiken på landsväg, järnväg och inre vattenvägar kommer att läggas fram före årsskiftet. I våra grannländer söderöver är man alltså beredd att vidta ekonomiska åtgärder just för att stimulera övergången till kombitrafik. Men här ser vi i ett snävt konkurrensperspektiv på de här problemen.

Anf. 37 TALMANNEN:

Jag får erinra om de tidsregler som gäller i frågan.

Anf. 38 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tycker att det vore fel att beskriva den politik som riksdagen har lagt fast som snäv och kortsiktig. Det är en framsynt modell för ut-

vecklingen av järnvägen som Sverige har valt. Vi har skilt infrastrukturhållaren, alltså Banverket, från operatören, i det här fallet Statens järnvägar. Det lägger grunden för en ökad konkurrens också på spåren.

Bengt Hurtig kan bara se hur det har gått på flygsidan efter avregleringen. Det har blivit både sänkta priser och ett ökat utbud. Vi tror att samma utveckling är att vänta på järnvägssidan.

Anf. 39 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag tror att vi skall akta oss för att dra paralleller med flyget, därför att dess infrastruktur ser annorlunda ut.

Håller kommunikationsministern, som ju är en EG-vänlig minister, med Karel van Miert? Denne säger ju: Vi kan tänka oss skattelättnader och subventioner för att få i gång kombitrafiken.

Anf. 40 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag vet inte hur jag skall tolka Karel van Miert. Han är ju inte här, och jag vet inte i vilket sammanhang han har gjort nämnda uttalande. Jag vet alltså inte om han med det han har sagt menar att man i EG är beredd att subventionera eller om han är beredd att släppa fram sådana här subventioner inom de olika i EG ingående nationerna. Eftersom jag inte vet vad han har sagt, vill jag inte göra någon tolkning.

Anf. 41 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag kan konstatera att Karel van Miert tydligen inte har samma snäva syn på konkurrensperspektivet som vi har kunnat notera att regeringen har i dag. Jag tror att vi måste se betydligt vidare och i ett samhällsekonomiskt perspektiv just på utvecklingen av godstrafiken på spåren.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1992/93:44 om nedläggning av stationer i Älvsborgs län

Anf. 42 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ingvar Johnsson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att förhindra att SJ lägger ner eller begränsar öppethållandet vid stationerna i Åmål, Vänersborg och Trollhättan.

I enlighet med 1987/88 års trafikpolitiska beslut skall järnvägen ges förutsättningar att spela en viktig roll som ett konkurrenskraftigt, miljövänligt och energisnålt transportmedel. För att uppnå detta beslutades bl.a. att SJ skulle delas i ett banverk med ansvar för infrastrukturen och ett affärsverk som på kommersiella grunder skall bedriva tågtrafik. I arbetet med att bedriva en konkurrenskraftig tågtrafik måste SJ bl.a. ta ställning till vilka stationer som behövs och vilka öppettider dessa stationer skall ha.

Jag anser att endast ett starkt och konkurrenskraftigt SJ, som självständigt får fatta de strategiska besluten om bl.a. vilka stationer som skall finnas kvar, är en förutsättning för att tågtrafiken skall klara sig i konkurrensen med

andra transportslag. Det är således SJ självt som måste avgöra vilka stationer som skall finnas kvar i Älvsborgs län och när dessa skall ha öppet.

Anf. 43 INGVAR JOHNSSON (s):

Fru talman! Jag får väl börja med att tacka statsrådet för svaret.

De senaste veckorna har vi ju nåtts av flera negativa nyheter när det gäller järnvägstrafiken i vår region. Det har förts fram förslag om att stationerna i Åmål, Vänersborg och Trollhättan skall läggas ner eller att öppethållandetiderna skall minskas. Det förs också diskussioner om att trafiken Göteborg–Karlstad inte skall gå genom Dalsland och Trollhättan i fortsättningen.

Från regionens synpunkt är det naturligtvis helt oacceptabla förslag. Jag vill betona att det här berör persontrafiken i mycket befolkningsrika regioner och att det skulle ha en mycket negativ inverkan på utvecklingsmöjligheterna framöver.

Nog kan väl statsrådet säga att de här förslagen verkar orimliga. Nog kan han väl säga att det inte går att acceptera nedläggningarna av nämnda stationer och ett stopp av persontrafiken. Och nog kan väl statsrådet betona att vi i stället skall satsa på järnvägstrafiken, exempelvis genom att påbörja utbyggnaden av Norge–Väner-länken i regionen.

Jag skulle vilja komplettera med följande frågor: Tänker statsrådet verkligen vara helt passiv i den här frågan? Tänker statsrådet inte göra någonting för att förhindra en så här kraftig försämring av järnvägstrafiken i en stor region?

Anf. 44 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Självfallet önskar jag, Ingvar Johnsson, ett så finmaskigt nät som möjligt av ställen där människor kan köpa biljetter och där man kan åka miljövänligt så ofta som möjligt. Det är just det som är ambitionen med den svenska transportpolitiken.

Problemet är att vi har en del nyckeltal som talar emot oss, nämligen att landet är mycket stort, att landet är mycket glest befolkat samt att järnvägstransporter karakteriseras så, att det måste vara en hel del folk som utnyttjar dem för att de skall vara lönsamma i ett samhällsekonomiskt perspektiv. Jag tänker alltså inte bara i ett företagsekonomiskt perspektiv.

Men jag måste säga att SJ har gjort ett fantastiskt imponerande arbete när det gäller att åstadkomma en modern järnvägstrafik i Sverige. Man arbetar i en mycket tung situation, inte minst med tanke på den djupa lågkonjunktur som vi nu befinner oss i.

Jag tycker nog att Ingvar Johnsson går ut litet väl hårt här. Han skriver i sin fråga:

"Enligt uppgift i massmedia kommer SJ i sin kommande treårsplan att förorda nedläggning av stationer —." Jag kan bara konstatera att det i den upplaga av SJ:s treårsplan som har nått oss på departementet inte finns några som helst sådana uppgifter. Jag vet inte varifrån Ingvar Johnsson har fått dem. Vi har i alla fall inte nåtts av några sådana uppgifter i den treårsplan som är en offentlig handling och som finns att tillgå bl.a. på vårt departement.

Jag vill ändå, fru talman, peka på att det är SJ självt som skall göra denna

bedömning. Statens järnvägar skall ju maximera sina intäkter för att kunna bedriva och utveckla verksamheten till fromma för människor som vill åka tåg.

Anf. 45 INGVAR JOHNSSON (s):

Fru talman! Uppgifterna har inte dementerats, utan det har snarare bekräftats att det pågår förhandlingar i den här frågan.

Statsrådet säger i sitt svar att järnvägen skall ges förutsättningar att spela en viktig roll som ett konkurrenskraftigt, miljövänligt och energisnålt transportmedel. Anser statsrådet att det går att uppnå sådana mål, om man förhindrar järnvägstrafiken från att utvecklas i stora regioner som omfattar 100 000 eller ännu fler människor, om man lägger ned järnvägsstationer i städer med 35 000–40 000 invånare och om man kraftigt begränsar öppethållandetider i städer med 50 000 invånare? Kan man göra sådana ingrepp och ändå leva upp till de mål som har satts upp för järnvägstrafiken?

Anf. 46 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag skall gärna tillstå att det ur ett normalt företagsekonomiskt perspektiv inte verkar vara lätt att förstå sådana åtgärder, men frågan måste ändå riktas till Statens järnvägar, som har ansvaret för den här verksamheten. Jag skulle naturligtvis önska att man har öppet så länge som behövs för att få tillräckligt många människor att åka tåg, så att järnvägen blir lönsam.

Men jag vill ändå, Ingvar Johnsson, skjuta in, att staten satsar många miljarder för att få till stånd en bra infrastruktur. Vidare kommer det att genomföras en avreglering med sikte på flera operatörer. Vi räknar med att år 1995 ha introducerat i stort sett full konkurrens också på spåren.

Det finns exempel bl.a. från länsjärnvägarna på att företag av typen Bk Tåg genom nya affärskoncept har ökat antalet resande med 35 % första året och ytterligare 5 % andra året. Jag tror att Ingvar Johnsson kan se fram mot att en avreglering skall kunna åstadkomma en förändring liknande den som har skett inom inrikesflyget.

Anf. 47 INGVAR JOHNSSON (s):

Fru talman! Statsrådets uttalande att detta inte verkar bra – jag kommer inte ihåg den exakta formuleringen – var bättre än det första svaret. Jag tycker ändå att statsrådet kunde ta ytterligare ett steg i sitt svar och säga att det är oacceptabelt att lägga ned så här stora stationer. Jag tror att det har en betydelse att statsrådet har en sådan åsikt och att han säger ifrån att detta inte är förenligt med målen för järnvägstrafiken.

Jag tror att om tystnaden är för stor, upplevs det ute i regionen som ett svek mot kampen för att också i framtiden ha en bra järnvägstrafik.

Anf. 48 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag förstår att Ingvar Johnsson vill få mig att gå så långt som möjligt i denna fråga. Jag kan bara säga att jag förutsätter att SJ i sin planering ser till att det finns ställen där man kan köpa biljetter. Skulle man dra in möjligheten att köpa biljetter på dessa orter, är det självfallet oaccepta-

belt. Vilka lokaler som man väljer för detta kan vi inte uttala oss om på regeringsnivå.

Jag måste ändå, fru talman, hålla fast vid den principiella uppfattningen att det är trafikföretaget i fråga som har det yttersta ansvaret.

Anf. 49 INGVAR JOHNSSON (s):

Fru talman! Statsrådet säger att regeringen inte kan besluta om i vilka lokaler som biljetterna skall säljas. Men jag tror ändå att detta har en stor betydelse för hur människor kommer att uppleva SJ:s vilja att satsa på järnvägstrafiken framöver.

Järnvägsstationen i Vänersborg har reparerats för 15 miljoner kronor och har återinvigts under det senaste året. Nu talar man om att den skall läggas ned. Detta upplevs inte som och kan inte vara rimligt.

Det har sagts att vi inte skall dra ut alltför länge på frågedebatterna. Jag har upplevt att svaren allteftersom blivit mer och mer positiva. Efter ett tiotal repliker hade statsrådet kanske instämt med mig, men vi har väl inte tid för så många inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1992/93:52 om Gotlandstrafiken

Anf. 50 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ulla Pettersson har frågat mig om regeringen avser att med Sjöfartsverkets rapport om Gotlandstrafiken som grund lägga fram ett nytt förslag för riksdagen om högstprisregleringen och det s.k. Gotlandstillägget.

Sjöfartsverket har på regeringens uppdrag genomfört en översyn av färjetrafiken till och från Gotland. I verkets rapport "Vägval i Gotlandstrafiken" har verket även undersökt högstprisregleringen för godstransporter med lastbil till och från Gotland och därtill hörande Gotlandstillägg.

Sjöfartsverkets rapport är på remiss under hösten. Jag vill avvakta denna remissomgång innan jag tar ställning till förslagen i rapporten. Som bekant har ju riksdagen begärt en redovisning under hösten av regeringens ställningstagande i frågan om högstprisregleringen och Gotlandstillägget.

Anf. 51 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Det var i och för sig inget anmärkningsvärt svar, men jag kan avslöja för kommunikationsministern att en totalt enig remissopinion på Gotland visat tummen ned för förslaget i det här stycket.

Jag och övriga gotlänningar undrar på vilket sätt Sjöfartsverkets utredning har minskat osäkerheten i denna fråga. Trafikutskottet skrev i sitt betänkande nr 24 i våras att uppgifter har framkommit som har skapat osäkerhet om konsekvenserna för fraktpriserna och för Gotlands näringsliv av en avreglering, och beställde en utredning om detta.

Jag är mycket besviken över vad som har kommit fram i denna utredning. Vi tycker inte att det är något nytt, utan att man står och stampar på samma

ställe. Jag undrar därför hur regeringen tänker tackla situationen. Är statsrådet beredd att ta fram ett användbart underlag för att så småningom komma fram till ett ställningstagande i denna fråga?

Anf. 52 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ulla Pettersson är besviken över utredningen. Det finns många i vårt land som är besvikna över utredningar av olika slag. Vad jag vill säga är att remissomgången pågår. Jag tror att Ulla Pettersson och jag kan förenas i slutsatsen att det är viktigt att alla remissinstanser får chansen att yttra sig. Jag kommer under hösten att redovisa resultatet av det som riksdagen har begärt.

Jag vill också förtydliga mig och säga att jag innan något beslut fattas vill fortsätta den fruktbara dialog som vi har startat inte minst med alla intressenter på Gotland, inkl. Gotlands kommun.

Anf. 53 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Statsrådet säger att det är många som är missnöjda med utredningar. I det här fallet är det minst 57 000 personer, eftersom vi på Gotland är totalt eniga i denna fråga.

Förra måndagen var ärendet uppe i kommunfullmäktige, och i går behandlade vi det i länsstyrelsens lekmannastyrelse. Där är enigheten total om att utredningen inte kan ligga till grund för att avskaffa högstprisregleringen och Gotlandstillägget. Det har varit och är av ovärderlig betydelse för vårt näringsliv att vi kan hävda att transportkostnaden är egal. Det kostar inte mer att få en gotländsk morot till Stockholm än en morot från Mälardalen. Alla vet att fraktkostnaderna blir viktigare ju lägre förädlingsgraden är, och det handlar här mycket om jordbruksprodukter från Gotland.

Det har gjorts många försök att lösa denna fråga, och inget har lyckats. Jag kan tänka mig att det helt enkelt inte går. Är statsrådet i så fall beredd att ta konsekvenserna av detta och låta högstprisregleringen vara kvar?

Anf. 54 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Nu ställer Ulla Pettersson en ny fråga, som i sig skulle kräva en sådan här förhatlig utredning. Jag tänker inte svara på den, eftersom jag i dagsläget inte har något underlag för att besvara den.

Anf. 55 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag kan då bara enträget be statsådet att se till att få det underlaget. Av vad jag har sagt framgår tydligt att jag inte anser att Sjöfartsverkets utredning är ett sådant underlag.

Jag välkomnar statsrådets uttalande om att den fortsatta hanteringen kommer att ske i dialog med oss gotlänningar. Också det är något som vi saknat i utredningsarbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1992/93:56 om SJ:s upphandling av snabbtåg

Anf. 56 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Roland Sundgren har frågat mig om jag avser att ge SJ ett besked som underlättar dess beslut att utnyttja optionen på ytterligare 20 tågset av snabbtåget X 2000.

Jag arbetar för att järnvägen skall vara ett konkurrenskraftigt alternativ till andra transportslag, och som jag tidigare nämnt är en förutsättning för detta att Statens järnvägar, i enlighet med 1987/88 års trafikpolitiska beslut, bedriver trafik på företagsekonomiska grunder medan Banverket ansvarar för infrastrukturen.

Jag är medveten om de problem SJ står inför när det skall fatta beslut om ytterligare snabbtåg. Företagsekonomiska bedömningar i väntan på en avreglering av järnvägstrafiken i Sverige innebär svåra ställningstaganden. Min grundinställning är dock att SJ och ABB har ekonomiska förutsättningar att själva lösa frågan om snabbtågen.

Anf. 57 ROLAND SUNDGREN (s):

Fru talman! Jag tycker att det är en oroväckande passiv inställning som kommunikationsministern visar upp. Jag hoppas att han är medveten om att han kan komma att gå till historien som den som lägger ned svensk järnvägsindustri, om han inte inom tre veckor på något sätt, i samråd med SJ, löser frågan om beställningar i det glapp som svensk järnvägsindustri nu befinner sig i. Det är fråga om ett produktionsglapp som skulle fyllas med X 2000-tågen.

Frågan om de framtida regionaltågen håller på att utvärderas inom SJ. Konstruktionstiden för dessa mycket lämpliga, snabba och lätta tåg för Arlandabanan, för Mälarbanan osv. medför att de inte kan komma i full produktion förrän först omkring 1996. För att produktionen av dem över huvud taget skall kunna förläggas till Sverige måste nya order komma in under de närmaste veckorna.

I annat fall kommer produktionen i Kalmar att läggas ned 1994 och i Örnsköldsvik redan samma år. En sådan utveckling kommer också att kraftigt påverka Västerås, Helsingborg och Surahammar. 1 500 jobb försvinner, och lika många hos underleverantörer på 100 orter i Sverige.

SJ har haft kontakter med kommunikationsdepartementet, men där bollar man frågorna fram och tillbaks. Osäkerheten inför framtiden – kommunikationsministern talar om avreglering och sådant – gör det ju inte lättare för SJ att fatta beslut. Verkets planeringsförutsättningar försvåras ju härigenom i dessa sammanhang.

Anf. 58 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Roland Sundgren har fel på en mycket viktig punkt, ja, på flera punkter. Den viktigaste är att SJ icke har varit i kontakt med kommunikationsdepartementet och begärt någon assistans i denna fråga. Däremot har flera tillverkare, däribland ABB, varit i kontakt med departementet och vill att det skall göras ytterligare statliga insatser på det här området.

Jag vill erinra om att Statens järnvägar i samband med 1988 års trafikpoli-

tiska beslut fick utomordentligt långtgående befogenheter för att uppfylla de krav som riksdagen ålade verket vid det tillfället. Man har exempelvis rätt att låna upp fullt tillräckliga medel med statliga lånegarantier till att beställa alla de tåg som man själv anser vara nödvändiga för att över huvud taget bedriva den verksamhet som man tror på.

Jag har vid ett antal tillfällen sett hur SJ:s generaldirektör har visat kartor över alla de nya nät som man vill trafikera i vårt land. Jag tror därför att visionerna finns hos Statens järnvägar. Verket har de befogenheter som man behöver för att beställa alla de tåg som man anser sig behöva för sin framtida verksamhet.

Anf. 59 ROLAND SUNDGREN (s):

Fru talman! SJ har, eftersom optionen gick ut i september, skäl som gör att man anser att optionen inte kan utnyttjas. Även om man kan låna pengar, har man ganska osäkra lönsamhetsförhållanden att ta hänsyn till. Nu har ju sträckan Stockholm–Göteborg blivit en fullkomlig succé. Det finns en oro för sträckan Stockholm–Malmö, eftersom Banverket har en hel del investeringar att göra för att man skall kunna engagera sig i snabbtågen på den banan. Förutsättningarna är bättre när det gäller sträckan Stockholm–Sundsvall.

Lika väl som man säger att det är samhällets ansvar att se till att vi får bra järnvägar genom Banverkets banor, är det viktigt att vi får moderna fordon som kan trafikera de här spåren.

Anf. 60 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! En option är ett instrument för att inteckna t.ex. utrymmet i en trång produktionsprocess. Man vill försäkra sig om att det inte är helt fulltecknat med order, när man väl behöver en vara av något slag.

Det faktum att optionstiden har gått ut i det här fallet innebär inte – om jag har förstått det hela rätt – att det är så trångt i ABB:s orderböcker att en senare beställning inte skulle kunna effektueras.

Jag tror också att Roland Sundgren och jag kan enas om att ABB är ett internationellt företag, som säljer på många marknader. Bl.a. har man nu skeppat X 2000 till USA, och man förutspår att förutsättningarna där är mycket goda för att kunna ta hem order när det gäller trafik på den amerikanska kontinenten. Jag tror, fru talman, att vi ändå måste konstatera att det är Statens järnvägar och ABB som har de ekonomiska förutsättningarna för att själva kunna lösa denna fråga.

Anf. 61 ROLAND SUNDGREN (s):

Fru talman! ABB är ett internationellt företag, som har 14 tillverkande tågkoncerner i Europa. När nu orderingången sviktar i Sverige är det mycket lätt att strukturrationalisera, som det heter, och flytta tillverkningen till annat land.

Det är riktigt, som kommunikationsminister Mats Odell säger, att företaget har en prototyp i Amerika och att det finns goda förutsättningar att få exportbeställningar från Amerika och Portugal och kanske också från Tyskland, eftersom det finns en samverkan där när det gäller snabbtåg. Likaså

finns det stora order att vänta när det gäller SL:s tunnebanetåg om tre fyra år.

Det är emellertid helt nödvändigt för svensk järnvägsindustri att under den här tiden – i det här glappet – få en order. I annat fall kommer alla de andra beställningarna om tre fyra år att hamna i utländsk industri.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1992/93:71 om utbyggnad av Sturups flygplats

Anf. 62 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Olle Schmidt har frågat mig om jag är beredd att medverka till att Sturups flygplats får del av de extra medlen i krispaketet.

Som frågeställaren känner till innefattar den av regeringen träffade krisöverenskommelsen med Socialdemokraterna att 1 miljard kronor skall avsättas innevarande budgetår för sysselsättningsskapande investeringar i affärsverken. Dessa medel kommer emellertid att fördelas i "anbud" mellan myndigheterna efter hur väl olika projekt följer den allmänna inriktningen om tillväxt- och sysselsättningsskapande åtgärder. Därför kan vare sig jag eller någon annan minister gå in på detaljer om hur dessa medel skall fördelas närmare mellan och inom de olika affärsverkens ansvarsområden.

Anf. 63 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Det var skönt att kommunikationsministern kom väl ned från flygturen häromveckan.

Den här frågan kan verka något marginell. Den är ställd utifrån de tidigare diskussioner som kommunikationsministern och jag har haft i den här kammaren.

Sturup är en viktig flygplats för Skåne och för södra Sverige, och det är viktigt att infrastrukturen fungerar. Det finns en påtaglig oro – jag tror kommunikationsministern är medveten om den – för att alltför många av de infrastruktursatsningar som vi nu är beredda att göra läggs någon annanstans än i södra Sverige. I en artikel i våras i Dagens Industri finns en karikatyr på kommunikationsministern med uppmaningen: Bygg där det lönar sig bäst och där det ger bäst utveckling för hela vårt land!

Under min sommarvila – om den nu var en sådan – fick jag väldigt ofta höra att man både från riksdagens sida och från regeringens sida ofta glömde bort den södra landsändan. Därför ställde jag den här frågan. Vi kan här komma i gång med projekt omgående. Sturup står berett. Den första etappen är redan gjord.

Avregleringen har medfört att inrikesflyget har ökat med 18 % i år. Det är mycket glädjande, och det tackar vi för. Nu behöver vi emellertid gå vidare både när det gäller fraktflyget och när det gäller bättre terminalbyggnader.

För detta behövs också stöd och hjälp, och att då få det här beskedet är inte tillfredsställande. Mina tidigare erfarenheter av infrastruktur- och sys-

selsättningssatsningar är att varken Vägverket, Luftfartsverket eller någon annan kan svara på frågan varför alla planerade satsningar för Skåne föll bort i slutänden och satsningarna i stället hamnade utmed Norrlandskusten eller i Norrlands inland. Jag har ställt frågan för att kommunikationsministern skall få möjlighet att reagera redan nu.

Anf. 64 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag reagerar verkligen på detta, därför att i det här fallet har Olle Schmidt faktiskt fel – även när det gäller en del andra saker. I det senaste paketet i budgetpropositionen fick – om jag inte missminner mig – den södra regionen ca 200 miljoner kronor. Dessutom är ett antal projekt på gång i Skåne. Jag tänker då inte på Öresundsförbindelsen, som i sig är ett mycket stort projekt, utan jag tänker på bl.a. större byggnationer runt Hässleholm, E 22:an och andra vägar i den regionen. De är väldigt stora infrastrukturella projekt utöver de satsningar som Banverket gör på Västkustbanan.

Totalt under detta budgetår så har regeringen trots allt satsat 13 miljarder kronor, eller kommer snarare att förbruka 13 miljarder kronor i järnvägs- och väginvesteringar. Det är alltså tre gånger mer än under ett normalår på 80-talet, och det är mer än dubbelt så mycket som under föregående budgetår, som i sig var ett stort lyft jämfört med tidigare nivå. Dessutom innehåller det s.k. Hultersträmpaketet en hel del satsningar i den här aktuella regionen.

För att återgå till Sturups flygplats – och göra en landning där – kan jag glädja Olle Schmidt med att Sturups flygplats har med något projekt i den här tävlan mellan de olika affärsverken. Jag har tittat i förteckningen som Luftfartsverket lägger fram över olika objekt. De projekten skall prövas mot andra projekt i en anbudstävlan som handlar om hur denna miljard skall fördelas.

Anf. 65 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag är väldigt nöjd med slutsvaret från kommunikationsministerns sida och skall inte förlänga diskussionen. Jag vill bara säga att jag hoppas att jag slipper se den typ av pressmeddelanden som gick ut i våras och i vilka det meddelades att de allra flesta projekten låg någon annanstans än i Skåne. När det gäller fyramiljardersprojektet som vi diskuterade tidigare gick inte en enda krona dit.

Jag vill emellertid inte verka provinsiell, därför att jag inte vill vara det. Det är givetvis min skyldighet att se till att det blir en nationell prägel på fördelningen av medel, och det är jag medveten om. Men jag tror att det är viktigt att kommunikationsministern – om jag får begära det – är litet extra alert här. Det kan gå väldans fort på nätterna, och pengarna försvinner någonstans. Det är vi medvetna om efter de senaste månadernas händelser. Jag begär och önskar att de projekt som nu finns med också finns med när pengarna fördelas slutligt.

Anf. 66 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det paket som Olle Schmidt hänvisar till gällde det s.k. Delfinanslaget. Det gick till de stora nationella stråken. Det finns stora na-

tionella stråk också i Skåne, bl.a. E 4:ans dragning genom Skåne. Ärendet är nu uppe till debatt och ute på remiss. Vägverket har presenterat ett antal olika förslag till dragningar. När E 4:ans dragning skall genomföras kommer också mycket stora pengar att satsas i den regionen. I senare paket har en hel del pengar fördelats till framför allt upprustning av de mindre vägarna i Skåne.

Anf. 67 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om vilka anslag som har fördelats, och jag har också gång på gång hört argumenten. Jag har kunnat läsa dem och höra dem i den här kammaren. Det har ändå alltid inneburit ett negativt slutresultat för oss i Skåne. Det var vad jag ville uppmärksamma kommunikationsministern på. Jag är nöjd med svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1992/93:73 om lagändring som förhindrar taxifusk

Anf. 68 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Göthe Knutson har frågat mig om regeringen är beredd att snabbt förelägga riksdagen ett lagförslag som begränsar ett taxitillstånd till en enda bil.

När riksdagen våren 1988 beslöt om en avreglering av taxitrafiken skärptes också kraven på ekonomisk och personlig lämplighet för att vara trafikutövare. Likaså skärptes uppföljningen av redan givna trafiktillstånd. Bl.a. infördes bestämmelser för att komma till rätta med s.k. bulvanförhållanden.

Även de personer som har ett stort personligt eller ekonomiskt inflytande i företaget skall således omfattas av prövningen och inte bara den eller de som har ansvaret för trafikutövningen. De personer som skall prövas är, utöver den trafikansvarige, dels styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har ett väsentligt inflytande i företaget, dels verkställande direktörer och andra som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamheten, dels bolagsmännen i handelsbolag. Även nära släktingar till den som söker ett tillstånd för yrkesmässig trafik skall omfattas av den skärpta lämplighetsprövningen.

När det finns misstanke om att en redan befintlig rörelse drivs med hjälp av bulvaner skall tillståndsmyndigheterna göra en förnyad prövning.

Om förutsättningarna för tillståndsgivningen inte längre finns skall tillståndet dras in, oavsett hur många fordon som tillståndshavaren har. Vidare gäller att om allvarliga missförhållanden uppkommit i annan verksamhet som tillståndshavaren driver, skall tillståndet också kunna återkallas.

Enligt yrkestrafikförordningen skall dessutom, innan ett fordon kan användas i yrkesmässig trafik, en skriftlig anmälan om fordonet och dess registreringsnummer anmälas till tillståndsmyndigheten, dvs. när det gäller taxitrafik till länsstyrelsen. En sådan anmälan är en förutsättning för att tillståndshavaren skall få ett s.k. yrkestrafikmärke för fordonet och för att få

en gul taxiskylt. Tillståndshavaren får därefter inte överlåta sina på detta sätt märkta fordon till något annat företag utan att den ansvarige för detta senare företag lämplighetsprövas. Myndigheterna har alltså redan nu kännedom om varje fordon som används hos varje tillståndshavare till taxitrafik.

Regleringen av taxiverksamheten är som framgår av min redogörelse omfattande och enligt min uppfattning tillräcklig. De brister som uppmärksammats beror nog snarast på tillämpningen av bestämmelserna.

Jag har därför för avsikt att återkomma till regeringen med förslag i 1993 års budgetproposition för att ytterligare komma till rätta med en del oegentligheter inom taxinäringen.

Anf. 69 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Jag vill inte återinföra den gamla taxiregleringen. Frågan är bara hur man skall kunna åstadkomma en sanering av det som nu florerar inom taxibranschen, framför allt i storstäderna.

Det är inte med anledning av att Aftonbladets under några dagar i förra veckan gjorda reportage om missförhållandena inom taxibranschen i Storstockholm som jag har ställt den här frågan. Det är helt enkelt därför att länsstyrelserna och polisen överhopas med anmälningar om missförhållanden. De handlar om oseriösa, s.k. svarttaxiåkare, som har kommit in i branschen. Då säger man från länsstyrelsernas sida, att om taxitillståndet kan begränsas till en bil, i stället för att gälla obegränsat, som nu, blir det lättare att komma åt det hela.

Statsrådet har nu redovisat en rad föreskrifter inom det avreglerade systemet, men likafullt har det blivit tokigt. Det är inte bra. Om statsrådet är snäll och svarar på en av mina följdfrågor skall jag senare återge bara ett par exempel ur Aftonbladets serie. Vilka är de verkningsfulla åtgärder som ännu inte har kommit till stånd, som statsrådet nu tänker sig skall kunna presenteras? Vi har de facto inte sett dem ännu.

Anf. 70 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tror att Göthe Knutson och jag är ganska eniga om att man skall vara försiktig med att införa en massa nya regelverk, när det är framför allt efterlevnaden av det regelverk som finns som behöver skärpas, inte själva regelverket som sådant. Jag tror att det är där svaret finns, Göthe Knutson. Jag kommer, som jag sade i mitt svar, att i budgetpropositionen föreslå vissa förändringar när det gäller tillämpningen och regelverket.

Om vi tittar på det beslut som fattades 1988 om avreglering av taxitrafiken, finner vi att det där sades mycket bestämt att en förutsättning för att man skulle slopa behovsprövningen var en skärpt lämplighetsprövning. Det är den som sviktar i dag. Det talades också om en skärpt uppföljning av den personliga och ekonomiska lämpligheten hos dem som utövar taxiverksamhet.

Jag anmälde i årets budgetproposition, tillsammans med chefen för Civildepartementet, att det är i hög grad angeläget att länsstyrelserna prioriterar sina resurser så att uppföljningen av lämplighet inom den yrkesmässiga trafi-

ken kan skärpas. Den som inte längre uppfyller kraven på branschen skall få tillståndet återkallat.

Jag vet att det här i Stockholms län har tagits krafttag på länsstyrelsen. Man har också kommit med en rapport som är mycket omfattande, men jag är oklar vilken status rapporten har, då det inte finns några förslag till åtgärder i den.

Vi behöver diskutera de här frågorna ytterligare med länsstyrelserna. Jag har inför landets landshövdingar framhållit vikten av att de här frågorna nu prioriteras hos länsstyrelserna. Jag har framhållit att man, sedan man slapp behovsprövningen, rimligtvis borde ha fått vissa resurser över för att kunna öka insatserna på övervakningen av det gällande regelsystemet.

Anf. 71 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Får jag fråga: Vilket skäl vill kommunikationsministern anföra för att antalet bilar skall begränsas till en enda på ett tillstånd? Jag förespråkar sålunda inte en återgång till den gamla regleringen, men i så måtto en reglering så att det inte blir bulvanförhållanden.

Det påstås att det här i Stockholm finns innehavare av taxitillstånd som låter upp till 20–30 bilar rulla på det tillståndet, och där finns det klart oseriösa förare. Det skapar en osäkerhet för taxikunden. Det har utspelats ganska skrämmande händelser, förutom att man kan skörtas upp med tredubbla och fyrdubbla taxor.

Det är ett faktum att det blir en ojämlikhet, därför att de seriösa taxiföretagen, taxiägarna och de anställda, som betalar sin skatt och sköter sig, hamnar i ett underläge gentemot dem som inte betalar skatt.

Anf. 72 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Vad som är viktigt är ju, som vi har sagt ett par gånger, att följa upp olika saker, bl.a. det stora antal konkurser som har förekommit i branschen. Länsstyrelsen är alltså den instans som skall göra det. Självklart skall den trafikutövare som har försatts i konkurs få sitt trafiktillstånd inkallat.

Dessutom bör länsstyrelsen allvarligt överväga att avslå en ansökan om trafiktillstånd från den som har varit trafikansvarig i en konkursdrabbad trafikrörelse. Det skall alltså inte vara möjligt för sådana personer att efter konkursen fortsätta att driva en likadan verksamhet i ett annat bolags namn.

På det här sättet måste man alltså systematiskt gå igenom och utnyttja det ganska kraftfulla regelverk som finns i dag. Det går att dra tillbaka tillstånd, och det går att sanera verksamheten med det regelverk som finns.

Anf. 73 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Statsrådet svarade inte på min mycket enkla fråga om det huvudsakliga skälet till att inte kunna begränsa antalet bilar till en enda.

Får jag läsa ingressen till en artikel i Aftonbladet onsdag den 14 oktober på s. 10:

"Polismannen Klas Gedda vågar inte gå nära taxiförarna på Centralen i Stockholm. Inte utan sin bil och sitt tjänstevapen. — Jag vill inte riskera att

få en kniv i ryggen, säger han. Ensam för han en kamp mot den växande, oseriösa sidan av taxibranschen."

Det är en intressant artikel, och jag tror att den är i huvudsak korrekt.

Länsstyrelserna skall prioritera åtskilligt numera, samtidigt som de måste ta nödvändiga nedskärningar i anslagen. Det är mycket svårt att få det här att gå ihop, och det blir bara värre.

Anf. 74 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag har beskrivit den process som innebär att vilken polisman som helst kan nalkas vilken taxibil som helst och kontrollera om han har en gul skylt och vilket registreringsnummer det finns på den. Det går alltså att omedelbart identifiera tillståndshavaren och att sätta in åtgärder. Det behövs inte några särskilda restriktioner, av det slag som Göthe Knutson frågar om, för att åstadkomma identifikationen och komma åt den som har tillståndet. Det är huvudpunkten i svaret på frågan varför man inte behöver införa en regel om ett tillstånd per bil.

Anf. 75 TALMANNEN:

Jag föreslår att debatten avslutas efter ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 76 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar för att jag får göra ytterligare ett inlägg.

Jag upprepar att det är mycket angeläget att vi inte återgår till den gamla regleringen. Jag delar i stort sett den inställning som statsrådet ger till känna, men när polisen har så begränsade resurser kan man inte begära att den skall prioritera även det här området, särskilt inte om det går att komma åt problematiken på ett annat sätt.

Det finns fler poliser som, i likhet med polisen i artikeln i Aftonbladet, inte vågar nalkas en del av dem som kör taxi – av olika skäl – och då har vi hamnat i en maffialiknande situation, som är skrämmande i ett land som vårt.

Jag vill ändå önska kommunikationsministern all lycka i det konstruktiva arbetet för att komma till rätta med de här problemen.

Anf. 77 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tror inte att vi kan relatera antalet poliser till antalet tillstånd. Låt oss konstatera att myndigheterna redan i dag har kännedom om varje fordon som används hos varje innehavare av tillstånd till taxitrafik. Där finns en grund för de ingripanden som är helt nödvändiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1992/93:18 om interrailkortens framtid

Anf. 78 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ylva Annerstedt har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att interrailkortet skall kunna räddas kvar även efter 1993.

Interrailsamarbetet i Europa avgörs närmast inom UIC, som är en samarbetsorganisation för de europeiska järnvägsförvaltningarna. Ett antal sydeuropeiska länder, bl.a. Frankrike och Spanien, ifrågasätter interrailkortets framtid. UIC har dock beslutat att interrailkortet skall finnas kvar även 1993. Under 1993 kommer järnvägsförvaltningarna att diskutera om kortet skall förändras.

Jag anser att ett fortsatt interrailsamarbete är av stor vikt. Denna fråga måste dock lösas av järnvägsförvaltningarna inom ramen för UIC. SJ har lagt ner ett betydande arbete för att få till stånd fortsatta möjligheter att "tågluffa" i Europa.

Då Ylva Annerstedt, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Olle Schmidt i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 79 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret och för att jag fick ta emot det, då Ylva Annerstedt tyvärr inte befinner sig här just i dag.

Det vore tragiskt om denna fina möjlighet för ungdomar att resa ut i Europa skulle minska eller t.o.m. upphöra helt. Under 1991 sålde SJ 71 237 interrailkort, och till dags dato har 44 500 kort sålts i år. Det är en minskning, men det har sina förklaringar. Detta visar vilket oerhört stort intresse och stort behov som finns.

Med tanke på de EES-diskussioner som pågår, det EES-avtal som vi är beredda att fatta beslut om här i riksdagen och närmandet till EG vore det ett steg i helt motsatt riktning om denna möjlighet skulle upphöra. Den ena fria rörligheten handlar just om människor.

Jag är glad över att kommunikationsministern säger att det är viktigt och att man borde göra någonting åt det. Men nog kan kommunikationsministern uttrycka sig ännu mer precist och säga att han skall se till att göra vad han kan för att interrailkortet skall bevaras, både för ungdomar och för pensionärer. Kan man ha diskussioner i Europa och även här hemma om storleken på äpplen, tror jag att människor skulle tycka att det var konstigt om vi inte kunde klara en fråga om att resa till varandra, träffas och lära av varandra.

Järnvägen är ett alldeles utmärkt fortskaffningsmedel. Det passar dessutom kommunikationsministern, som i så många andra sammanhang tycker att det är bra att åka tåg – då kan vi åka tåg över vårt lands gränser också.

Anf. 80 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag skall göra Olle Schmidt glad och säga att jag gör vad jag kan för att interrailkortet skall få vara kvar, men jag tillfogar då de begränsningar som ligger i mitt mandat härvidlag. Jag kan berätta att jag har tagit upp de här frågorna med mina kolleger inom ramen för det europeiska transportmedelssamarbetet. Vad man då får höra är bakgrunden till problemen.

Det är inte så att någon ogin förvaltning någonstans tycker att vi inte skall få åka med interrailkort, utan bakgrunden är att många ungdomar från Norden, Holland, Belgien och Tyskland åker ner till det varma Sydeuropa och,

med mycket litet ekonomiskt utbyte för de sydeuropeiska järnvägsförvaltningarna, tar upp plats på deras tåg. De vill hellre sälja biljetterna till fullbetalande.

Ett annat problem är att de sydeuropeiska ungdomarna – i varje fall inte ännu – inte är intresserade av att resa upp till vår höga och kalla nord. Vi hoppas att vi kan locka dem undan för undan, kanske med inlandsbanan och andra intressanta trafikupplägg, som kan skilja sig från de fulla tågen nere i Sydeuropa.

Jag tror att SJ och övriga som kämpar för att behålla interrailkorten känner att de har ett stöd från den svenska regeringen.

Anf. 81 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Må jag då komma med ett litet tips på ett argument. De regionala stödpengar som fördelas, både inom EG och i andra sammanhang, går i hög grad söderut. Då kanske det är bra att vi medverkar till att människor också kan åka söderut och se om medlen används på ett riktigt sätt.

Det är av oerhört stor vikt att vi inte stoppar denna möjlighet, därför att det vore helt fel signal. För den kommande diskussionen om svenskt medlemskap i EG och förståelsen för alla de lagändringar som kommer i samband med EES-avtalet, vore det mycket olyckligt om möjligheten upphörde. Men jag har förstått att vi är helt överens i det fallet.

Jag kan bara tacka på Ylva Annerstedts vägnar och hoppas att kommunikationsministern gör vad han kan.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på frågorna 1992/93:46, 68 och 76 om auktoriserade revisorers ansvar, m.m.

Anf. 82 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Göran Magnusson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder dels för omförhandling av fallskärmsavtal i åtminstone de banker som staten äger eller garanterar fortsatt verksamhet i, dels för att förhindra att nya sådana avtal ingås.

Göthe Knutson har frågat finansministern om hon vill tillsätta en snabbt arbetande utredning i syfte att bl.a. skapa klara regler för auktoriserade revisorers ansvar.

Sten Söderberg har, med hänvisning till bl.a. förhållandena i Svenska Kredit, frågat justitieministern vilka bevis och skäl regeringen skall behöva för att tillsätta en högt kvalificerad antikorruptionskommission.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna, vilka alla har anknytning till svårigheterna inom den finansiella sektorn. Jag väljer att nu besvara frågorna i ett sammanhang.

Den indignation som jag kan läsa in i Göran Magnussons fråga tror jag att vi alla kan känna. Det är lätt att känna olust över höga avgångsvederlag för personer som haft ledande ställning i exempelvis bankföretag med extremt dålig utveckling.

Såvitt nu kan bedömas finns det inte några förutsättningar för att omförhandla eller avstå från att fullgöra de avtal som redan träffats och som är civilrättsligt bindande. Däremot utgår jag från att ansvariga organ i banker och andra kreditinstitut – det må vara statligt eller privat ägda – noggrant överväger hur olika klausuler i avtal med ledningspersonal skall utformas i framtiden. Staten bör i sin ägarroll verka för en sådan utveckling.

Vad gäller Göthe Knutsons och Sten Söderbergs frågor vill jag säga följande.

Problemen i den finansiella sektorn bottnar i en alltför snabb real och finansiell expansion under andra hälften av 1980-talet. Den kreditpolitiska avregleringen genomfördes i ett ekonomiskt drivhusklimat och utan stöd av en nödvändig inflationsdämpande ekonomisk politik. Därtill hade den nödvändiga skattereformen ännu inte genomförts. Till detta kommer att det i det finansiella systemet uppenbarligen saknades tillräcklig erfarenhet och kompetens för att agera på en fri kreditmarknad.

I Finansdepartementet läggs nu sista handen vid direktiven till en kommitté som skall utreda de närmare orsakerna till de nu uppkomna problemen. Därvid skall bl.a. bankernas roll ingående granskas vad gäller kreditprövning och intern kontroll. Vidare bör utredas om en annan inriktning av tillsynen hade kunnat påverka utvecklingen. Jag förutser att även revisorernas roll och ansvar tas upp till granskning. Men kommittén bör också ges vidare ramar och bl.a. studera vilka förändringar i de allmänna regelverken på de finansiella marknaderna som gjorda erfarenheter kan motivera. Vad som åsyftas är kunskap om det som förevarit och lärdomar för framtiden. De frågor som frågeställarna tar upp bör helt eller delvis kunna belysas inom ramen för utredningsuppdraget.

Däremot har jag svårt att inse vad Sten Söderberg syftar till med sitt krav på en särskild "antikorruptionskommission". I den mån brottsliga gärningar förekommit är det närmast en uppgift för polis och åklagare att hantera.

Anf. 83 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Bo Lundgren för svaret. Vi har alla upplevt att många människor är upprörda över förhållandena kring fallskärmsavtalen. Man kan inte förstå att vissa personer först kan medverka till jättelika förluster i företaget och sedan lämna jobbet med en i många fall bättre ekonomisk situation än vad de har haft tidigare.

Det är bra att regeringen – om man nu får tro radio-Ekot i går morse – har försökt att komma till rätta med dessa frågor, åtminstone inom den sektor där man själv har möjlighet att direkt påverka. Det är dock beklagligt att man inte har lyckats.

Jag ställer en viss förhoppning till det lilla ordet "nu" i statsrådets svar. Jag tolkar det som att statsrådet och regeringen kommer att göra fortsatta ansträngningar för att få till stånd en ordentlig omförhandling kring dessa avtal. Jag skulle vilja säga följande: Försök igen, statsrådet kan bättre på det här området!

Här föreligger enligt min mening ett sådant läge att de förutsättningar som gällde när avtalen ingicks inte längre finns. Läget är nu helt annorlunda mot bakgrund av de jättelika förlusterna i banksystemet. Eftersom staten i dag

äger eller garanterar en mycket stor del av bankernas verksamhet, tycker jag att staten också skulle ha möjlighet att ingripa. Det vore bra om regeringen gjorde det och lyckades. Då skulle man kunna bli stilbildare på det här området och hjälpa andra företag att komma till rätta med problemen och kanske få till stånd omförhandlingar.

Enligt radio-Ekot har Nordbankens nuvarande ordförande inte fått något fallskärmsavtal i sin nya roll. Det skulle vara intressant att höra om statsrådet kan bekräfta det. Man kan i alla fall fälla kommentaren att Nordbankens ordförande inte behöver ytterligare ett fallskärmsavtal. Han lever nämligen redan på ett sådant avtal. Det aktualiserar i sin tur en annan fråga, nämligen frågan om inte avgångsersättningarna borde samordnas med inkomster i nya befattningar, som många av de tidigare bankdirektörerna och andra numera innehar.

Anf. 84 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar skatteministern för svaret.

Jag vill gärna återge vad skatteminister Bo Lundgren sade här: "Det är lätt att känna olust över höga avgångsvederlag för personer som haft ledande ställning i exempelvis bankföretag med extremt dålig utveckling." Jag instämmer förvisso i det, och det är en elegant formulering.

Orsaken till min fråga om framför allt revisorers ansvar – inte bara i banker utan också i företag – är en artikel i Dagens Nyheter den 15 oktober. I artikelns ingress sägs: "Inte en enda gång slog revisorerna i landets största förlustbanker larm om riskerna med den väldiga kreditexplosionen. Det visar en genomgång av de revisionsrapporter och promemorior som skickades till finansinspektionen under åren 1988 och 1989."

Jag tycker att det är så viktigt att revisorerna tar ansvar. Det har konstaterats många gånger genom åren att vi har skickliga revisorer och ett auktoriseringsförfarande som säkert ger en hög kvalitet. Men det är ansvaret som är det väsentliga.

Statsrådet konstaterar att det skrivs direktiv till en utredning. Statsrådet sade i sitt frågesvar: "Jag förutser att även revisorernas roll och ansvar tas upp till granskning." Är det inte helt nödvändigt att skriva in detta i direktiven? Det är inte bara jag som enskild riksdagsman som här ställer frågan om revisorers ansvar utan det gör man inom väldigt många företag, inte minst inom företag där enskilda personer har fått lida stora förluster.

Anf. 85 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Direktiven kommer att innehålla, Göthe Knutson, krav på en översyn av i vad mån tillsynen av de företag som det är fråga har brustit eller skulle kunna ändras. I begreppet tillsyn ligger naturligtvis också den tillsyn som revisorerna hanterar. Det är inte bara den offentliga tillsynen som Finans- och Bankinspektionen utför som är intressant att kontrollera. Detta kommer rimligen att ingå i uppdraget med de formuleringar som finns i de direktiv som inom kort kommer att publiceras.

Göran Magnusson, det staten kan hantera är naturligtvis Nodbanken, där staten har sin ägarroll. Inom parentes kan man lätt konstatera att staten inte är bra som ägare. Det är ingen tillfällighet att just Nordbanken och även

ägarlösa banker har råkat in i problem relativt tidigt i det här avseendet. Det är bara när staten är ägare som vi kan agera. I övrigt kan vi bara ha synpunkter. Vi kan inte gå in och styra i andra företag. Det har andra ägare möjlighet till. Det gäller aktieägare i banker som har en sådan organisation och delägare m.fl. som har ett inflytande på ett eller annat sätt.

När man anställer personal måste man självfallet svara upp mot de krav som kan ställas för att man skall få kompetent personal. Jag tror att vi kan vara överens om att det behövs någon form av avgångsvederlag. Men den utformning och omfattning som det här har varit fråga om är ganska uppseendeväckande, för att uttrycka det milt. Det är naturligtvis ingenting som den nuvarande regeringen ser med lätt hjärta. Vi hade gärna velat åstadkomma förändringar. Vi har försökt se till att man i den av oss ägda banken funderar på detta. Finansdepartementets jurister har också fått studera frågan. Man har dock kommit fram till att de avtal det gäller är civilrättsligt bindande och giltiga. Om man skulle försöka göra något åt dem, kan de hävdas i domstol. Det finns således ingen anledning att försöka starta en process som inte leder någonstans. Här krävs att båda parter är beredda att avstå från någonting.

Vi kommer självfallet att fortsätta att fundera på dessa frågor, och vi kommer naturligtvis också att se till att den typen av avtal inte träffas i fortsättningen.

Anf. 86 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Får jag till att börja med fälla en kommentar till svaret på min medfrågares fråga, där man beskriver det upphettade klimatet och bristen på avregleringar. Jag måste få erinra om att det fanns starka rop, inte minst från denna kammare, på avreglering av bl.a. kapitalmarknaden och bankernas regler. Nu har jag förspillt litet av min repliktid, men jag tyckte att jag kunde få säga detta eftersom även min fråga kommenterades.

Jag instämmer i att det finns problem med statens ägarroll. Samtidigt måste man dock säga att förvecklingarna med Nordbanken har skett under en privatiseringsprocess. Statens ägarandel har faktiskt minskat under den här perioden.

När det gäller fallskärmsavtal eller avgångsvederlag är inte jag för att man skall ställa folk på bar backe. Som statsrådet också sade måste det emellertid var rim och reson i det som sker.

Fru talman! Jag tycker att det finns anledning att fundera över om förekomsten av de generösa avtalen har medverkat till att man har tagit större risker. Blir cheferna mindre försiktiga i ett affärsklimat där djärvheten och de snabba greppen tycks ge de snabbaste pengarna? Kan avtalen ha medverkat till förlusterna?

Anf. 87 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det kompletterande svaret. Jag tycker dock att statsrådet skulle kunna säga att det i direktiven kommer att stå klart och tydligt att revisorernas ansvar i banker och företag skall klarläggas och förverkligas, så att det med andra ord skall finnas ett reellt ansvar.

Jag vill erinra om det avsnitt i min fråga som jag formulerade på följande

sätt: "Enligt min mening bör även Finansinspektionens 'sätt att arbeta' ifrågasättas." Det är inte bara bankernas revisorer som har varit knäpptysta under den här våldsamma explosionen utan även Finansinspektionen. Om jag har förstått Finansinspektionens nuvarande generaldirektör rätt har han ansett att de stora förlusterna faktiskt inte var större än upparbetningen av ett års vinster.

Anf. 88 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Till Göran Magnusson vill jag säga att det inte var något fel på avregleringen. Den behövdes och var nödvändig. Det skulle aldrig ha fungerat att ha en reglerad kreditmarknad. Felet var att man vid mitten av 80-talet hade en ekonomisk-politisk miljö med mycket hög inflation på grund av en felaktig ekonomisk politik. Man hade inte genomfört den nödvändiga marginalskattereformen. Hade vi haft låg inflation och lägre marginalskatter, så hade vi inte fått den kreditexpansion och de investeringar i fastigheter som har gett upphov till problem.

Även om en andel innehades av ägare utanför staten, hade staten ändock huvudansvaret för Nordbanken. Det är ganska självklart.

Göran Magnusson frågade om avtalen skulle ha kunnat medverka till de uppkomna förlusterna. Utan att definitivt veta måste jag säga att jag har svårt att tänka mig det. Men det är klart att ett fullkomligt skyddsnät skapar större incitament för en individ att ta risker när det inte kostar vederbörande någonting. Det är ett av problemen med de åtaganden som staten nu har fått göra generellt, när det gäller att se till att systemet byggs upp på ett sådant sätt att man inte riskerar att hamna i den situationen.

Jag får kanske möjlighet att återkomma till Göthe Knutson.

Anf. 89 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Det är bra att statsrådet markerar en klar inställning till förekomsten av fallskärmsavtalen och att det fortgår ett arbete i departementet för att försöka hantera detta. Det är framför allt viktigt med stilbildningen inför framtiden. Det måste göras rejäla ansträngningar för att få till avtal som är rimliga med hänsyn till det ansvar som höga chefer och andra kan komma att ha i dessa ssmmanhang.

Sedan till resonemanget om avreglering. Det är naturligtvis riktigt att man hade problem i den ekonomiska politiken och att det inte gick att få stöd för en hel del förslag som fördes fram. Det hade dock varit väsentligt om man hade kunnat koordinera avregleringen bättre och fått en sansad och vettig dialog kring det faktum – vilket jag i och för sig inte har någon invändning emot – att man fick enklare regler även inom banksystemet.

Avslutningsvis tycker jag att det är bra att vi är överens om grundinställningen, nämligen att fallskärmsavtalen inte är bra och att man på allt sätt bör anstränga sig för att försöka omförhandla dem och se till att nya sådana avtal inte kommer till.

Anf. 90 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag är mycket nyfiken på det svar som skatteministern nu skall ge mig.

Anf. 91 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Ibland kan tiden vara litet för begränsad. Låt mig först säga att jag gläder mig över att Göran Magnusson och jag är överens. Det är bra om man kan vara det i en del frågor i alla fall.

Göthe Knutson, jag tycker inte att det finns anledning att gå in i ett direktivskrivande här i riksdagens talarstolar. Det gäller ju att formulera direktiven så att de inte blir för detaljinriktade, men de får inte heller bli för övergripande. Den balansen kommer vi säkert att åstadkomma.

Jag kan försäkra Göthe Knutson om att även den roll som revisorerna har haft kommer att belysas i utredningen. Det skall vi åstadkomma med direktiven.

Sedan gäller det kanske inte att belysa den nuvarande Finansinspektionens sätt att fungera. Den är ju en sammanslagning av Bankinspektionen och Försäkringsinspektionen. I det här sammanhanget är det framför allt den förra Bankinspektionens sätt att fungera som bör belysas. Sedan får vi dra lärdom av detta för eventuella framtida förändringar av den nuvarande tillsynen. I stort sett tror jag att man kan säga att vi har ett gott grepp över situationen just nu. Det hade varit mycket bra om man hade haft det för några år sedan.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på frågorna 1992/93:36 och 72 om åtgärder mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Turkiet

Anf. 92 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Berith Eriksson har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att protestera mot Turkiets brott mot de mänskliga rättigheterna och för att förmå Turkiet att upphöra med fortsatta kränkningar. Hans Göran Franck har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att de mänskliga rättigheterna skall respekteras i Turkiet. Jag avser att besvara frågorna i ett sammanhang.

Frågan om de mänskliga rättigheterna i Turkiet skall bl.a. ses i ljuset av frågan om kurdernas ställning i landet. Många kurder har assimilerats och integrerats i det turkiska samhället tillsammans med övriga folkslag. Det förekommer således ingen generell diskriminering av människor med kurdiskt ursprung i Turkiet. Många av dem har ledande befattningar i Turkiet, t.ex. presidenten Turgut Özal och utrikesministern Hikmet Cetin.

I runda tal 8 miljoner kurder bor i de sydöstra delarna av Turkiet. Dessa månar om sin självklara rätt till en egen kultur och ett eget språk. Denna folkgrupp har under lång tid utsatts för en hårdhänt assimilationspolitik. Praktiskt taget alla yttringar av en kurdisk identitet inkl. det kurdiska språket förbjöds länge. Under de senaste åren har denna politik mjukats upp, även om mycket ännu återstår att göra. Språkförbudet hävdes i april 1991.

I detta läge har jordmån skapats för underjordiska rörelser av terroristorganisationen PKK:s typ. Den marxist-leninistiska rörelsen PKK har i sin kamp för en självständig stat aldrig väjt för våld och terror mot civila. Stödet

för en sådan stat, och för PKK som organisation, är svagt även i sydöstra Turkiet. Däremot är stödet starkt för sociala projekt och lokalt medinflytande i regionen, vilket ingick i regeringsförklaringen vid den nuvarande turkiska regeringens tillträde för ett år sedan. Takten i reformprocessen tycks emellertid ha dämpats på grund av den oroliga situationen i sydöstra Turkiet.

Det är viktigt att göra åtskillnad mellan kurdfrågan och PKK. Varje regering har en självklar rätt att värja sig mot terrorism, samtidigt som det är viktigt att detta sker i enlighet med demokratiska principer och inom ramen för den internationella rättsordningen. Striderna mellan säkerhetsstyrkorna och PKK har trappats upp under den senaste tiden. Rapporter om övergrepp från båda sidor förekommer.

När Süleyman Demirel tillträdde som premiärminister för ett år sedan gjordes flera reformer för att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna. En ministerpost för mänskliga rättigheter inrättades och ett stort fängelse stängdes på grund av de undermåliga förhållandena. Ett lagförslag om kortare häktningstider har antagits som en del i ansträngningarna att komma till rätta med förekomsten av tortyr i polishäktena. En liberalare arbetsmarknadslagstiftning har också genomförts. Ännu återstår dock många åtgärder innan respekten för de mänskliga rättigheterna i landet kan anses helt tillfredsställande. Vissa ytterligare lättnader i fråga om möjligheterna att ge ut tidningar och musikinspelningar på kurdiska har också genomförts.

Turkiet tog ett mycket viktigt steg då man accepterade den enskilda klagorätten enligt Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Därmed ges enskilda turkiska medborgare rätt att anmäla brott mot de mänskliga rättigheterna i hemlandet till Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg. Men denna rätt har ännu inte utsträckts till de oroliga provinserna i sydöstra Turkiet, vilket jag beklagar. Den turkiska regeringen har också visat intresse för ett biståndsprojekt i Europarådets regi som syftar till utbildning i frågor om mänskliga rättigheter av polisaspiranter. Detta projekt har Sverige förklarat sig berett att stödja såväl praktiskt som finansiellt.

Turkiet är en demokrati, som tillhör både ESK och Europarådet. Turkiet har därmed åtagit sig att uppfylla de förpliktelser som medlemskap i dessa organisationer innebär. Respekten för de mänskliga rättigheterna är ett återkommande samtalsämne i kontakterna mellan Sverige och Turkiet, både inom och utom Europarådet och ESK, och kommer så förbli tills situationen i Turkiet kan anses tillfredsställande. På detta sätt hoppas vi kunna stödja en dialog i Turkiet, som bygger på ömsesidig respekt för grundläggande mänskliga rättigheter.

Anf. 93 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag tackar biståndsministern för svaret. Det är inte lätt att på två minuter bemöta det långa svar som jag fick, men jag skall göra ett försök.

När det gäller assimileringen av kurder är sanningen ju den att det etniska förtrycket av kurder ökar mycket snabbt över hela Turkiet. Rapporter finns om hur kurder i stora städer mister sina jobb, man handlar inte av turkiska handelsmän och det förekommer rena utrensningar i bostadskvarter där det bor kurder. Den här utvecklingen går mycket snabbt.

Det går inte att fördriva 8–10 miljoner människor ut över landet utan att det får stora följder. Lord Avenbury från mänskliga rättighetskommittén i Storbritannien säger i sin rapport från september att en sådan utrensnings- och fördrivningspolitik som förekommer där nu, inte har förekommit i Europa sedan Stalins tid.

Språkfrågan behandlas helt godtyckligt. Det har nämligen inte gjorts ändringar i några lagar. Det är bara uttalanden om att man skall ta bort dessa lagar som har gjorts. I realiteten kan man fortfarande fängsla människor som talar kurdiska.

Turkiet har skapat PKK. Den turkiska regimen och PKK har haft ett gemensamt intresse av att inga andra organisationer har kunnat växa upp. De har faktiskt ett stark stöd i området. Det är mycket beklagansvärt. Det beror på att det inte har funnits något alternativ.

Både USA och Storbritannien har klagat över att inget av de löften som uttalades inför valet har omsatts till regeringspolitik. Hur kan man låta utvecklingen bara bli sämre och sämre utan att ta initiativ och göra något?

Anf. 94 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag saknar ett klart fördömande av den blodiga massakern i den kurdiska staden Sirnak i biståndsministerns svar. Jag utgår ifrån att biståndsministern är informerad om vilka förskräckliga verkningar detta hade, hur massor av människor tvingades på flykt och vilka bombningar och militära aktioner som äger rum i dessa områden. Även om PKK-gerillan finns i området, och också tillgripit ett oförsvarligt våld mot civila, kan detta inte på något sätt legitimera att man vidtar dessa massiva aktioner. I Sirnak och andra kurdiska byar och städer företar den turkiska militären etniska rensningsoperationer. Sådana känner vi också till från andra håll i världen.

Den andra frågan handlar om tortyren. Det finns all anledning för Alf Svensson att klart fördöma det omfattande bruk av tortyr som förekommer i Turkiet. Det allvarligaste enskilda fall som vi nyligen fått rapporterat om genom Amnesty International rör en sextonårig flicka, Biseng Anik. Jag utgår ifrån att Alf Svensson är informerad om detta mycket upprörande fall.

Det finns med andra ord all anledning att stödja de strävanden till demokrati som finns i Turkiet, men vi får inte för ett ögonblick underlåta att skarpt ta avstånd från och fördöma de övergrepp som äger rum.

Anf. 95 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag är helt överens med Berith Eriksson när hon säger att sanningen är den att etniska grupper förföljs. Det sade jag också i mitt svar.

Jag är också överens med Berith Eriksson om att förtrycket av mänskliga fri- och rättigheter har skapat terroraktioner och på sitt sätt drivit grupper in i en organisation som sedan ytterligare har polariserats från båda håll genom nyttjande av våld. Detta beklagar jag livligt.

Hans Göran Franck, jag har verkligen inte svårt att fördöma massakrer. Jag har heller inte på något sätt svårt att fördöma både tortyr och terror mot enskilda. Det är vad regeringen har gjort och gör, menar jag. Jag kan inte tänka mig något annat än att det ut ur det kanske långa svar som jag givit här kan utläsas entydigt att regeringen och jag som MR-minister icke kan göra

något annat. Det är en självklarhet för oss att understryka att Turkiet måste ta itu med förtrycket. De måste fortsätta en demokratisering. Jag vågar ändå påstå att det finns en vilja till demokratisering.

Som Hans Göran Franck avslutade finns det all anledning att stödja de demokratiska strävandena. Det finns mycket än att vänta från den turkiska regeringen, men jag vågar ändå hävda att det i den relativt nya regeringen finns strävanden åt rätt håll. Låt oss försöka stödja dessa strävanden samtidigt som vi självfallet inte får tiga om terror, våld och tortyr!

Anf. 96 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Det var bra att Alf Svensson sade dessa ord. Jag tycker att det är viktigt vad vi sänder för signaler till den turkiska regimen och hur pass mycket klarspråk vi talar när det gäller dessa saker.

Sanningen är ju också att regering och riksdag inte har så stort inflytande över vad som händer där så länge man har undantagslagarna kvar. Det senaste är att man även satte säkerhetsrådet ur spel och tillkallade ett krigsråd med enbart militärer.

Jag skulle vilja att vi från den här talarstolen fick en redogörelse för vilka initiativ vi i Sverige tar, huruvida regeringen är medveten om de initiativ som tagits av andra länder och i vilken mån vi avser att stödja dessa länders initiativ till att fördöma Turkiet.

Anf. 97 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det skriftliga svar som Alf Svensson har givit kan missförstås. Det innehöll inte de klara avståndstaganden som han sedan gjorde som svar på mina frågor. Det är i och för sig bra att detta nu är sagt.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Alf Svensson. Ministern för mänskliga rättigheter från Turkiet kommer till Sverige. Kommer Alf Svensson då att ta upp dessa frågor, på samma sätt som sades i den senaste repliken?

Europarådets ministerkommitté har ett sammanträde i början av november. Det är angeläget att frågorna om övergreppen, om massakern, om tortyren tas upp i ministerkommittén. Enligt min mening finns ingen annan väg att gå för att hjälpa de krafter som verkar mot detta i Turkiet, än att verkligen tala om hur sakerna ligger till och inte släta över.

Anf. 98 TALMANNEN:

Jag får erinra om de tidsregler som gäller vid frågestunder.

Anf. 99 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tror inte att Berith Eriksson lever i okunnighet om att Sveriges regeringar – jag vågar i det avseendet tala för fler regeringar än den jag själv sitter i – har varit och är måna om att associera oss med de internationella initiativ som tas, av andra regeringar och stater, för att understryka respekten för mänskliga fri- och rättigheter. Jag tycker att vi i det avseendet har anledning att sträcka på oss. Många initiativ har tagits från vårt håll. Vi har också stött många initiativ som har tagits av andra inom detta frågekomplex.

Jag vill också redovisa för Hans Göran Franck att Turkiets MR-minister

redan är i Sverige. Jag har haft ett sammanträffande med honom i dag. Jag fick höra i går att han var i riket, och såg till att jag fick ett sammanträffande med honom. Det har jag haft i dag, på förmiddagen. Vi har gått igenom denna problematik frankt – om jag får använda det uttrycket.

Jag håller med Hans Göran Franck om att det inte finns någon anledning att polera dessa frågor. Det är så förfärligt för dem som drabbas av tortyr, terror etc. Det är min mening att allt framgent inte tiga, utan ta de kontakter som är möjliga för mig att ta.

Anf. 100 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Från Holland har lagts fram ett förslag om att skicka en undersökningsdelegation från ESK till de kurdiska republikerna i Turkiet, för att undersöka vad som hände när en stad anfölls och så många tusen människor fördrevs därifrån. Jag undrar om Sverige är berett att stödja det förslaget. 10–15 miljoner kurder kan knappast vara terrorister. De nio journalister som har skjutits under detta år kan väl inte heller kallas för terrorister.

Det är att uttrycka det lindrigt, att säga att striderna har trappats upp. Sanningen är att Turkiet även gick över gränsen till Irak på tre ställen i fredags och håller på att upprätta en säkerhetszon där. Situationen liknar den som var i Libanon. Det här måste åtgärdas.

Anf. 101 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag vill avslutningsvis understryka vikten av att vi tar upp detta i samtal med turkiska politiker. Jag skall själv träffa ministern för mänskliga rättigheter, på hans eget önskemål. Men det är också viktigt att vi tar upp detta i de olika internationella instanserna. Jag har själv tagit upp det i Europarådet. Det behöver tas upp i ESK. Den parlamentariska församlingen i Europarådet har mindre att säga till om. Det är ministerkommittén som är den avgörande.

Alf Svensson svarade inte på min fråga. Jag vill uttrycka önskemålet att denna fråga tas upp också i ministerkommittén.

Jag vill också understryka att vi bör vädja om att alla politiska fångar friges. Det finns fortfarande sådana i Turkiet.

Anf. 102 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Berith Eriksson sade att kurderna inte alla är terrorister. Nej, det var just det jag underströk i mitt svar. Låt mig dessutom göra bekant, om det inte är känt, att MR-ministern som är här, Mehmet Kahraman, själv är kurd.

Jag vill starkt betona att man inte kan dra alla kurder över en kam. Jag hoppades att det hade framgått mycket klart av mitt svar.

Jag håller med om det som har sagts. Detta bör i görligaste mån tas upp i internationella sammanhang, i Europarådets ministerkommitté. Jag kan, ärligt talat, inte svara Berith Eriksson på den fråga hon ställer om det holländska initiativet. Jag känner inte till det. Jag skall ta reda på vad som ligger i det.

Anf. 103 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag måste säga att jag tycker att det är irrelevant i sammanhanget att påpeka att vissa högt uppsatta personer i landet är kurder. Det har på intet sätt medfört att förtrycket mot hela det kurdiska folket blivit mindre. Det har framförts både av utrikesministern och av biståndsministern. Jag protesterar på det bestämdaste mot att debattera på det sättet.

Jag vill säga som Sven Lindkvist säger i sin bok: Du vet, och jag vet. Det är inte kunskap som saknas, utan modet att se och dra konsekvenser av det vi vet.

Konsekvenserna är att ett helt folk, 10–15 miljoner människor, grovt förföljs i sitt land, och övriga Europa tillåter det.

Anf. 104 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag sade i början av mitt svar att "många kurder har assimilerats och integrerats i det turkiska samhället tillsammans med övriga folkslag". Jag nämnde där en del prominenta personer i Turkiet som är av kurdisk härkomst. Nu nämnde jag också MR-ministern. Jag tycker inte att det är irrelevant. Jag tror att de känner mycket för sina landsmän.

Jag vill dessutom tillägga att MR-ministern, som jag hade ett givande samtal med i dag, talade om att de ligger i för att komma till rätta med en lagstiftning som de sedan orkar implementera i samhället. Strävan finns där. Avslutningsvis vill jag gärna upprepa vad Hans Göran Franck sade, att vi har all anledning att stödja de krafterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1992/93:51 om energiförsörjningen i de baltiska staterna

Anf. 105 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig vilken beredskap Sverige har för att snabbt och effektivt bistå de baltiska staterna vid en befarad energikris under vintern.

Jag följer uppmärksamt utvecklingen i Baltikum speciellt vad gäller energi-, livsmedels- och sjukvårdssituationen. Tyvärr pekar allt på ännu en mycket svår vinter, till stor del beroende på svårigheter för de baltiska staterna att fortsätta handeln med Ryssland.

Redan i nästa vecka kommer Utrikesdepartementets katastrofsamordnare att besöka bl.a. Litauen för att göra en allmän bedömning av behoven av katastrofinsatser. På SIDA:s inköpsbyrå har man beredskap att agera snabbt och effektivt i en katastrofsituation. Givetvis kommer lärdomar från förra årets katastrofsändningar till nytta om liknande insatser blir nödvändiga i år.

Anf. 106 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka biståndsministern för svaret på min fråga. Anledningen till att jag har ställt frågan nu är den rapport som kom för en

vecka sedan om att energikrisen redan är ett faktum i Litauen. Som framhålls i svaret måste man räkna kallt med att det blir en allvarlig försörjningskris på bl.a. energiområdet i alla de tre baltiska staterna till vintern.

Det är glädjande att det finns en beredskap för snabbt ingripande. För ganska precis ett år sedan hade jag motsvarande frågedebatt – jag tror att det var med utrikesministern. Jag varnade då för den kris som var i antågande i Baltikum och pekade på behovet av snabba insatser. Det dröjde sedan några månader innan det kom några svenska insatser. Även om de inte var obetydliga, var de ganska otillräckliga i förhållande till behovet.

Vi kan nu konstatera att svenska insatser kommer att behövas. Det finns ett litet frågetecken i biståndsministerns sätt att uttrycka sig. Planeringen borde utgå från att insatser kommer att behövas och att de måste sättas in betydligt tidigare i år än förra året. Helst bör de också få en betydligt större omfattning än förra året. Jag skulle vilja fråga biståndsministern om man kan räkna på att dessa önskemål kommer att uppfyllas.

Anf. 107 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tror också att insatser kommer att behövas. När det gäller snabbheten för ett år sedan vill jag likväl ha sagt att Sverige var före någon annan nation med bilaterala insatser. Jag tror att Pär Granstedt mycket väl känner till komplexiteten när man skall arrangera denna typ av bilaterala insatser, från stat till stat. Jag skulle i och för sig kunna rekapitulera åtskilligt från förra året, men det skall jag låta bli att göra nu.

Jag håller helt med om att omfattningen av insatserna borde ha varit större. Men det finns snart inte någon vrå av världen där omfattningen av insatserna inte borde ha varit större. Pär Granstedt är, som prominent ledamot av utrikesutskottet, utomordentligt väl underkunnig om allt detta, så jag behöver inte dra den litanian.

Vi skall göra allt vad vi kan. Vi har folk där redan nu för att ta reda på vad som verkligen önskas och vad vi kan bistå med. Men det finns en gräns för vad vi mäktar med. Den insats vi gjorde förra året, med oljan, räckte några få dagar. Vad som behövs är insatser som icke är av den karaktären att de förbrukas. Vi vet att det tar tid. Men vi skall inte ge upp.

Anf. 108 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag känner naturligtvis till alla komplikationer som inträdde förra året. Att de då ledde till förseningar kanske inte var så konstigt, eftersom det så att säga var första gången. Nu känner vi till svårigheterna, vilket framhålls i svaret. Det innebär också att det finns alla förutsättningar för en tidsmässig framförhållning, så att de komplikationer man kan förutse inte behöver leda till samma typ av tidsutdräkt som vi råkade ut för förra gången.

Det är riktigt att man skulle behöva göra insatser som inte går ut på att sända förbrukningsmaterial som olja. Det påpekade också biståndsministern. Det behövs insatser för isolering osv. Det har jag tagit upp i tidigare debatter. Jag tycker att Sverige borde göra mer för att hjälpa till att få fram en bättre struktur för energiförsörjningen. Det kan vi inte göra för att rädda denna vinter. Nu gäller det att vi med hög prioritet gör snabba och kraftfulla insatser för att klara en akut kris.

Anf. 109 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Pär Granstedt och jag har inte avvikande uppfattningar. Jag tycker att vi skall göra allt vad vi kan. Vi kan helt säkert räkna med svårigheter denna vinter, bl.a. beroende på att mottagarna behöver så mycket och själva kommer att ha svårt att prioritera det de önskar mest. I och med demokratiseringen förs nu naturligtvis också en rejäl intern debatt om vad man verkligen skall uttala som mest angeläget. Det är värdefullt i sig att den debatten får föras. Det kommer säkert inte att gå alldeles som på räls, eller väloljat, men vi skall göra allt vad vi kan.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1992/93:70 om ökad samordning av biståndsprojekt

Anf. 110 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig om det finns några planer på att se över sambandet och få till stånd en samverkan mellan olika biståndsprojekt som bedrivs av enskilda organisationer och som får bidrag av SIDA. Dessutom ställs frågan om det finns några planer för att öka samband och kontakt mellan olika länders myndigheter och enskilda organisationers biståndsprojekt. Frågan ställs efter en utskottsresa i Latinamerika.

Margareta Viklund berör betydelsefulla frågor, som handlar om att säkerställa ett effektivt bistånd i en föränderlig biståndsmiljö. I Latinamerika har enskilda organisationer arbetat under ett decennium då relationerna mellan regeringar och enskilda organisationer liksom mellan många enskilda organisationer präglats av misstro och brist på förtroende. För samverkan, utbyte av information och samarbeten i konkreta projekt krävs att förtroendet gradvis ökar. Så sker också, inte minst genom ett försiktigt och framsynt agerande av svenska enskilda organisationer.

Hur de enskilda organisationerna skall samverka är i första hand en fråga för dem själva. Vad regeringen och SIDA kan göra är att uppmuntra och stödja sådant samarbete. Det sker också.

I Latinamerika har statliga biståndsmedel under många år använts av svenska enskilda organisationer för att stödja s.k. nätverksarbete och erfarenhetsutbyten mellan lokala enskilda organisationer. I Centralamerika har Sverige under en följd av år varit drivande i flyktingfrågor med sikte på att öka förtroendet dels mellan olika enskilda organisationer, dels mellan enskilda organisationer och myndigheter.

Svenska biståndsorganisationer har av effektivitetsskäl ofta utvecklat en informell arbetsfördelning för att inte agera på samma områden, eftersom det inte är effektivt att kanalisera statliga biståndsmedel till samma projekt genom flera kanaler.

I Sverige finns ett väl utvecklat informellt samarbete mellan ett antal enskilda organisationer med verksamhet i Latinamerika. Såväl företrädare för SIDA som Utrikesdepartementet kallas ofta till dessa samråd. I samband med president Violeta Chamorros besök i morgon anordnar Utrikesdeparte-

mentet ett samtal mellan nicaraguanska ministrar och svenska enskilda organisationer med verksamhet i Nicaragua. Det är ett exempel på hur Utrikesdepartementet arbetar för att utveckla det goda samarbetsklimat som Margareta Viklund efterlyser.

Därtill sker ett regelbundet samråd mellan Utrikesdepartementet och större enskilda biståndsorganisationer inom ramen för Folkrörelserådet.

Anf. 111 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Först vill jag tacka biståndsministern för svaret.

Jag vet att biståndsministern, UD, SIDA och många andra gör stora ansträngningar i arbetet för att få en bättre och rättvisare värld. Det är också bra att man arbetar på att samordna sig och att samverka. Men särskilt nu när regeringen i sitt krispaket har dragit ner på u-landsbiståndet är det viktigt att biståndet blir så effektivt som möjligt; kvantitet behöver inte alltid vara lika med kvalitet.

Som jag nämner i min fråga kom jag bl.a. på utskottsresan i kontakt med många representanter för frivilliga organisationer, och efter vad jag kan förstå gör de ett fantastiskt arbete. Det är ofta starkt besjälade människor, som vill ge av sig själva för att kanske kunna hjälpa de mest utslagna människorna i världen.

Ibland arbetar olika organisationer med likartade projekt och har dålig eller ingen samverkan när det gäller planering, uppläggning och innehåll, vare sig hemma i Sverige eller ute i det främmande landet – och detta trots nätverk och annat, som ministern beskriver i sitt svar. Det här kan skapa underliga situationer, eftersom befolkningen kan ha svårt att förstå gränsdragningen mellan olika huvudmäns, olika organisationers, projekt och möjligheter.

Jag tycker att det är riktigt att lägga över en stor del av biståndet på frivilliga organisationer. Det är bra. Men det är också viktigt att det i biståndslandet finns en mottagande organisation, som tillsammans med givarorganisationen kan vidareutveckla, fördjupa och föra projektet vidare.

Det är viktigt att de olika projekten, där det är möjligt, har sanktion hos den statliga myndigheten och hos statliga organ i det land där projekten äger rum, men det är också viktigt att detta inte ger biståndsländerna alibi för att inte ta över ansvaret för projekten, vidareutveckla dem och låta hela befolkningen ta del av det resultat som har kommit fram i själva projektarbetet. Det måste finnas konsensus och samverkan i praktiken.

Anf. 112 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tror inte att det råder några som helst delade meningar mellan Margareta Viklund och mig. Jag tycker att det är utomordentligt angeläget att vi får biståndet så effektivt som möjligt. Det är en strävan vi arbetar med om inte dag och natt så i varje fall dag efter dag. Det är angeläget med tanke på opinionen ute i det svenska samhället. För att villigheten att ge bistånd skall hållas på nuvarande höga nivå och gärna öka är det angeläget att man får se att biståndet är effektivt.

Dess värre är det ju ofta så att man lyfter fram det som är mindre lyckat, mindre effektivt och de fall då biståndet slår slint. Jag vet inte om detta är

något typiskt svenskt – jag tror väl inte det – eller om det är något som särskilt ofta drabbar just biståndet. Det är naturligtvis angeläget att påpeka att biståndet väldigt ofta fungerar utomordentligt väl, i synnerhet om man också beaktar att det är fråga om en relation mellan ett stabilt demokratiskt land som Sverige och en svag, ofta utomordentligt svag, administration, som inte har haft särdeles många möjligheter att öva sig i organisationstänkande, demokratiska strukturer, osv.

Detta är emellertid inte något försvar för misslyckanden, fru talman. Jag tycker att man envetet skall arbeta vidare, och jag är också överens med Margareta Viklund om att kvantitet inte alltid är lika med kvalitet. Vår strävan är att bli bättre och bättre, och jag tror också att vi i dag kanske mer än någonsin är måna om att få en rejäl samordning till stånd när det gäller vårt bilaterala givande och, inte minst, när det gäller det multilaterala.

Anf. 113 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag håller med biståndsministern om det här. Jag vill egentligen inte kritisera några projekt. Jag såg på min resa väldigt många projekt som var mycket bra, och jag såg inget som var dåligt. Men jag förstår ändå att man skulle kunna göra detta mycket bättre.

Jag anser att ett lands alla biståndsprojekt med svensk anknytning skall komplettera varandra och bilda en helhet med en klar målsättning; det var kanske det som saknades ibland. Man skulle t.ex. kunna ha heltäckande kort- och långsiktiga planer för vad man genom frivilliga organisationers arbete vill och kan göra för att hjälpa ett land. Den här planen skulle bl.a. kunna utgå från det enskilda landets behov och möjligheter. SIDA eller UD skulle t.ex. tillsammans med olika organisationer kunna göra en sådan plan. Den skulle sedan kunna delas i olika sektioner, och så skulle man låta olika frivilliga organisationer svara för en bit i den stora helheten så att man på så sätt ändå kunde få till stånd en helhet i biståndsarbetet i mottagarlandet.

Anf. 114 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det är naturligtvis angeläget att man har en rejäl målsättning och vet vad man vill och att man samverkar. Jag vill påstå att det också är vad som sker. Det är alltså inte så att vi på u-avdelningen på något sätt planlöst bedriver biståndsverksamhet i något enda land. Enskilda organisationer etablerar sig ju emellertid ofta utifrån vad de själva anser vara rätt och riktigt och klokt, och först därefter kommer de in med önskemål om stöd till de projekt som de redan har satt i gång. Väldigt ofta är det nog rätt och riktigt tänkt, och man kan nog säga att behoven är så pass stora att det är långt ifrån alltid som det blir någon kollission mellan organisationernas verksamhet och vad vi på u-avdelningen hade tänkt och planerat.

Till detta skall emellertid läggas att förändringar sker också i mottagarländerna. Jag återkommer i mitt nästa inlägg till detta.

Anf. 115 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag tror i alla fall att man skulle kunna genomföra en större samordning när det gäller biståndet. Jag tror nämligen att det också skulle kunna ge en ökad stabilitet och innebära att vi fick en starkare motpart till

biståndsländernas myndigheter. Jag tänker på eventuella förhandlingar vid övertagande, osv.

Avsikten med alla projekt är väl ändå att de så småningom skall kunna fortsätta på egen hand, med eller utan stöd från den mottagande staten, kommunen eller andra myndigheter i landet. Det är därför också viktigt att man utgår från vilka behov som finns, att man utgår endast från de behov som befolkningen säger sig ha och önskar få täckta och tillgodosedda.

Jag vet att det här är ett stort problem, att det som jag har tangerat och som vi diskuterar är ett oerhört stort fält. Jag vet också att det inte går att hjälpa hela världen, även om vi skulle vilja det. Därför är det enligt min mening väldigt viktigt att det arbete och de resurser som vi lägger ner får största möjliga effekt och utdelning. Jag tror att det finns en hel del att göra på samverkansområdet.

Anf. 116 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Låt mig avslutningsvis säga att det aldrig är annat än så, att vi på alla tänkbara sätt försöker ta hänsyn till landets egna behov, möjligheter och önskemål.

Mottagarländer förändras emellertid. Vi har just besök från Nicaragua. Nicaragua får en tredjedel av sitt bistånd från USA. USA har för närvarande frusit sitt bistånd till Nicaragua, varvid Nicaragua självfallet vädjar till oss, som är en givarnation, för att höra om inte vi kan omstrukturera vårt bistånd för att hjälpa Nicaragua ur den mycket svåra situation som landet för närvarande befinner sig i.

Jag vill med detta ha sagt att vissa omstruktureringar och förändringar krävs på grund av att verkligheten förändras.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1992/93:61 om vårdnaden om barn

Anf. 117 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Sten Söderberg har med hänvisning till en ändring i föräldrabalken som trädde i kraft den 1 mars 1991 uppgivit att föräldrar numera har ett ansvar för att barn har rätt att vårdas av båda sina föräldrar. Mot bakgrund härav har han ställt följande fråga till justitieministern: Om en av föräldrarna inte tar detta ansvar, varför överförs då inte vården av barnet till den förälder som bättre kan tillgodose barnets behov av en nära kontakt med båda sina föräldrar och andra för barnet viktiga personer?

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

De ändringar i föräldrabalken som trädde i kraft den 1 mars 1991 innebar bl.a. att domstolarna fick ökade möjligheter att förordna om gemensam vårdnad när ett barns föräldrar bor på skilda håll. När det inte är aktuellt med gemensam vårdnad ankommer det på domstolen att bestämma åt vem av föräldrarna vårdnaden skall anförtros. Om förhållandena ändras, kan domstolen ändra vad som tidigare har bestämts om vårdnaden. Liksom förut

skall domstolen alltid besluta efter vad som är bäst för barnet. I lagen infördes en särskild bestämmelse, som innebär att rätten vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall fästa avseende särskilt vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Reglerna är alltså redan i dag utformade så, att domstolen skall välja den lösning som är bäst för barnet i det enskilda fallet. När domstolen bestämmer vem av föräldrarna som skall ha vårdnaden, skall domstolen, som jag nyss sade, ta särskild hänsyn till en förälders vilja och förmåga att främja umgänget mellan barnet och den andra föräldern.

Om en förälder saboterar barnets möjlighet till en nära kontakt med den andra föräldern, kan domstolen enligt gällande rätt besluta så som Sten Söderberg föreslår. Jag kan därför inte se att det skulle behövas någon lagändring eller någon annan åtgärd från min sida.

Talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

25 § Svar på fråga 1992/93:69 om en översyn av reglerna om vårdnad

Anf. 118 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat justitieministern om hon tänker föreslå en lagändring så att en förälder inte kan tilldömas vårdnaden om föräldern enligt uppgift utsatt sitt barn för incest.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

När domstolen skall besluta om vem av föräldrarna som skall ha vårdnaden om ett barn skall den utgå från vad som är bäst för barnet. Detta innebär givetvis att domstolen skall se till att barnet inte utsätts för övergrepp. Om en vårdnadshavare gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller på något annat sätt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför fara för barnets hälsa eller utveckling, är det ett skäl för domstolen att ta ifrån den föräldern vårdnaden. Enligt min mening innebär det att den som har gjort sig skyldig till incest mot ett barn inte skall få vårdnaden om barnet.

Gällande regler innebär således att den som har gjort sig skyldig till incest mot ett barn inte bör tilldömas vårdnaden om barnet. Någon lagändring är alltså inte påkallad.

En annan sak är att det i vårdnadstvister ibland görs påståenden om incest. I sådana fall är det domstolens sak att bedöma om det finns så starkt stöd för en misstanke om incest att den utpekade föräldern inte bör få vårdnaden om barnet. Detta är således en rättstillämpningsfråga och inte en fråga för lagstiftaren.

Anf. 119 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret.

Allt som oftast händer det att vi via massmedia och på andra sätt blir påminda om barns utsatta läge i vårt land. Jag vill till att börja med påpeka att jag anser att Sverige generellt har en bra lagstiftning för barn. Både barn och

vuxna har ju fått en starkare rätt som brottsoffer, och de har t.ex. rätt till målsägandebiträde.

Men problemet är ofta, precis som statsrådet säger, att tillämpa lagstiftningen. Det är särskilt viktigt vid brott mot barn i familjen. I föräldrabalken 6 kap. 6a §, som trädde i kraft den 1 mars 1991, stadgas följande om föräldrarnas rätt till umgänge med sina barn när föräldrarna inte bor tillsammans:

"Vid bedömning av vad som är bäst för barnet skall rätten fästa avseende särskilt vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna."

Jag har förstås inga invändningar mot detta, men alla kontakter är tyvärr inte goda. Jag skulle vilja fråga statsrådet om det är rimligt att vid tolkningen av lagen inte tillmäta barnets uppgifter någon vikt, när det uttrycker att det dels utsatts för övergrepp, dels inte vill träffa en förälder.

Det är många som ställer frågan varför uppgifterna från den person som känner barnet bäst ofta tillmäts minsta vikten vid rättslig prövning av exempelvis frågor om vårdnad och övergrepp. Det kan väl ändå inte vara så att samhället gör allt vad det kan för att dölja de svåra problem som incest medför, genom att bortse från de uppenbara signaler och vittnesmål som bl.a. barnet, den andre föräldern, daghemspersonal, lärare och andra ger?

En hypotes som jag har är att man helt enkelt gör om frågan om incest till en fråga om vårdnad, därför att incest är så svår och jobbig. Kan det vara så?

Anf. 120 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Det gäller domstolarnas bedömning i de här fallen. Som Margareta Viklund påpekade är det fråga om svåra bedömningar. Jag tror att domstolarna gör sitt bästa för att försöka komma åt sanningen i de här fallen, men det är som sagt bevisfrågor, och det är mycket svårt.

Det har t.ex. förekommit fall där man på båda sidor haft vittnespsykologer, som haft olika åsikt. Då skall domstolen utifrån vad den hör bedöma fallet.

Men detta är något som man knappast kan lägga sig i lagstiftningsvägen, och det är därför som jag har utformat svaret till Margareta Viklund så som jag har gjort. Jag tycker att man i lagstiftningen har lagt fram saken så som lagstiftaren anser att den bör vara. Sedan ankommer det på domstolarna att ha hand om tillämpningen av lagstiftningen.

Anf. 121 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Statsrådet antyder i sitt svar att någon kan anklagas falskt, men enligt vad jag har hört förekommer det mycket sällan. Enligt all tillgänglig litteratur på det här området är det mycket ovanligt med en falsk angivelse. Det enda fall som man känner till gäller en man som en gång gjorde en falsk angivelse om en påstådd incest mellan en kvinna och ett barn. Han erkände sedan att denna anklagelse var falsk. I utlandet finns knappast heller några kända fall av falska angivelser.

Jag tycker att det är fel, och jag skulle vilja kalla det ur barnets synpunkt helt rättsvidrigt att bedöma incest som en vårdnadstvist, vilket ofta förekom-

mer. Det måste vara möjligt att tillskriva domstolarna om att bli mer observanta på det här området.

Anf. 122 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag tror att den diskussion som har förts i media och över huvud taget i den allmänna debatten har gjort domstolarna mycket medvetna om detta problem, men det säger sig självt att man inte kan ta ett påstående för ett faktum, utan att man måste göra en värdering av vad som ligger bakom påståendet.

Anf. 123 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Men ofta står ett barns påstående emot en vuxens, och man ställer sällan upp på barnets sida. Det är oftast, ja, så gott som till hundra procent, den vuxnes ord som gäller.

Jag tycker att det borde ges mer av utbildning på detta område. Advokater, åklagare och alla andra som har att göra med dessa svåra fall där barn ingår borde få mer utbildning om hur barn reagerar och uttrycker sig, utan att kanske alltid ha ord för det som de säger. Man kan också tala med kroppen och på annat sätt.

Jag tror att domstolarna och alla andra som handlägger dessa ärenden behöver få en ökad kunskap och en större förståelse för barnets situation.

Anf. 124 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Margareta Viklund säger att man tror mindre på barn än på vuxna. Det är ett påstående som jag inte kan ta ad notam. Jag är säker på att domstolarna försöker att komma åt sanningen. Det är därför som man anlitar experter i den utsträckning som man har gjort. Men jag kan samtidigt hålla med Margareta Viklund om att det är bra ju mer utbildning som man kan få i dessa svåra frågor.

Anf. 125 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag tror att det också är väldigt viktigt att ge de barn som har blivit utsatta för övergrepp av olika slag rätt budskap, även riktiga signaler. Men många gånger är det så att om det döms fel i fall som handlar om barn som blivit utsatta för övergrepp, kan det verka som om det är ett grövre brott att anklaga någon för ett brott än att utsätta någon för ett brott. Många barn får den signalen.

Det är ju egentligen katastrof för ett barn om en incestmisstänkt förälder eller annan som har begått ett brott mot barnet frias i domstolen och dessutom kanske får vårdnaden om barnet. Det är förskräckligt!

Kanske måste vi lyfta fram denna diskussion ännu mer för att just belysa barnens utsatta läge i rättsfall.

Anf. 126 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag kan hålla med Margareta Viklund om att de här frågorna tål att belysas och lyftas fram i diskussionen. Jag hoppas att vi gör det i och med dagens frågestund.

Anf. 127 MARGARETA VIKLUND (kds):
Fru talman! Det var avsikten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.51 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl 18.00.

26 § Svar på fråga 1992/93:49 om tingsrätterna

Anf 128 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):
Herr talman! Göran Magnusson har frågat mig om jag är beredd att, mot bakgrund av betydelsen av lokal förankring i dömandet och med hänsyn till det statsfinansiella läget, frångå det förslag om nedläggning av 24 tingsrätter, som lämnats i departementspromemorian Domstolsväsendet – Organisation och administration i framtiden.

I departementspromemorian redovisas utförligt flera argument för att man nu bör skapa mer bärkraftiga enheter på tingsrättssidan. Ett sådant skäl är den renodling av tingsrätternas verksamhet som blir följden, om Domstolsutredningens förslag genomförs. Ett annat argument är att kraven på domstolarnas kompetens kommer att skärpas bl.a. i ljuset av den ökande internationaliseringen.

I promemorian redovisas flera olika modeller för hur man kan gå till väga för att stärka tingsrätterna. Slutsatsen är att en tingsrätt för att vara tillräckligt bärkraftig för sina dömande uppgifter skall vara så stor att den ger arbetsunderlag för minst tre domare. I promemorian föreslås därför en lösning som innebär att de tingsrätter som i dag har färre än tre domare läggs ned. Samtidigt är det en viktig utgångspunkt i promemorian att man bevarar en god lokal förankring i dömandet. Det föreslås därför att det på flertalet av de orter där tingsrättens kansli försvinner inrättas s.k. tingsställen, där rättegångarna kan äga rum. Till följd härav kan den lokala nämndemannakåren bibehållas, vilket jag ser som värdefullt.

Som Göran Magnusson i egenskap av f.d. ledamot av domstolsutredningen måste vara väl medveten om behövs det förändringar av domstolarnas verksamhet för att rättsväsendet skall stå stärkt inför framtiden. Såväl domstolarnas arbetsuppgifter som deras organisation kommer att påverkas av det förestående reformarbetet. Organisatoriska förändringar kommer därför att ske.

Jag skall inte här och nu ta någon slutlig ställning till vilka organisatoriska

förändringar som bör genomföras. Remissbehandlingen av promemorian och av Domtolsutredningens betänkande (SOU 1991:106) har precis avslutats. Utfallet måste givetvis läggas till grund för bedömningen. Avslutningsvis vill jag, angående de kostnadseffekter som Göran Magnusson nämner i sin fråga, upplysa att dessa beräkningar gjorts av Domstolsverket i dess egenskap av remissinstans.

Anf. 129 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Hellsvik för svaret. Med min fråga hade jag förhoppningen att i dag få ett svar som innebar att departementet skulle frångå sin tanke på att lägga ned 24 tingsrätter och därigenom kunna stilla den oro som finns runt om i landet inför departementets förslag om nedläggning av 24 tingsrätter.

Jag har i olika sammanhang haft kontakt med en hel rad företrädare för de lokala tingsrätterna och tagit del av opinionsyttringar. Det är ingen tvekan om att detta förslag har medfört mycket oro och osäkerhet. Förslaget saknar lokal förankring. Jag hörde senast i går när jag körde bil genom Dalarna att länsstyrelsen i Kopparbergs län slår vakt om den tingsrättsorganisation som man har. Man ville bevara den lokala förankringen i dömandet. Om man genomför departementets idé beträffande den framtida tingsrättsorganisationen, kommer den lokala förankringen i dömandet att äventyras.

Enligt min uppfattning finns det stor anledning att bearbeta denna fråga vidare. Jag tycker att det vore bra om statsrådet så snabbt som möjligt kunde ge besked om vilken tingsrättsorganisation som kommer att gälla.

Herr talman! Statsrådet Hellsvik avslutade sitt svar med att upplysa om att de sifferuppgifter som jag har presenterat skulle vara framtagna av Domstolsverket. Det är alldeles riktigt. Men i vilket syfte poängterar statsrådet detta?

Anf. 130 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Syftet var att påpeka att sifferuppgifterna inte utgör någon del av utredningen. Varken Göran Magnusson eller jag kan helt säkert säga att dessa siffror är korrekta. Det var det som var skälet.

I övrigt är också jag väl medveten om den oro som finns ute på de berörda tingsrätterna. För det första är det självklart att de som berörs blir oroade. Det behöver man inte ha mycket fantasi för att förstå. För det andra har jag själv besökt ett flertal av dessa tingsrätter för att ta emot synpunker och för att ha möjligheter att föra diskussioner.

Att förvänta sig att jag i dag skulle kunna ge ett besked vore litet grand att underkänna hela remissförfarandet, eftersom remisstiden gick ut i torsdags. Så sent som i dag har en del remissvar kommit in som säkert avsänts i tid. Departementets tjänstemän har hela helgen bearbetat de inkomna remissvaren. Det är ju många frågor som är aktuella och vi måste beakta de synpunkter som har kommit in. Men vår ambition är att så snabbt som möjligt få fram ett tillräckligt underlag för att kunna presentera vårt förslag till den framtida domstolsorganisationen.

Anf. 131 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Det är Domstolsverket som har gjort de ekonomiska beräkningarna. Statsrådet framställde de ekonomiska beräkningarna så att jag uppfattade det som om de skulle vara mindre tillförlitliga, eftersom Domstolsverket är remissinstans. Jag hoppas att inte andra remissinstansers uppgifter tolkas på samma sätt. I så fall vore inte remissomgången särskilt värdefull.

En brist i den utredning som ligger till grund för hela diskussionen är att praktiskt taget varje uppgift saknas om de ekonomiska effekterna av det förslag som departementet står bakom. Därför är det ju värdefullt att Domstolsverket har tagit fram uppgifter.

Det måste ske en del förändringar i själva tingsrättsorganisationen. Alla som arbetat med denna fråga är väl medvetna om det. Men det är en mycket drastisk åtgärd att lägga ned 24 tingsrätter.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1992/93:79 om risker för kriminalitet inom taxinäringen

Anf. 132 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Sören Lekberg har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att stävja kriminaliteten inom taxiverksamheten i Stockholm.

Bakgrunden till Sören Lekbergs fråga är en nyligen presenterad utredning som gjorts av ett antal personer från skilda verksamheter, som har med frågor om taxis verksamhet att göra. Enligt utredningen finns det risk för att kriminella slår under sig all taxiverksamhet i Stockholm.

Bekämpande av brottslighet är i första hand en fråga för polisen. Jag har erfarit att denna fråga nyligen har behandlats av polisledningen i Stockholm och att Stockholmspolisen har för avsikt att intensifiera arbetet mot denna brottslighet. Några åtgärder från min sida behövs därför inte.

Anf. 133 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga. Bakgrunden till frågan är den utredning som har gjorts av de lokala myndigheterna. Omfattande utredningar har gjorts där inte bara myndigheter deltagit utan också organisationer och näringen.

Vi har inte kunnat undgå de tidningsartiklar som har förekommit under en lång tid om de olägenheter som finns i dag inom taxinäringen, där det förekommer en omfattande kriminalitet. Myndigheterna klagar på att de har svårigheter att göra någonting åt det hela. Därför är jag mycket förvånad över det som jag tycker mycket passiva svar som justitieministern ger på min fråga.

I svaret hänvisas till att detta i första hand är en fråga för polisen. Det är riktigt att det är polisens uppgift. Men för att polisen skall kunna bekämpa brott måste också regelverket fungera. Därför vill jag upprepa frågan: Vilka

åtgärder ämnar justitieministern vidta för att komma till rätta med de här olägenheterna?

Anf. 134 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Ansvaret för regelverket för taxinäringen och trafiktillstånden ligger på Kommunikationsdepartementet. Därför svarar jag på den del av frågan som berör mig, nämligen bekämpandet av själva brottsligheten. Jag har fått besked från Stockholmspolisen om att man avser att intensifiera sin verksamhet.

Jag vet också att min kollega, kommunikationsminister Mats Odell, i dag har besvarat en fråga som även den rör taxiverksamheten. Jag vet att han, och det ligger på hans bord, förbereder ett förslag till regeringen som innebär ett uppdrag till statskontoret just i detta ämne. Jag tycker inte att det är passivitet. Det är att hålla sig till den roll man har.

Anf. 135 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! I dag har också trafikutskottet behandlat den här frågan. Majoriteten i utskottet har gjort ett tillkännagivande, att man bör förändra lagen som gäller tillstånden, så att de löper per bil och inte som i dag på ägaren eller det bolag som söker tillståndet.

Det är ganska anmärkningsvärt att riksdagen tar initiativ, medan regeringen hittills har varit mycket passiv i just den här frågan. Ingen har kunnat undgå att notera det missbruk som har förekommit inom den här verksamheten under lång tid.

Anf. 136 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Tillstånden är som sagt en fråga för Kommunikationsdepartementet. Det är just frågan om en eller flera bilar som Mats Odell har diskuterat tidigare i kammaren.

Men jag vill också säga att det inte är ett ärende som har dykt upp för Mats Odell i dag till följd av frågan i kammaren, utan det är ett ärende som man började arbeta med på Kommunikationsdepartementet redan i våras. Men vi kallar inte till presskonferens varje gång vi tar initiativ och påbörjar ett arbete. Därför kan jag förstå att det kan uppfattas som passivitet. Men man har alltså inom Kommunikationsdepartementet arbetat för att få till stånd förbättringar.

Sedan är det en annan fråga om det skall ändras i regelverket eller, som jag vet att man diskuterar, om det skall vara en utökad samverkan mellan de olika organ som är berörda.

Anf. 137 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag skulle gärna vilja få justitieministerns kommentar till de påståenden som görs i media, bl.a. från polisens håll. Man säger att man tycker att åklagarna är passiva. Det är mycket möjligt att lagen är så utformad att den inte ger åklagarna möjlighet att gripa in och väcka åtal. Men det skulle vara intressant att höra justitieministerns uppfattning. Det är ändå justitieministerns bord.

Anf. 138 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Som seriös politiker kan man inte dra några absoluta slutsatser av enstaka uttalanden. Däremot kan jag säga att våra åklagare över huvud taget har en mycket stor arbetsbelastning, som självklart går ut över deras möjligheter att driva åtal i en mängd olika frågor. Det gäller taxinäringen, där det förekommer en form av ekonomisk brottslighet. Men det gäller också många andra former av brottslighet.

Polisens vilja att intensifiera arbetet bör rimligen också innebära att man får fram ett bättre underlag, som gör det lättare för åklagarna att i sin tur driva de här frågorna.

Att detta är ett problem tycker jag det är viktigt att vi inte förnekar.

Anf. 139 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga frågestunden, men jag hoppas att justitieministern i fortsättningen noga kommer att följa de här frågorna. Det är inte bara en polisiär uppgift. Det är också en uppgift för regering och riksdag att noga följa de här frågorna och verkligen gå de krav till mötes som reses då det gäller att få bättre lagstiftning på det här området och att få ökade möjligheter till tillsyn.

Anf. 140 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Att regeringen inte följer den här typen av ärenden bara på grund av den yttre debatten, utan att det är på grund av verksamheten som vi följer dem, tycker jag kommer till uttryck i att Mats Odell redan i våras startade ett förberedelsearbete för att få förbättrade möjligheter att komma åt den illegala verksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1992/93:53 om kvinnorna och ett nytt pensionssystem

Anf. 141 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Karin Wegestål har med anledning av Pensionsarbetsgruppens promemoria Ett reformerat pensionssystem – Bakgrund, principer och skiss (Ds 1992:89) frågat mig hur kvinnor med 10–20 år kvar till pensioneringen, och som trots svårigheterna räknat med att få full pension, skall kunna kompensera sig för den försämring som det nya pensionssystemet kommer att innebära för dem.

I direktiven för Pensionsarbetsgruppen anges att pensionssystemet skall reformeras enligt vissa riktlinjer. Dessa riktlinjer, som också finns angivna i 1991 års finansplaner och regeringens proposition 1991/92:38 om inriktningen av den ekonomiska politiken, innebär för det första att beslut rörande pensionssystemet skall präglas av långsiktighet och stabilitet. En annan viktig utgångspunkt är behovet av ett högre långsiktigt sparande. Vidare skall förändringarna stimulera till ökat arbete och därmed öka den ekonomiska tillväxt som är nödvändig bl.a. för att finansiera pensionerna. Slutli-

gen skall de förändringar som vidtas bidra till ett större samband mellan avgifter och förmåner.

Jag vill också påpeka att det på många ställen i promemorian anges att det som redovisas är en skiss, som kan läggas till grund för en reformering av det allmänna pensionssystemet. På en del väsentliga punkter fordras fortsatta överväganden. Det är dock viktigt att konstatera att pensionsarbetsgruppen angett några principer som utgångspunkt för ett framtida pensionssystem. En av dessa principer är att det bör finnas ett starkare samband mellan avgifter och förmåner i systemet.

Gruppen har emellertid, inte minst med tanke på kvinnornas situation, tänkt sig flera fördelningsmässiga inslag i det nya systemet. Skissen innebär att samma regler tillämpas för kvinnor och män. Grundtryggheten i det tänkta systemet gynnar kvinnor mera än män i och med att den ger mera kompensation vid lägre inkomster. Det handlar vidare om att ha särregler för personer som avstår från förvärvsarbete för att ta hand om minderåriga barn och eventuellt även för värnpliktiga under grundutbildning. Man har också övervägt möjligheten att dela pensionspoäng mellan makar. Gruppen har dock inte tänkt färdigt på denna senare punkt. För att vara mer precis finns det olika uppfattningar i gruppen.

I promemorian redovisas också att ett nytt regelsystem bör förses med övergångslösningar. Flera alternativ till sådana lösningar presenteras. Den som när de nya reglerna träder i kraft alltjämt är i yrkesaktiv ålder bör ges möjligheter att anpassa sig till de nya förutsättningarna och utrymme att påverka sin situation.

Avsikten med att publicera promemorian var att få i gång en diskussion om vårt pensionssystems framtid utifrån vissa principiella utgångspunkter. Den här frågan som är ställd till mig är ett exempel på en sådan diskussion. Det är naturligtvis ännu för tidigt för mig att presentera några färdiga synpunkter på promemorians innehåll.

Anf. 142 KARIN WEGESTÅL (s):

Herr talman! Herr socialminister! Jag ber att få tacka så mycket för svaret. Jag tycker att det är ett fylligt och bra svar.

Jag instämmer i att det är bra att man har kommit ut med en skiss. Jag menar att det finns ett stort behov av att diskutera de här frågorna. Det har varit alldeles för litet diskussion om det pensionssystem som finns. Jag skulle vilja säga att det är med anledning av det som man nu kan föreslå ändringar som kanske kommer att få svåra konsekvenser, speciellt för kvinnorna. För kvinnorna vet egentligen inte vilka konsekvenser det nuvarande pensionssystemet har.

De regler som var avsedda att underlätta för kvinnorna, dvs. 15- och 30-årsregeln, har inte kommit i gång och fungerat på ett riktigt bra sätt för kvinnorna, snarare har det varit negativt. Under tiden från 1960 har det varit svårt för kvinnor att uppnå den tid som behövs för att man inte skall få en reducerad pension.

Den tidigare pensionsberedningen sade att först personer födda 1944 och senare var de som riktigt kunde utnyttja ATP-systemet. Speciellt gällde det kvinnorna. Det blir egentligen de kvinnorna som hamnar på gränsen mellan

det nya och det gamla pensionssystemet. Därför är det väldigt viktigt att man ser över detta. De har levt i det samhälle vi har, med de möjligheter till arbete som har funnits, med svårigheter med barnomsorg och de deltidsförhållanden som många gånger är kvinnornas. Kanske har de räknat med att de skulle hinna med att få full pension, och så får vi nu ett nytt system. Därför skulle jag gärna vilja veta vad det finns för möjligheter att klara detta.

Anf. 143 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag har några kommentarer till den skiss som har lagts fram. Om jag får börja med det som är själva grunden för att både den förra regeringen, den socialdemokratiska regeringen, och den nuvarande regeringen anser att det är nödvändigt att se över och ändra i ATP-systemet, så har det förstås att göra med att vi är oroliga för att systemet inte kommer att vara tryggt tillräckligt länge om en del saker inträffar. Ett sådant exempel är förstås om tillväxten i vår ekonomi går ned och om den under längre tid är lika dålig som under de tre fyra senaste åren. Då visar det sig att vi blir tvungna att mycket drastiskt skära ned de utlovade pensionsförmånerna, låt säga en bit in på nästa sekel. Det har varit tanken både hos den föregående regeringen och hos den nuvarande att försöka hitta förändringar nu som gör att pensionssystemet blir stabilare och tryggare, vilket rimligen alla tjänar på, men allra mest de som är mest beroende av pensionssystemet i dess offentliga skick.

Vad gäller de olika reglerna, 30-årsregeln nämndes och frågan om full och inte reducerad pension, är den nya skissen på en punkt fundamentalt annorlunda mot det nuvarande systemet, genom att det inte längre kommer att finnas något slags full pension. Det nya systemet bygger huvudsakligen på en livsinkomstprincip. Det innebär att man kan få hur mycket pension som helst. Man kan också få litet pension, beroende på hur länge man har arbetat eller vårdat minderåriga barn. Begreppet full pension förlorar sin mening i det kommande pensionssystemet.

En utomordenligt viktig fråga när man skall ändra regler för en så långsiktig sak som pensioner är förstås hur övergångsreglerna skall se ut. Arbetsgruppen presenterar flera stycken olika, tänkbara övergångsregler, alltifrån att systemet skulle införas omedelbart för alla, till att det egentligen bara skulle börja tillämpas för dem som är 16 år i dag, och olika mellanformer av detta. Det är en viktig del av den offentliga debatten att diskutera övergångsreglerna. Helt fritt från ekonomiska bedömningar kan man väl inte göra det. Vår tanke i gruppen var att ju förr vi fattar beslut om hur det skall se ut på låt oss säga 2010-talet, desto mer omfattande övergångsregler kan man ha. Väntar riksdagen till 2007 eller något sådant blir det svårt med generösa övergångsregler.

Anf. 144 KARIN WEGESTÅL (s):

Herr talman! Det finns saker i det gamla systemet som inte har varit så bra, men de bästa bitarna för kvinnorna har som sagt inte riktigt kommit i gång. Det är synd att det kommer att ske ett skifte av system mitt i den möjlighet som kvinnorna skulle ha haft att få en bra pension.

Men det finns också saker i den här skissen som är bra. Det är att den som

arbetar länge i systemet har en möjlighet att få bättre pension än i dag. Det är låginkomsttagare med lång tid i arbetslivet som är vinnare på detta. Det är klart att det också finns många kvinnor i den situationen.

Men de räkneexempel som jag har sett gör att jag kan säga, att de personer man hänvisar till, som har ett typiskt kvinnligt beteende, får en försämring. Trots att man har lagt in fiktiv pensionspoäng för vård av barn, får de ändå en lägre pension än de skulle ha fått med det gamla systemet. Därför har kvinnor all anledning att vara observanta och diskutera detta förslag innan det är färdigt.

Anf. 145 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Det är förvisso sant, som Karin Wegestål säger, att det är viktigt att vi diskuterar den här frågan. Det gäller inte bara kvinnor, utan kvinnor och män.

Får jag bara peka på ett par saker som har att göra med den s.k. 30-årsregeln. I den allmänna debatten pekar man på att den är en fördel för pensionstagarna i så måtto att det räcker med att arbeta i 30 år för att få full pension, vilket är kortare än inom de flesta europeiska system. Det man ibland glömmer bort i debatten är förstås det som Karin Wegestål snuddade vid, nämligen att den som i dag arbetar 49 år, och får pensionsavgifter inbetalda för sig, bara har rätt att räkna 30 år. De 19 senare åren får man ingenting för.

Problemet blir ekonomiskt. Om Karin Wegestål tycker bra om de delar av pensionsarbetsgruppens förslag som handlar om att de som arbetar länge, ofta låginkomsttagare, kan få mer, men tycker illa om den andra delen, kommer pensionssystemet inte att bli stabilare och tryggare, utan mycket mera instabilt och otryggt. Det blir mycket dyrare om man bejakar bara den ena delen och inte den andra.

Anf. 146 KARIN WEGESTÅL (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på frågorna 1992/93:59 och 78 om legitimation för naprapater

Anf. 147 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Per Stenmarck och Hugo Bergdahl har frågat mig om regeringen avser att ta några initiativ för att naprapaterna skall kunna erhålla legitimation. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Jag har tidigare haft anledning att diskutera frågan om en eventuell legitimation av naprapater i riksdagen. Då har jag framfört att Alternativmedicinkommittén i sitt betänkande 1989:60 diskuterade frågan men ansåg att det inte fanns förutsättningar då för legitimation av naprapater.

Det är i första hand Socialstyrelsen som skall bevaka om det kommer fram en sådan vetenskaplig dokumentation att det finns anledning att ompröva frågan.

Representanter för Svenska Naprapatförbundet har vid besök på Socialdepartementet i början av året och i en skrivelse till regeringen hemställt om att frågan om legitimation skulle diskuteras på nytt. Regeringen uppdrog på mitt förslag den 20 februari i år åt Socialstyrelsen att avge utlåtande om huruvida det föreligger ett dokumenterat vetenskapligt underlag för att tillstyrka legitimation av naprapater.

Socialstyrelsen har redovisat sin bedömning av frågan i en rapport som inkom till regeringen den 18 juni i år. Enligt Socialstyrelsens mening föreligger för närvarande inte dokumenterat vetenskapligt underlag för att tillstyrka legitimation av naprapater.

På senare år har motioner väckts i riksdagen om legitimation av naprapater, socionomer, kuratorer, dietister, arbetsterapeuter samt fotterapeuter. Jag kan också tillägga att det i form av uppvaktningar till mig på departementet har framförts samma önskemål för ytterligare grupper utöver dessa. Enligt min mening finns det skäl att i ett större sammanhang fundera på vilka kriterier som skall gälla för att rättsligt reglera ytterligare yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården.

En anledning till det är den pågående förändringen av organisationsformerna inom hälso- och sjukvården, som bl.a. kommer att innebära en ökad andel av privat verksamma yrkesutövare.

En annan anledning är att den anpassning av den svenska lagstiftningen till EG-rätten som för närvarande genomförs kan motivera en översyn av vilka förutsättningar som bör gälla för införande av legitimation för utövning av yrken inom hälso- och sjukvården.

Jag är mot denna bakgrund beredd att ta initativ till att en allmän översyn görs av principerna för införande av föreskrifter om legitimation eller andra kompetensbevis för yrken inom svensk hälso- och sjukvård.

Anf. 148 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Dess värre tycker jag inte att det för saken framåt.

När man diskuterar naprapaternas betydelse för många människor – det rör sig troligen om en miljon besök årligen för mer än 200 000 patienter – är det viktigt att konstatera att den metod som naprapaterna använder sig av, nämligen den s.k. manipulationsmetoden, har prövats och visat sig fungera. Detta var en del av Alternativmedicinkommitténs arbete. Det här ledde fram till att en annan yrkesgrupp inom alternativmedicinen som använder sig av samma metod, nämligen vissa kiropraktorer, fick legitimation.

Det borde därmed, som jag ser det, vara logiskt att också ge naprapater, som det finns fler av i Sverige och som dessutom utbildas i Sverige, legitimation. Detta styrks i det utlåtande som Socialstyrelsen avgav för ett tag sedan. Professorn i allmänmedicin vid Uppsala universitet, Gösta Tibblin, tillika vetenskapligt råd, skriver: "Naprapatutbildningen i Sverige förefaller vara betydligt kvalitetssäkrare än den utländska kiropraktikerutbildningen och mer anpassad till svenska förhållanden."

Vidare skriver Gösta Tibblin: "Det förefaller vara svårt att på saklig grund avstå från att ge naprapaterna legitimation när nu den betydligt mindre gruppen kiropraktorer fick legitimation – – –."

Detta bör vara ett tungt vägande skäl i sammanhanget. Jag frågar därför statsrådet vilken tidsplan statsrådet ser för legitimation av naprapater.

Anf. 149 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Även jag vill framföra ett tack till statsrådet för svaret på min fråga.

Frågan om legitimation av naprapater har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen. Inte bara riksdagen utan även berörda utskott har utfört ett omfattande arbete på detta område. Riksdagen har uttalat sig för legitimation av naprapater så snart det föreligger ett tillräckligt underlag för ett ställningstagande.

Regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att avge ett utlåtande, precis som statsrådet redovisade i sitt svar. För det ändamålet anlitade Socialstyrelsen tre experter, bl.a. just professor Gösta Tibblin, som redan har nämnts av föregående talare. Den sammanfattning som Tibblin skrev har Per Stenmarck redan redovisat, så jag skall inte upprepa den.

Jag konstaterar att den allmänna översynen av principerna för erhållande av legitimation skall utredas. När skall utredningen sätta i gång sitt arbete, och hur lång tid räknar statsrådet med att utredningen skall arbeta?

Det här svaret är givetvis en besvikelse för mig, och det är säkert en stor besvikelse för de naprapater som är berörda och som har haft stora förväntningar på att en ny regering äntligen skulle göra slag i saken.

Anf. 150 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Det är alldeles korrekt som Hugo Bergdahl säger att riksdagen har uttalat att ett beslut skall fattas när det finns underlag härför. En del av bakgrunden till att jag i våras föreslog regeringen att ett uppdrag skulle ges till Socialstyrelsen var att frågan behövde lyftas fram, eftersom det inte hade hänt så mycket på några år.

Det framkommer relativt tydligt i Socialstyrelsens svar att man avstyrker legitimering. Det kom inte riktigt fram i de två frågeställarnas synpunkter. Det talas mycket klart om att underlaget för bedömning av utbildningen är begränsat, att läkarnas kompetens är heterogen, i många fall låg, etc.

Det som förbryllar mig något är att när Per Stenmarck citerade den som möjligen kan karakteriseras som mest positiv av de tre tillfrågade, valde Per Stenmarck att bryta citatet mitt i en mening. Citatet lyder i sin helhet: "Det förefaller vara svårt att på saklig grund avstå från att ge naprapaterna legitimation när nu den betydligt mindre gruppen kiropraktorer fick legitimation – – –."

Där satte Per Stenmarck punkt. Men citatet fortsätter: "– – – på som det förefaller ganska lös grund."

Man kan ha uppfattningen att Socialstyrelsen har fel i sakfrågan. Men det är litet synd om vi skall behöva tvista om vad Socialstyrelsen egentligen har föreslagit.

Svaret på den fråga som ställdes av regeringen är: "Enligt Socialstyrelsens mening föreligger för närvarande inte dokumenterat vetenskapligt underlag för att tillstyrka legitimation av naprapater."

Min uppfattning är, som framgår av mitt svar, att vi bör se över hela frågan

om legitimation av olika yreksgrupper. Jag är beredd att mycket snart ta initiativ till en sådan översyn. Jag tror att detta innehåller en del komplexa frågor som rör juridik osv., som gör att jag i dagsläget inte vill ge besked om när utredningen kan bli klar.

Anf. 151 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Den del av citatet som föll bort i mitt förra inlägg rörde inte naprapater utan kiropraktorer. Det är en fråga som jag inte har tagit upp i detta sammanhang.

Det finns många yrkesgrupper som önskar legitimation. Det är säkert också många som är berättigade att få det. Problemet är att för många av de grupperna har det inte funnits några tidigare utredningar. Men det har funnits för naprapaterna.

Under den förra mandatperioden fanns det en borgerlig enighet för legitimation av naprapater. I dag har vi inte längre en borgerlig opposition utan en borgerlig majoritet i kammaren. Då förväntar sig givetvis också borgerliga väljare att vi i regeringsställning skall genomföra det som vi i opposition reserverat oss till förmån för. Det är därför som jag framhärdar i min fråga, som inte går ut på *om* regeringen skall föreslå legitimation för denna yrkesgrupp utan *när*. Jag tycker att statsrådet borde kunna precisera sig och inte viljelöst enbart tillsätta ytterligare utredningar.

Anf. 152 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag tror att det för många av dem som är intresserade av sjukvårdspersonalens situation och sjukvårdsfrågor är svårt att förstå skillnaden mellan att kiropraktorer kan få legitimation men naprapater inte kan få det. Utbildningarna och arbetsuppgifterna är inte så helt olika. Därför tycker jag att det faktum att det drar ut på tiden innan man kommer till skott är oroväckande.

När avser statsrådet att tillsätta utredningen? Hur lång tid kan man räkna med att den skall behöva arbeta för att komma fram till några synpunkter?

Anf. 153 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Per Stenmarck och jag var vid den senaste replikväxlingen överens om hur citatet ser ut i sin helhet, så vi kan lägga den frågan åt sidan.

Per Stenmarck anför nu att de andra yrkesgrupperna inte har utretts. Det är i flertalet fall sant – möjligen kan det gälla samtliga.

Bakgrunden till det här ärendet är att den utredning som förelåg landade på att inte tillstyrka legitimation av naprapater. Jag har nu några år senare tagit initiativ till att undersöka om det finns ett underlag. Socialstyrelsen har då konstaterat, möjligen till både min och Per Stenmarcks förvåning, att man vill avstyrka en legitimation. Det har jag redovisat här.

Varför gjorde man då i den gamla utredningen en skillnad mellan dessa två grupper? Svaret är ganska enkelt. Det framgår tydligt av utredningen. Man bedömde då – det här svaret riktar sig också till Hugo Bergdahl – att det fanns en stor spridning inom gruppen kiropraktorer. Det fanns skäl att godkänna de som hade den bästa utbildningen. Naprapaterna är en mycket

enhetligare grupp. Det får förstås den konsekvens som Hugo Bergdahl påpekade, nämligen att det är litet svårt att förstå skillnaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1992/93:24 om gatubarn i Sverige

Anf. 154 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Margareta Viklund har frågat mig vad jag tänker göra för att inlemma gatubarn/hemlösa barn i samhället och för att förebygga förekomsten av gatubarn/hemlösa barn.

Från olika håll har under senare tid kommit uppgifter om att det vistas hemlösa och övergivna barn i Stockholms city. Uppgifterna kommer dels från ungdomarna själva, dels från organisationer och myndigheter som har olika typer av verksamhet i Stockholms city. Vi har haft många benämningar på den här gruppen av ungdomar som av olika anledningar är – eller känner sig – övergivna av vuxenvärlden och som samhället inte lyckats ta om hand på ett bra sätt.

För att få en mer samlad bild och för att få veta om samhället brister i sitt ansvar har regeringen uppdragit åt Socialstyrelsen att undersöka situationen för den aktuella gruppen. En rapport kommer att presenteras av Socialstyrelsen inom någon månad.

Socialtjänstlagen ålägger kommunerna ett särskilt ansvar för de barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt eller på olika sätt fara illa. Inga barn i Sverige skall tvingas leva på gatan. De barn som behöver placeras i ett annat hem än det egna, får komma till ett familjehem eller till ett hem för vård eller boende.

Frivilligorganisationernas insatser har också stor betydelse för de utsatta barnen och ungdomarna. Regeringen har gett särskilda medel för att stödja deras verksamhet och kommer också i fortsättningen att ge hög prioritet åt organisationer som arbetar med utsatta barn och deras familjer.

Ungdomsministern och regeringens Barn- och ungdomsdelegation uppmärksammade frågan om hemlösa ungdomar genom att anordna en särskild hearing med frivilligorganisationer och berörda myndigheter i augusti 1992. De redovisade erfarenheterna från hearingen visar att det inte bara är brist på resurser som är anledning till att en del ungdomar inte får den hjälp de behöver.

Det finns också behov av en ökad samverkan mellan myndigheter, frivilliga organisationer, enskilda vuxna och ungdomar. Det individuella, frivilliga och enskilda engagemanget bör tillvaratas bättre så att man kan bygga stabila nätverk. Ungdomsministern och jag kommer inom kort att ta initiativ till ett projekt i syfte att bl.a. stimulera till förbättrade samverkansformer mellan myndigheter och frivilligorganisationer som arbetar med dessa ungdomar.

Det råder inga tvivel om att den ekonomiska krisen innebär att kommuner och landsting tvingas till svåra prioriteringar som kan komma att beröra barn och ungdomar. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att redovisa hur de kommu-

nala förändringarna påverkar barns villkor. Om undersökningen visar att utsatta barn och ungdomar inte får det skydd och stöd de har rätt till avser jag att återkomma med förslag till åtgärder.

Anf. 155 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Först vill jag tacka socialministern för svaret, som jag tycker är mycket bra, engagerat och framåtsyftande.

I början av oktober kunde vi läsa i tidningarna om hur barnmisshandeln har ökat och kommer att öka ännu mera under året. Det är oroande. En orsak tror man, som så ofta när det gäller våld mot framför allt barn och kvinnor, är en ökad beredvillighet att anmäla våldsbrott, i detta fall misshandel, mot barn. Det får vara hur det vill med det antagandet, men verkligheten talar sitt eget språk. Barnmisshandelsfallen har ökat med 18 % enligt statistikerna.

Jag vill då kalla gatubarnen eller de hemlösa barnen i Sverige för barn som är utsatta för misshandel. Många kan eller vill inte tro att det mitt ibland oss finns barn som är helt övergivna. En del kallar dem för gatubarn. Naturligtvis är problemet med gatubarn mycket större i tredje världens länder när det gäller både djup, bredd, spridning och kanske också orsak.

För ungefär fjorton dagar sedan mötte jag en grupp av barn som arbetade på gatan i San Salvador. Dessa barn hade fortfarande en viss kontakt med sin familj och med sina hem. De ansågs inte vara riktiga gatubarn enligt den definition som gällde där, utan de var "nästan gatubarn" – gränsen är hårfin. Att möta dem och höra de frågor som de ställde räckte för att förstå deras nöd och deras kamraters utsatta situation.

Mot bakgrund av de resurser som vårt land har och det välutvecklade sociala och offentliga nätverk som det egentligen saknas motsvarighet till i de fattiga länderna kan man ändå kalla en särskild grupp utsatta barn här i Sverige för gatubarn. Det handlar om barn mellan 12 och 18 år som inte har någon kontakt med sin familj eller vårdnadshavare. De deltar bara i undantagsfall eller sällan i undervisningen eller har något arbete. De tillbringar huvuddelen av sin tid på gatan eller på tillfälliga inkvarteringar. Det är dessa barn som vi måste göra någonting åt.

Anf. 156 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig först understryka det Margareta Viklund säger, nämligen att dessa problem naturligtvis är större, liksom nästan alla sociala problem, i u-världen och för all del i i-världens storstäder, exempelvis i New York som jag besökte häromdagen. Där finns dessa problem i mycket stor skala.

Dess värre vet vi inte så mycket om dessa barn. Den undersökning som jag känner till och som är den mest omfattande är gjord av Socialforskningsinstitutet i Köpenhamn. Man har där för ett par år sedan tittat på en grupp hemlösa barn. Det visar sig att dessa barn uppvisar ungefär samma sociala bakgrund och samma sociala mönster som många andra problembarn. De var arbetslösa, de gick inte i skola eller deltog i någon annan form av utbildning, de saknade bostad och kom i mycket hög grad från splittrade familjer,

ofta med missbruk och andra sociala problem i bakgrunden. Den stora majoriteten av dem försörjde sig helt eller delvis på kriminalitet.

Men när man skall försöka svara på frågan vad vi skall göra åt dessa problem, tror jag att svaret egentligen blir detsamma som det som vi allmänt sett måste ge när vi stöter på barn med olika sociala problem. Det handlar om att bekämpa missbruk i deras familjer, se till att tidigt uppmärksamma deras särskilda behov. Det finns flera undersökningar, både internationella och svenska, som just visar betydelsen av att barn som har ett dåligt stöd hemifrån får ett stöd i form av andra vuxenkontakter, t.ex. i form av barnomsorg på tidigt stadium. Det här är ett av skälen till att jag i olika sammanhang brukar tala varmt om hur viktigt det är att det finns barnomsorg. Det är naturligtvis alldeles särskilt viktigt för barn med särskilda behov som, om de inte får detta stöd, riskerar att hamna i hemlöshet eller i andra motsvarande sociala situationer.

Anf. 157 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! De problem som socialministern tar upp är sådana som har varit aktuella under många år och som man egentligen har arbetat med i Sverige och gett dessa barn förtursplats inom barnomsorgen. Trots detta har vi problem i Sverige. Kan det inte också handla om att vi har förändrat vår syn på människan och människovärdet, att vi behöver få en annan människosyn generellt sett och börja uppskatta barnen som de individer som de i verkligheten är? Borde vi inte ge dem deras fulla plats i det samhälle som vi har? Jag tror att detta är en fråga som inte bara handlar om direkta insatser, utan det handlar också om en helt annan syn på barnen i samhället.

Anf. 158 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Någon gång på 1960-talet skrev den kände doktorn Gustav Jonsson i Skå sin avhandling som kallades Det sociala arvet. Han hade följt ett antal ungdomar som passerat genom Skå och studerat deras sociala bakgrund. Hans misstanke var att det just var fråga om ett negativt socialt arv, dvs. att de som växer upp i dåliga sociala miljöer riskerar att få sociala problem. Den undersökning som han utförde bekräftade att det förhöll sig på det sättet. Det har sedan bekräftats i många senare studier i Sverige och utlandet.

Man kan naturligtvis känna en viss hopplöshet över att den välfärdsstat, som byggts ut mycket kraftigt sedan det här primärmaterialet fanns på 50-talet och som Gustav Jonsson i Skå analyserade, inte har lyckats avskaffa detta sociala arv. Men faktum är att vi nu vet mycket mer, och dess bättre vet vi en hel del om vad som kan få positiva effekter, vet vad orsaken är till att en hel del av dem som kommer från dåliga sociala miljöer faktiskt lyckas i livet, s.k. maskrosbarn. Där har t.ex. tidigt insatta åtgärder av typen barnomsorg i tidig ålder en mycket positiv effekt.

Anf. 159 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Jag håller med om det socialministern säger, men jag vill också poängtera att det också handlar om, som jag upplever det, vårt sätt att se på människan över huvud taget och på barnet. Sedan tror jag att vårt

samhälle mera måste lyfta fram pappans roll. Det visar sig t.ex. inom kriminalvården att väldigt många av de pojkar som hamnar där inte har haft någon pappa eller någon som de har kunnat identifiera sig med. Jag tror alltså att vi måste lyfta fram pappans roll. Det är väl vad de s.k. farsorna på stan försöker göra. Jag upplever att det finns väldigt mycket att göra på det här området och att vi bara är i början.

Anf. 160 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag vill bara understryka det Margareta Viklund säger. Jag delar helt hennes uppfattning. Men vi kan naturligtvis inte lösa alla sociala problem. Vi kan inte ge alla familjer det stöd som de behöver, men vi kan skapa goda förutsättningar. Dit hör en väl utbyggd barnomsorg, en väl fungerande föräldraförsäkring som också ger pappor möjlighet att tidigt få kontakt med barnet. Jag tror att en bra kontakt när barnet är litet innebär en bra kontakt även senare i livet.

Självklart löser ingen av dessa eller andra åtgärder alla sociala problem. Men det råder inget tvivel om att de utgör ett positivt bidrag. Det hoppas jag att vi tillsammans kan arbeta för.

Anf. 161 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talmann! Jag håller med socialministern om det, men som jag sade tidigare måste pappans roll lyftas fram. Samtidigt anser jag att familjen måste få ett större utrymme i samhället. Man måste mera se på familjen i dess helhet, se på dess stora betydelse och funktion. Familjen måste sanktioneras och få stöd i samhället.

Anf. 162 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag delar den uppfattningen, men problemet är inte de barn som växer upp i fungerande familjer. Där går det i regel ganska väl. Självklart finns det ett och annat problem även där.

Problemet med gatubarnen i Köpenhamn är – jag tror att mönstret är precis detsamma i Stockholm – att det är barn som inte växer upp i hela familjer. Vi kommer aldrig att kunna skapa ett samhälle där alla familjer är hela, där alla föräldrar fungerar väl. Kom ihåg att Gustav Jonsson gjorde sina studier om ungdomar som växte upp på 40- och 50-talet, dvs. i en helt annan värld med en helt annan social struktur, då familjer höll samman, om inte annat så av ekonomiska skäl, då mammorna praktiskt taget alltid var hemma. Det var en helt annan social situation, men ändå fanns det barn som måste komma till Skå.

Det är därför viktigt att se med vilka metoder vi skall hjälpa de barn som inte har lyckan, som jag och många andra, att få växa upp i en hel, bra och väl fungerande familj.

Anf. 163 MARGARETA VIKLUND (kds):

Herr talman! Jag håller helt med om det, men jag tror att många olika krafter och alla de olika åtgärder som socialministern här fört fram måste samverka. Kanske behövs det också, som jag nämnde tidigare, en annan syn

på människan. Familjen måste få en annan roll. Familjen måste få det stöd den behöver för att ta hand om sina barn på rätt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1992/93:35 om reformer på handikappområdet

Anf. 164 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Eva Zetterberg har frågat statsministern om regeringen kommer att genomföra Handikapputredningens förslag om reformer på handikappområdet under denna valperiod. Frågan har överlämnats till mig.

Regeringen har nyligen överlämnat en remiss till lagrådet som i huvudsak är grundad på förslagen i Handikapputredningens huvudbetänkande. I lagrådsremissen föreslås bl.a. att en ny rättighetslag skall införas för personer med svåra funktionshinder, att vissa förbättringar skall göras inom habiliteringen, rehabiliteringen och hjälpmedelsområdet, att vissa förändringar skall göras inom föräldraförsäkringen och att tolktjänsten för döva, dövblinda och hörselskadade skall förbättras.

Det är regeringens avsikt att de reformer som föreslås i lagrådsremissen skall genomföras den 1 januari 1994.

Anf.165 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret, men jag måste uttrycka min besvikelse över att inte statsministern besvarade frågan. Jag har upplevt väldigt starkt att regeringen varit osäker i den här frågan. Däremot har jag en stark upplevelse av att socialministern har varit säker på sin avsikt att driva just handikappfrågorna framåt.

Jag tackar som sagt för svaret, och jag är naturligtvis glad över de delar av handikappreformen som nu kommer att genomföras. De tidigare besked som vi har fått vad gäller exempelvis föräldrar som har barn över 16 år och som inte har möjlighet att få föräldrapenning har varit mycket oroande.

I dagarna har samtliga riksdagspartier fått ett brev från en förälder från Vallentuna som heter Karl-Rune Lind. Han undrar om han och hans fru som föräldrar skall fortsätta att avsätta semesterdagar för vård av sin dotter som är över 16 år. Det är glädjande att det nu kommer att fattas ett beslut i frågan. Karl-Rune Lind har dock några år på sig, för såvitt jag förstår kommer inte reformen för hans del att träda i kraft förrän 1994. Det betyder alltså ytterligare ett par år för honom innan reformen börjar fungera.

Det som jag tycker är bra är att man i samband med reformen börjar fundera över vad som fattas. Det är en utbyggd färdtjänst, en rad andra frågor vad gäller sysselsättning. Just utvecklingsstörda och handikappade har det betydligt svårare på arbetsmarknaden än övriga. Jag undrar naturligtvis: Vad händer med färdtjänsten? När kommer det förslaget? När får vi en lag som garanterar arbete och sysselsättning även för gravt handikappade?

Anf. 166 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Först vill jag säga att det inte har varit någon oenighet i regeringen om handikappreformen, utan vi har varit säkra hela tiden. Den avise-

rades i fjolårets regeringsdeklaration, och det upprepades i årets deklaration. Propositionen kommer alltså snart att presenteras för riksdagen.

Färdtjänstfrågan behandlas i Handikapputredningens slutbetänkande som nu skall skickas ut på remiss. Så småningom kommer vi med förslag, kanske inte i ett sammanhang utan förslagen tas upp styckvis. Färdtjänstfrågan tillhör naturligtvis det som är mest angeläget att ta upp i utredningen.

Vad gäller sysselsättningsgarantin hade vi länge förhoppningar om att det skulle kunna ingå i den aktuella propositionen. Av ekonomiska skäl har vi ansett att det inte finns möjlighet att göra det nu. Det är viktigt att komma ihåg att det redan finns en sysselsättningsgaranti, alltså en skyldighet för kommunerna att ordna sysselsättning för utvecklingsstörda och övriga som omfattas av den nu gällande omsorgslagen. Det som vi skjuter på framtiden är alltså en utvidgning av reformen till att gälla andra grupper med grava funktionshinder. Jag beklagar det djupt att vi inte kunde göra det, men som sagt har vi av ekonomiska skäl inte bedömt det möjligt.

Jag håller med Eva Zetterberg om att inte ens omsorgslagen gjort det möjligt att bereda alla sysselsättning på det sätt som det skulle ha varit önskvärt. Det finns en del kommuner som har varit föredömliga. I Östersund t.ex. har man varit mycket duktig på att ordna arbete åt utvecklingsstörda, men det finns mycket kvar att göra. Vi kan hoppas att kommunerna nu ändå i första hand tar itu med att uppfylla det som gällande lag säger och som kommer att upprepas i den nya lagen. Så småningom får vi utvidga lagen till att gälla fler grupper.

Anf. 167 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Den osäkerhet som jag åberopade och som både jag och många från handikapporganisationer har upplevt rör inte regeringsdeklarationen utan de uttalanden som statsministern gjort i samband med krisuppgörelsen. De har definitivt gjort att många människor har börjat undra vad som kommer att hända.

När det gäller färdtjänsten och sysselsättningen är jag naturligtvis glad över att det skall genomföras en reform, men jag skulle gärna vilja ha några tidsuppgifter. När kommer reformen?

Jag vet inte om socialministern läste i Kommunaktuellt nr 30 om de enorma skillnader i kostnader för färdtjänst som enskilda handikappade kan ha. Det kan röra sig om skillnader på 2 000 kronor mellan olika kommuner. I Kommunaktuellt tar man t.o.m. till så stora ord, att man talar om att handikappade sitter i husarrest, eftersom de av ekonomiska skäl inte kan använda sig av färdtjänsten. Jag undrar om jag kan få preciserat litet mer när färdtjänsten kan bli lagstadgad.

Anf. 168 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag kan inte i dag ge något besked. Det enda som jag kan försäkra är att reformen skall genomföras så snabbt som vi bedömer att det över huvud taget är möjligt bl.a. av ekonomiska skäl.

Anf. 169 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Då vill jag ställa ytterligare en fråga som gäller de bidrag som landstingen i dag delar ut till studieförbunden. Dessa bidrag har en väl-

digt viktig funktion för att de utvecklingsstörda skall kunna delta i studiecirklar.

I Stockholms läns landsting är man i dagarna beredd att skära ned dessa bidrag mycket starkt. Vad tror socialministern om framtiden med en ny rättighetslag för gravt handikappade? Kommer landstingen i fortsättningen att kunna lämna den typen av bidrag? Hur ser socialministern på nödvändigheten av att på det viset kunna stödja handikappade?

Anf. 170 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag vågar inte ha någon bestämd uppfattning om hur situationen ser ut och vilka prioriteringar man kommer att göra i Stockholms läns landsting och i andra landsting. Men det är viktigt att understryka att studieförbunden gör utomordentliga insatser för personer med funktionshinder. Även om man har knappa marginaler inom studieförbunden, är det angeläget att prioritera insatser för de handikappade. Vissa studieförbund gör insatser som är ovärderliga. Men det är klart att inte alla pengar går till sådana ändamål, eftersom också studieförbunden tvingas att prioritera. Jag hoppas att studieförbunden tar sitt sociala ansvar och gör de prioriteringar som jag har angivit.

Anf. 171 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag naturligtvis tycker att det är bra att den här lagen snart kommer att gälla och att dessa förändringar kommer till stånd. Men jag hoppas att det inte dröjer för länge med återstoden av handikappreformen, trots att det under lång tid säkerligen kommer att finnas ekonomiska problem. Jag tycker att det är viktigt att regering och riksdag resursmässigt och lagstiftningsmässigt visar att Sverige som land har råd att satsa på de grupper som har det sämst i vårt samhälle. Det är i dag tyvärr många handikappade som saknar möjlighet att använda sig av färdtjänst eller saknar möjlighet att få ett arbete.

Anf. 172 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag delar helt den uppfattningen. Det råder inte några som helst delade meningar mellan Eva Zetterberg och mig. Jag tycker också att det är viktigt att prioritera handikappade. Och det gör regeringen genom att visa att trots att vi har föreslagit en rad betydande nedskärningar i den offentliga ekonomin, har vi ändå funnit utrymme för att satsa mer på personer med svåra funktionshinder.

Jag är också medveten om att detta inte är den sista reformen. Den löser ingalunda alla problem. Det är många reformer som återstår innan vi kan känna oss någorlunda tillfredsställda med den här gruppens situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1992/93:62 om barns kontakt med föräldrar

Anf. 173 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Sten Söderberg har ställt följande fråga till mig. I Sverige finns i dag ca 250 000 barn som inte har någon eller dålig kontakt med minst en av sina föräldrar. Han undrar vad regeringen har gjort och vad vi tänker göra för att åtgärda detta stora problem.

Det är djupt beklagligt att många barn inte har möjlighet till en nära kontakt med sina föräldrar. Misshälligheter mellan föräldrarna är en vanlig orsak till detta. Att en förälder är bosatt på annan ort än barnet är en annan vanlig orsak.

Mycket har gjorts för att underlätta kontakterna mellan barn och föräldrar. Reglerna om gemensam vårdnad av barn efter en skilsmässa har tillkommit i detta syfte. Skyldigheten för kommunerna att erbjuda samarbetssamtal syftar bl.a. till att nå enighet i frågor om vårdnad och umgänge med barn. I föräldrabalken stadgas också att det ingår i vårdnadshavarens uppgifter att ansvara för att barnets behov av umgänge med en förälder som inte är vårdnadshavare så långt möjligt tillgodoses. Även frågan om kostnader i samband med utövandet av umgänge kan beaktas vid bestämmandet eller betalandet av underhållsbidrag. Formella förutsättningar för en god kontakt mellan barn och föräldrar finns således i betydande grad. Det är däremot möjligt att mer kan göras för att få vuxna att förstå vikten av goda och nära kontakter mellan barn och båda dess föräldrar.

Sverige har som ett av de första länderna ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter. I konventionens artikel 9 punkt 3 anges att konventionsstaterna skall respektera rätten för det barn som är skilt från den ena eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa. I samband med den fortsatta implementeringen av konventionen kommer jag att överväga vilka möjligheter som finns att ytterligare sprida kunskap om barnens rätt och behov av nära kontakt med sina föräldrar.

Förste vice talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

33 § Svar på fråga 1992/93:74 om Lokaldemokratikommitténs arbete

Anf. 174 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Olle Schmidt har frågat mig om regeringen är beredd att påskynda Lokaldemokratikommitténs arbete i syfte att den snabbt skall kunna föreslå åtgärder som stärker den lokala demokratin och hindrar en urholkning av nuvarande insyns- och informationsmöjligheter. Bakgrunden till frågan är uppgifter bl.a. om att allt fler fullmäktigesammanträden ställs in i kommunerna och att antalet kommunalpolitiker minskar.

I likhet med Olle Schmidt anser jag att den kommunala demokratins utveckling är en viktig framtidsfråga. Därför tog jag i början av det här året

initiativ till att tillsätta en särskild kommitté – Lokaldemokratikommittén – med uppgift att föreslå åtgärder för att stärka den lokala demokratin.

Det ligger helt i linje med direktiven till Lokaldemokratikommittén att uppmärksamma de problem som Olle Schmidt tar upp i sin fråga. En av kommitténs huvuduppgifter är just att lägga fram förslag till åtgärder som stärker den lokala demokratin.

Kommittén gör nu en bred kartläggning av hur arbetsfördelningen mellan de kommunala organen förändras, hur antalet förtroendevalda förändras och hur fullmäktiges roll utvecklas mot bakgrund av den nya kommunallagen.

Lokaldemokratikommitténs uppdrag skall vara slutfört senast den 1 oktober 1993, men kartläggningar och delbetänkanden kommer att redovisas successivt. Kommittén har redan överlämnat ett första delbetänkande till mig, och jag vet att det kommer fler delbetänkanden kring årsskiftet.

Mitt intryck är alltså att kommittén arbetar mycket effektivt. Den tid som står till kommitténs förfogande är mycket knapp med hänsyn till det uppdrag som regeringen har givit. Jag ser därför inte någon möjlighet att nu påskynda Lokaldemokratikommitténs arbete.

Anf. 175 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret. Jag har ställt denna fråga därför att jag är mycket oroad över den utveckling som nu pågår i våra kommuner. Jag är fullt medveten om att Lokaldemokratikommittén har fått sitt uppdrag, och att den också snabbt skall redovisa resultat. Men saken är den att det går med en rasande fart ute i kommunerna. Även om jag har varit kommunalpolitiker under några år, är det nog inte så många kommunalpolitiker som är medvetna om hur fort det går. Framför allt är nog inte medborgarna och vi här i riksdagen medvetna om det.

Det blir alltså färre fritidspolitiker och färre öppna sammanträden. Sedan 1988 har antalet uppdrag minskat med ca 8 000. Enligt Kommunaktuellts enkät kommer 8 500 uppdrag att försvinna under de närmaste åren, vilket rör sig om hela 600 nämnder. Det är en minskning med ca 6 000 politiker.

Också fullmäktigesammanträdena blir färre. Det finns helt enkelt inte tillräckligt med frågor att avhandla. Ca 80 kommuner har ställt in ett eller flera sammanträden, totalt 100 sammanträden enligt Kommunaktuellt. Skälen är att man huvudsakligen har delegerat ärenden. Man kan också ha infört nya organisations- och styrprinciper i en lågkonjunktur, vilket uppenbarligen också kan vara ett sätt att spara pengar. Jag har t.o.m. hört och läst att en del politiker anser att demokrati inte har någonting att göra med hur många politiker som är aktiva. Själv har jag en helt annan uppfattning. Vad anser civilministern i detta sammanhang? Finns det något samband mellan en väl utvecklad demokrati och antalet politiker, framför allt antalet fritidspolitiker?

Anf. 176 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Ja, jag tror att det finns ett samband mellan antalet människor som är aktiva inom den politiska sfären och demokrati. Däremot tror

jag inte att det är hela sanningen. Det finns också mycket annat som är viktigt.

När man nu ser över hur det påverkar kommunerna att antalet förtroendevalda minskar, är det viktigt att ta reda på hur denna minskning går till. Det har varit samma personer som har innehaft väldigt många uppdrag. Nu kommer kanske uppdragen att fördelas mera. Det gäller att se efter hur representativiteten – könsfördelning, åldersfördelning, osv. – ser ut bland dem som finns kvar. Det är sådant som också spelar in när man talar om demokratin i stort.

Jag håller med om att det är viktigt att snabbt göra någonting, eftersom förändringen går så fort. Medborgarna har en rätt till insyn i den kommunala verksamheten. Därför måste man hela tiden bevaka hur formerna för denna insyn iakttas. Om antalet fullmäktigesammanträden minskas, kan dessa naturligtvis ersättas med någonting annat. De kan ersättas med allmänna frågestunder, och allmänheten kan på olika sätt erbjudas insyn i verksamheten.

Det är just dessa frågor som Lokaldemokratikommittén skall se över, dvs. hur det går till ute i kommunerna, om man har den insyn som man skall ha och i vilken form man har denna insyn.

Anf. 177 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Jag förstår att civilministern är oroad över utvecklingen. Men vi här i riksdagen måste vara medvetna om att utvecklingen går fortare än vi tror. Den representativa demokratin, som vi vill slå vakt om, håller snabbt på att urholkas. Därmed har inte medborgarna den möjlighet att påverka politiken som vi politiker är skyldiga att se till att de har. Medborgarna har helt enkelt inte kraft och ork att stå emot. Vi i riksdagen måste vara beredda att agera snabbare framgent.

Det finns en annan punkt som inte har belysts tillräckligt i diskussionen, nämligen att möjligheterna för de politiska partierna att rekrytera aktiva personer som är intresserade av politiska uppdrag håller på att försvinna. De är många uppdrag som inte besätts ute i kommunerna, och det är också en fråga som civilministern bör betänka. Om det inte finns några uppdrag att engagera människor till, blir det inte så mycket kvar av demokratin, vilket ytterligare urholkar de politiska partiernas uppgifter.

Anf. 178 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag var tidigare inne på mångsyssleriet, och jag vill återigen upprepa att samma person ofta har innehaft ett antal olika poster. Om uppdragen kunde spridas, vore nog mycket vunnet.

Det var just dessa tankar som låg bakom tillsättandet av Lokaldemokratikommittén, dvs. att utvecklingen nu kommer att gå mycket snabbt. Det hände saker mellan det att den nya kommunallagen beslutades och fram till dess att den trädde i kraft den 1 januari. Det var därför som denna kommitté tillsattes. Kommittén har lämnat förslag om hur inflytandet skall kunna ökas genom t.ex. enkäter till medborgarna, utbyggnad av medborgarkontor – något som vi på Civildepartementet arbetar väldigt aktivt med – där medborgarna på ett mycket enkelt sätt kan få upplysning i ett antal frågor och också om vart de skall vända sig för att få de frågor besvarade som medborgarkon-

toret inte kan hjälpa till med. Lokaldemokratikommittén skall även lägga fram förslag till ett antal andra åtgärder, som vi hoppas att kommunerna snabbt skall ta till sig.

Anf. 179 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Pendeln har ju en tendens att svänga så våldsamt fort i vårt land, civilministern. Nu är det kutym att tala om målstyrning, beställar- och utförarnämnder, och att antalet politiker ifrågasätts av flera har inte med demokrati att göra. Civilministern kan tydligen tänka sig att ersätta fullmäktigesammanträden med någonting annat. Det ställer jag mig tveksam till, eftersom jag anser att fullmäktigesammanträden – precis som riksdagsammanträden – är det enda forumet där man kan föra en offentlig diskussion, där man behandlar beslutsärenden och där man kan redovisa sina olika ställningstaganden.

Faran har varit att man har gått ifrån någonting väldigt snabbt fram till något som man inte riktigt vet vad det är. Man vet färdriktningen, men man vet inte var det hela hamnar.

Som tidigare kommunalpolitiker anser jag att man måste varna för detta. Då måste regeringen och i synnerhet civilministern vara beredda att reagera snabbare än vad som kanske var tänkt tidigare. Även riksdagen måste vara beredd att agera snabbare, annars kan vi, enligt min uppfattning, förlora mycket i det demokratiska och det kommunalpolitiska arbetet i Sverige.

Anf. 180 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Olle Schmidt har missuppfattat mig om han tror att jag tycker att man kan ersätta fullmäktigesammanträden med något annat. Det tycker jag inte. Jag anser att fullmäktigesammanträdena är det viktigaste forumet för debatten och för allmänhetens insyn. Men jag anser att det finns även andra viktiga sätt att ge medborgarna möjlighet till insyn, och dessa måste utvecklas.

Jag håller med Olle Schmidt om att det lätt blir så att en kommun gör en typ av förändring som alla andra sedan skall ta efter. Det går nästan mode i dessa svängningar. Jag tror att det är mycket viktigt att kommunerna utvecklas efter sina egna förutsättningar och att de kommunala företrädarna verkligen ser över hur den egna kommunens verksamhet bäst kan utvecklas. Jag tror att det kan vara väldigt olika i t.ex. Dorotea och Malmö.

Anf. 181 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Dorotea och Malmö är säkert olika på det formella planet. Men när det gäller att människor vill ha inflytande över sin situation, skulle jag kunna tänka mig att människor är precis likadana i Dorotea som i Malmö. Det är i varje fall min uppfattning.

Om inte sammanträdena äger rum ersätts de ju av något annat. Det var detta som jag menade. Jag vet att man funderar över detta i olika sammanhang. Det tycker jag att man skall varna för.

När det gäller frågan om att samma personer har många olika uppdrag brukar man räkna med en koefficient på 1,4 uppdrag. Mångsysslariet har

faktiskt minskat, civilministern, och det tror jag faktiskt att våra båda partier har medverkat till.

Jag vill emellertid varna för att det inte får gå så fort. Därför behöver man ha litet ytterligare styrning och diskussion. En vital kommunaldemokratisk debatt, och en demokratisk debatt över huvud taget, borde i högre grad kunna föras i detta hus, givetvis initierad av Civildepartementet och civilministern. Jag tror att alla vi som sitter här har ett mycket stort ansvar för detta. Den kommunala demokratin, den representativa demokratin, är ju för närvarande ifrågasatt. Det tror jag att både civilministern och jag märker när vi är ute i landet.

Anf. 182 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Det är samtidigt viktigt att man inte drar förhastade slutsatser av uppgifter som man får i massmedia och från litet olika håll utan att man faktiskt skaffar sig en överblick över hur det ser ut.

I just detta sammanhang har vi tillgång till den typ av kommitté som nu är tillsatt. Den har förhållandevis kort tid på sig, och den beaktar just lokaldemokratifrågorna. Den kommer att lämna rapporter efter hand som den blir färdig med dem. Jag vet att den redan arbetar med att se över hur fullmäktigesammanträdena går till, i vilken form de hålls, osv.

Jag tycker därför att vi skall avvakta denna kommittés rapporter. Efter hand som de läggs fram skall vi också ha en diskussion omkring detta. Under tiden kan vi mycket väl debattera detta i ett antal andra forum, vilket också görs, och det är viktigt och bra.

Anf. 183 OLLE SCHMIDT (fp):

Herr talman! Avslutningsvis hoppas jag att civilministern och Civildepartementet bevakar dessa frågor lika intensivt, och måhända än intensivare än ni har gjort under det senaste året. Jag tror nämligen att våra vänner ute i kommunerna har behov av det och att man från detta hus och från regeringens sida måhända också är beredd att fatta beslut snabbare än vad man hade tänkt sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1992/93:75 om konsumentinformationen

Anf. 184 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Elisabeth Persson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder med anledning av – som hon säger – "den pågående nedrustningen av landets konsumentinformation".

Jag delar helt Elisabeth Perssons uppfattning om konsumentinformationens betydelse. Däremot delar jag inte hennes bedömning att konsumentinformationen över lag håller på att nedrustas.

En förutsättning för att marknadsekonomin skall fungera tillfredsställande är kunniga och välinformerade konsumenter. Den pågående interna-

tionaliseringen förstärker ytterligare behovet av konsumentinformation och konsumentkunskap.

Ansvaret för att konsumenterna får god och tydlig information om varorna och tjänsterna på marknaden vilar i första hand på de företag som marknadsför dem. Regler om sådan informationsskyldighet finns bl.a. i marknadsföringslagen (1975:1418). Informationskraven har successivt höjts genom tillämpning av den lagen men också genom tillkomsten av ny lagstiftning. Jag kan här hänvisa till de utbyggda informationsreglerna i den nya konsumentköplagen (1990:932), liksom till prisinformationslagen (1991:601). Den senare lagen trädde i kraft 1 januari 1992.

Konsumentverket har en omfattande verksamhet för att informera och stödja konsumenterna. Verket stöder också de lokala konsumentrådgivarna och vissa konsumentorganisationer.

Lokalt pågår också ett intensivt upplysningsarbete av kommunernas konsumentrådgivare för att sprida kunskap om konsumentfrågor. Just nu är detta arbete koncentrerat till budgetrådgivning och skuldsanering.

Av landets 286 kommuner saknar ca 30 konsumentrådgivning. Under året har 4 kommuner lagt ned verksamheten. Om detta innebär att konsumenterna i dessa kommuner inte på något annat sätt tillförsäkras information och stöd är det oroande. Jag avvaktar nu den redovisning som Konsumentverket inom kort kommer att presentera angående den lokala konsumentverksamheten.

Jag vill tillägga att regeringen nyligen har tillsatt en parlamentarisk kommitté för att se över den statliga konsumentverksamheten. Kommittén skall bl.a. överväga om konsumentinformationen kan göras effektivare.

Mot denna bakgrund kan jag inte dela Elisabeth Perssons bedömning att konsumentinformationen över lag håller på att nedrustas.

Anf. 185 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag vill tacka civilministern för svaret. På flera punkter delar jag hennes uppfattning. Men jag blir litet konsternerad när jag hör vilken slutsats som civilministern drar av resonemanget.

Av landets 286 kommuner uppger 30 att de saknar konsumentrådgivning, och det låter ju mycket bra. Men om man tittar litet grand bakom kulisserna, och det tycker jag att man skall göra, visar det sig att det i väldigt få kommuner finns en fungerande konsumentvägledning.

Väldigt många av dessa tjänster är vakanta och har varit det under många år. I många kommuner uppger man att man har konsumentvägledning. Det kan vara fråga om att en informationssekreterare eller en socialsekreterare har avsatts för detta en eller två timmar. På andra håll kan det se ut på något annat sätt. Detta har kritiserats bl.a. av riksdagens revisorer.

I mitt eget län har vi 13 kommuner. Det är dess värre bara två kommuner som har en riktigt väl fungerande konsumentvägledning. Och jag tror inte att Östergötland är extremt dåligt när det gäller detta utan ganska representativt.

Detta är ett exempel på att konsumentrådgivningen och konsumentvägledningen håller på att rustas ned. En annan sak som talar för detta och som visar att konsumentfrågor inte är aktuella i debatten på det sätt som de borde

vara är att Konsumentekot i radion skall läggas ned, trots att naturligtvis redaktionen inte vill det. Det går att räkna upp en rad exempel som visar att konsumentvägledningen och konsumentinformationen över huvud taget håller på att nedrustas.

Jag hade hoppats att civilministern skulle ha kommit med förslag på åtgärder mot detta och att vi hade delat oron för den situation som råder.

Anf. 186 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag stöder mig på Konsumentverkets uppgifter i dessa fall. Jag brukar kunna lita på dem. Jag har just i dag sett en uppgift om att 91 % av befolkningen har tillgång till kommunal konsumentvägledning eller kommunal konsumentverksamhet. Den uppgiften kommer alltså från Konsumentverket.

Samtidigt kan jag dela uppfattningen att det naturligtvis finns olika orter i landet – man kan räkna upp många exempel – där man skär ned konsumentverksamheten i dessa tider då ekonomin är dålig. Men det innebär inte alltid att man inte fortsätter med någon typ av konsumentvägledning eller hjälp till konsumenterna i form av t.ex. skuldsanering och budgetrådgivning. Man kanske lägger över detta på någon annan, t.ex. socialtjänsten, vilket sker i olika kommuner.

Om 91 % av befolkningen har tillgång till kommunal konsumentverksamhet samtidigt som lagstiftningen när det gäller information till konsumenterna har förstärkts under den senaste tiden, kan jag inte dela uppfattningen att konsumentinformationen över lag skärs ned.

Att Konsumentekot eventuellt skall läggas ned, kan man naturligtvis ha synpunkter på. Det har varit ett viktigt forum för debatt i konsumentfrågor. Men det är inte min uppgift att lägga mig i Sveriges Radios programpolicy.

Anf. 187 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag vet att det inte är civilministerns uppgift, och det tycker jag inte heller att det skall vara. Det är inte heller min uppgift. Men jag anser att det är viktigt att se det som en del i en trend hur man behandlar konsumentfrågorna i dag. Det var därför som jag ville ta upp detta och få en diskussion om det, även om det naturligtvis inte är detta som är det viktiga.

Jag skulle vilja rekommendera civilministern att låta någon på Civildepartementet i telefonkatalogen slå upp de olika kommunerna och se efter vilka som har hänvisning till konsumentvägledning. Låt den personen ringa upp för att se efter hur det ser ut i verkligheten. Dess värre är det på det sätt som jag påstår, nämligen att det på många håll inte finns någon väl fungerande konsumentvägledning. Det är även precis på det sätt som civilministern säger, nämligen att många konsumentvägledare är så upp över öronen sysselsatta med budgetrådgivning att det inte finns tid över till annan verksamhet. Man kan verkligen säga att det under en lågkonjunktur är en grupp som har högkonjunktur, och det är konsumentvägledarna. Jag vill ta upp ett annat exempel...

Anf. 188 FÖRSTE VICE TALMANNEN:
Tyvärr är taletiden slut nu.

Anf. 189 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):
Herr talman! Jag behöver inte be någon av mina tjänstemän att göra denna rundringning. Konsumentverket håller nämligen redan på med den och är så gott som färdigt med den. Jag skall få en redovisning från Konsumentverket inom de närmaste veckorna av hur det ser ut när det gäller den lokala konsumentvägledningen. I Konsumentverkets uppdrag ingår även att se över hur konsumentinformationen kan förstärkas.

Anf. 190 ELISABETH PERSSON (v):
Herr talman! Då får jag väl avvakta och se hur denna redovisning ser ut. Jag tolkar civilministern på ett sådant sätt att jag, om det skulle visa sig att dessa gamla siffror inte gäller och att konsumentvägledningen och konsumentrådgivningen är betydligt tunnare än vad som har framgått tidigare, kan förvänta mig åtgärder från civilministerns sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1992/93:43 om avveckling av kärnkraften

Anf. 191 Näringsminister PER WESTERBERG (m):
Herr talman! Lennart Daléus har frågat mig om regeringen avser att nu vidta konkreta åtgärder för att påbörja avställningen och därmed avvecklingen av kärnkraften. Utgångspunkten för Lennart Daléus fråga är att fem kärnkraftsreaktorer är avställda och att Sverige har ett elöverskott.

Som Lennart Daléus mycket riktigt påpekar är fem kärnkraftsreaktorer för närvarande avställda. Eftersom det är de fem minsta reaktorerna, svarar de för endast ca 30 % av den svenska kärnkraftskapaciteten.

Vi har under det senaste året haft en stark kraftbalans i Sverige. Det finns flera orsaker till detta. Sverige befinner sig i en mycket djup lågkonjunktur, vilken har sänkt elkonsumtionen inom såväl industrin som hushållen. De senaste åren har dessutom varit milda och nederbördsrika, vilket har medfört att vattenmagasinen har fyllts. Efter stoppet i september har vi fram till förra helgen haft ett mycket milt väder. Belastningen har varit endast ca 60 à 70 % av normalbelastningen vintertid. Trots dessa gynnsamma förhållanden har vi tvingats att importera elenergi i form av vattenkraft från Norge och kolkondenskraft från Danmark för att kompensera bortfallet i de fem avställda reaktorerna.

Förra helgen förändrades väderlekssituationen. Det blev kallt. Därmed ökade elimporten. Elimporten till Sverige var förra veckan av samma storleksordning som ett av de avställda kärnkraftverken. Dessutom producerades lika mycket elenergi i de svenska oljekondensverken.

De avställda kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck beräknas att åter tas i drift under oktober månad. Under november månad beräknas reaktorerna i

Oskarshamn vara i drift. Då normaliseras kraftbalanssituationen, och vår import av elenergi kommer att minska.

I regeringsförklaringen uttalades att energiöverenskommelsen från våren 1991 ligger fast. Jag vill påminna Lennart Daléus om innehållet i denna genom att citera några centrala stycken i överenskommelsen:

"Landets elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som i största möjliga utsträckning grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt en effektiv energihushållning. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om miljön vid användning och utveckling av all energiteknik.

Riksdagen uttalade år 1980 (prop. 1979/80:170, NU70, rskr. 410) att kärnkraften skall avvecklas i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för att upprätthålla sysselsättning och välfärd. Vidare angav riksdagen att det bör slås fast att den sista reaktorn i Sverige skall stängas senast år 2010."

Vidare angavs i energiöverenskommelsen från 1991:

"En säker tillgång på el till ett rimligt pris är en viktig förutsättning för den svenska industrins internationella konkurrenskraft. Energipolitiken skall utformas så att denna förutsättning bevaras. Särskilt för den elintensiva industrin – som omfattar viktiga basnäringar som pappersindustrin, gruvindustrin och stålindustrin – är detta ett grundläggande krav. Det är därför nödvändigt att det finns tillräcklig kapacitet i elproduktionen och att priset på el sätts efter marknadens villkor."

Av energiöverenskommelsen framgår också:

"Tekniken för att utnyttja vindkraft och biobränslen i storskalig elproduktion behöver ytterligare utvecklas. Det kan krävas särskilda åtgärder avseende bl.a. teknikutveckling för att främja en på sikt ökad användning på kommersiella villkor av biobränslen och andra förnybara energislag för storskalig elproduktion."

Jag citerar vidare:

"Omställningen av energisystemet måste, vid sidan av säkerhetskraven, ske med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd. När kärnkraftsavvecklingen kan inledas och i vilken takt den kan ske avgörs av resultaten av hushållningen med el, tillförseln av el från miljöacceptabel kraftproduktion och möjligheterna att bibehålla internationellt konkurrenskraftiga elpriser. Partierna är ense om dessa utgångspunkter."

Lennart Daléus är som politiskt sakkunnig i regeringskansliet väl införstådd med att det i enlighet med energiöverenskommelsen satsas betydande belopp för att utveckla alternativ till kärnkraften. För närvarande satsas mer än 500 miljoner kronor per år som stöd för utveckling av förnybara energikällor, biobränsleeldad kraftvärme, vindkraft och solvärme samt energihushållning.

Det förhållandet att den svenska elanvändningen minskar till följd av bl.a. en djup lågkonjunktur är inget skäl att avvika från energiöverenskommelsen och nu inleda kärnkraftsavvecklingen.

Anf. 192 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Jag tackar näringsministern för svaret. Men jag tycker att det på sina punkter är litet förbryllande.

Först vill jag slå fast att energiöverenskommelsen enligt min uppfattning inte skall brytas. Tvärtom skall den uppfyllas. Det är det som jag är ute efter i min fråga.

Från den utgångspunkten vill jag granska litet grand det som näringsministern säger. Jag noterar att han konstaterar att fem reaktorer står stilla. Han underlåter att säga att det är så av säkerhetsskäl. Reaktorerna kan nämligen inte köras med bibehållande av de säkerhetskrav som vi har.

Vidare blev jag litet konfunderad över näringsministerns redovisning av kompensationen för detta. Det konstateras att vi i det milda klimat som näringsministern redogör för importerade vattenkraft från Norge och kolkondenskraft från Danmark. Efter det att det blev litet kyligare, som näringsministern säger, har det gått så långt att vi behövt kompensera med elimport motsvarande ett av de avställda kärnkraftverken och producera lika mycket elenergi i de svenska oljekondenskraftverken. Det innebär att tre reaktorer är kvar, näringsministern! De har inte kompenserats med någon annan produktion och inte heller med någon import.

Borde vi inte utnyttja det utrymme som de tre reaktorerna utgör för att uppfylla den överenskommelse som finns?

Dessutom står näringsministerns redovisning av situationen i bjärt kontrast till vad representanter för Svenska elverksföreningen säger: Om man skulle gå så långt så att fem reaktorer stod stilla under en vinterperiod, skulle det bli besvärligt.

Företrädare för NUTEK, som gör prognoser på det här området, säger: Visst kan det bli problem under några timmar, om de fem reaktorerna står en svinkall februarimorgon.

Då frågar jag näringsministern: Vilka fasor kan näringsministern måla upp, om vi under ett kommande år stänger en av de mindre reaktorerna? Vad blir den fasansfulla konsekvensken av det för det svenska samhället?

Anf. 193 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Vi måste ha en elbalans i enlighet med trepartiuppgörelsen, som har bekräftats av regeringsförklaringen. Den skall innebära en säker elbalans med hänsyn tagen till klimatförutsättningar under vintertid och även till en högkonjunktur. Vad vi gör är att vi fullföljer den i regeringen och i riksdagen i bred enighet gjorda överenskommelsen.

Anf. 194 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! NUTEK, som jag hänvisade till tidigare, har i ett material som man lämnat till näringsministern redovisat ett elöverskott under de kommande åren på ungefär 10 TWh per år. Man har därvid tagit hänsyn till de reserver som behövs. Man säger också att ytterligare 5 TWh är att räkna med som möjliga i fråga om import.

10 TWh motsvarar ungefär två små reaktorer under flera år framåt. Man räknar med att de säkerhetsmarginaler finns som behövs.

Tycker inte näringsministern som jag att det när det gäller säkerhetsaspek-

terna, såsom de ännu en gång demonstrerats – med fem av säkerhetsskäl avställda reaktorer – och det av de berörda myndigheterna redovisade monumentala överskottet på elenergi finns skäl att ta åtminstone ett första litet steg och avställa en liten reaktor för gott för att uppfylla den energiuppgörelse som näringsministern själv hänvisar till?

Anf. 195 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Säkerhetsmarginalerna i elenergibalansen skall vara de erforderliga, och detta utan stor elimport. Det är det vi verkställer, och det är det vi för närvarande kan klara.

När det gäller säkerheten i de fem avställda reaktorerna är det, som bekant, Lennart Daléus egen arbetsgivare på miljödepartementet som har tillsynen av att vi klarar säkerhetskraven beträffande de reaktorerna.

Anf. 196 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Vad jag försöker göra är att väga samman ett antal aspekter. Det är väl tveklöst på det sättet att kärnkraften ännu en gång visar att den inte är en fullgod energikälla från säkerhetssynpunkt.

Jag skulle också kunna ta hänsyn till det som näringsministern citerar ur energiöverenskommelsen beträffande en säker tillgång till el till ett rimligt pris och be näringsministern redovisa om det svenska elpriset i dag inte är rimligt i förhållande till andra industriländers av vår karaktär – t.ex. Japan eller Tyskland – och säga om de lider av att ha ett elpris som förvisso är väsentligt högre än det vi har i Sverige.

Jag skulle också vilja fråga näringsministern: Om vi tar de här kriterierna – tillgången till el, priset på el, säkerhetsaspekterna och nödvändigheten av balanser – vilka kriterier, utöver dem som föreligger i dag, måste gälla för att näringsministern skall vara beredd att ta detta första lilla steg på en resa som skall vara slut 2010?

Anf. 197 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Elpriset för svensk industri, som det talas väldigt mycket om i energiuppgörelsen, skall vara konkurrenskraftigt. Det ligger ungefär på den nivå som motsvarande industrier ute i Europa för närvarande har.

Vi skall också se till att vi har god tillgång på elenergi. Den energibalans som vi nu har klarar med god säkerhetsmarginal detta. Vi vill bibehålla den säkerhetsmarginalen och fullfölja den överenskommelse som finns.

Anf. 198 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Då blir den oundvikliga frågan: När vill näringsministern påbörja avvecklingen?

Det låter som om det som näringsministern målar upp är en situation som kommer att vara under lång tid framöver med näringsministerns sätt att se det hela. Är det på det viset, verkar det vara stört omöjligt att påbörja en avveckling före 2010 på ett sådant sätt att den också är avslutad till det årtalet.

Eller är det till äventyrs så, att näringsministern är av den uppfattningen

att 2010 är ett årtal som inte ligger fast och som alltså inte kan betraktas som stoppunkten?

Om man anser det, måste man ju inse att en realistisk avveckling måste påbörjas ungefär nu för att det skall vara möjligt att hålla en takt som är rimlig med hänsyn till samhällets behov av en elförsörjning som är trygg också under en avvecklingsperiod.

Anf. 199 Näringsminister PER WESTERBERG (m):
Herr talman! Jag har redan svarat på nu ställda frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1992/93:57 om småföretagens exportmöjligheter

Anf. 200 Näringsminister PER WESTERBERG (m):
Herr talman! Kjell Eldensjö har frågat mig vad regeringen gör för att förbättra småföretagens möjlighet att komma över olika "initialtrösklar" för exportsatsningar.

Låt mig först erinra om de små och medelstora företagens stora betydelse för Sveriges ekonomi. Många av dessa företag har varor och tjänster som också passar på de utländska marknaderna.

Erfarenhetsmässigt inleder dessa företag ofta sina exportansträngningar på närmarknaderna i Europa. Olika organ genomför särskilda aktiviteter för småföretag med inriktning på exportverksamhet och EG-frågor.

Sveriges exportråd har till uppgift att samordna och genomföra åtgärder för att främja svensk export. Exportrådet har en omfattande utlandsorganisation bestående av såväl handelssekreterare som handläggare vid vissa av de svenska ambassaderna. Merparten av Exportrådets verksamhet skall komma de mindre företagen till del.

Riksdagen har nyligen ställt sig bakom regeringens förslag rörande inriktningen av Exportrådets verksamhet. I propositionen om statens roll i den exportfrämjande verksamheten inom Sveriges exportråd (prop. 1991/92:108) poängteras att det finns anledning att vidta särskilda åtgärder för att främja de små och medelstora företagens export och internationalisering. En slutsats är att statens stöd till Exportrådet bör inriktas bl.a. på aktiviteter som syftar till utveckling av exportoerfarna, framför allt små och medelstora, företags exportverksamhet.

Exportrådet bedriver mot denna bakgrund en rad verksamheter som särskilt inriktar sig på denna grupp av företag. Jag vill särskilt nämna exportchef-att-hyra-programmet jämte upplysnings- och rådgivningsverksamhet. Exportrådet biträds härvidlag av en särskild delegation för mindre företag.

De regionala utvecklingsfonderna gör i samarbete med Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) och Exportrådet informations- och rådgivningsinsatser riktade till småföretagen rörande den europeiska integrationen och marknadsutvecklingen inom Europa.

Rådgivningsinsatserna sker exempelvis i form av s.k. EG-konsekvensanalyser. Utvecklingsfondernas konsulter går då igenom företagets verksamhet

för att finna de hot men framför allt de möjligheter i form av export och samverkan som den europeiska marknaden erbjuder.

Sverige deltar även i BC-NET, som är ett datorbaserat system som gör det möjligt för små och medelstora företag att snabbt hitta affärskontakter inom EES-länderna. NUTEK, utvecklingsfonderna och handelskamrarna är kontaktpunkter dit företagen kan vända sig. BC-NET är ett led i strävan att föra ut småföretagen på den europeiska marknaden och att öka de svenska småföretagens konkurrenskraft genom samarbete med europeiska företag.

Till detta kan läggas Exportrådets och Handelskammarförbundets satsning Gomorron Europa. Denna satsning går ut på att informera framför allt de mindre företagen om vad EES-avtalet innebär. Detta sker genom informationsmaterial men också genom särskilda informationsmöten på ca 200 orter runt om i landet.

Jag vill slutligen nämna systemet med s.k. Euro Info Center som etablerats inom EG. Syftet är att sprida information om den gemensamma marknaden till små och medelstora företag. Informationen kan avse lagstiftning, finansieringsmöjligheter, forskning samt information om regelverken i medlemsländerna.

I augusti 1992 godkände Kommissionen NUTEK som svensk värdorganisation för Euro Info Center. Verksamheten skall handhas av NUTEK samt ett regionalt nätverk bestående av bl.a. utvecklingsfonder och handelskamrar. Verksamheten beräknas vara i gång vid årsskiftet.

Anf. 201 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Jag får först tacka näringsministern för ett uttömmande och positivt svar. Jag är övertygad om att jag och näringsministern har samma uppfattning när det gäller att ge småföretagen så goda möjligheter som man bara kan för att de skall kunna satsa på export.

Min fråga är föranledd av att jag, när jag under sommaren har varit ute bland småföretagare, hört att de ofta har export till Danmark, Norge och andra näraliggande länder, men inte till längre bort belägna länder. Frågar man dem om de tror att de skulle ha möjligheter att konkurrera t.ex. även i andra länder i Europa, är svaret oftast ja, men man tycker att språkbarriärer, dyr marknadsföring för småföretag osv. är oöverkomliga hinder för dem.

Som jag uppfattat situationen efterfrågar många småföretagare en instans där man utan krånglig byråkrati eller höga konsultkostnader kan få hjälp med att komma in på exportmarknader, framför allt med att få tag i rätt kompetens för just den egna produktmarknaden.

Många småföretagare är underleverantörer till något enda eller till några få företag, och därutöver har de inte någon eller bara liten produktion. De blir i dagens läge mycket sårbara.

Nu när Europa öppnar sig ännu mer genom EES-avtalet är det naturligtvis viktigt att man ger småföretagen så god uppbackning som möjligt för att de skall kunna komma ut och konkurrera i Europa. Någon form av regionsvisa exportcentra för consulting och assistans åt småföretag skulle vara mycket bra.

Näringsministern har i svaret givit en hel del uppgifter om vilka möjlighe-

ter som finns, men av något skäl har de i varje fall inte ännu nått ut till alla småföretag eller inte absorberats av dem.

Anf. 202 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det finns betydande behov av satsningar på export bland framför allt mindre och medelstora företag, i synnerhet med den stora omvandling som nu sker av hela underleverantörssystemet, där underleverantörerna internationaliseras och de stora svenska monteringsindustrierna tar in allt fler utländska underleverantörer, mer och mer specialiserade på system.

Av den orsaken har vi just genomfört en förändring av Exportrådets verksamhet och av det stöd som utgår från framför allt statsmakten. Det skall ske en klar och entydig koncentration till små och medelstora företag, vilkas exportansträngningar vi har anledning att stödja. De skall framför allt få möjligheter att lära sig hur man kommer in på andra marknader.

Jag tror också att införandet på olika replipunkter i landet av de olika EG-system som finns för att hitta handelspartner via databaser är utomordentligt värdefulla. Därigenom kan man hitta de handelspartner som man behöver, om man inte av egen kapacitet kan marknadsföra sig på exportmarknaden.

Anf. 203 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Jag tackar för det positiva svaret. Småföretagen har i dagens läge ytterligare en speciell svårighet, nämligen att de numera skall leva upp till kvalitetssäkringssystem, t.ex. till ISO 9000-serien. Detta har företagen kanske inte så lätt att göra av egen kraft, utan de kan behöva hjälp för att klara detta.

Jag ser med tillförsikt fram emot att man skall kunna klara dessa uppgifter. Här finns en betydande tillväxtpotential att utnyttja.

Anf. 204 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag delar den uppfattningen. Jag tror dock att ISO 9000 kommer att vara mycket positivt för småföretagen. Genom det får man en klar kvalitetsstämpel, som är välkänd i hela Europa och därmed ökar exportförutsättningarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Svar på fråga 1992/93:65 om vindkraft

Anf. 205 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Marianne Jönsson har frågat mig när regeringen kommer att ta de politiska initativ som erfordras för att ge vindkraften förutsättningar att utvecklas i Sverige.

Inom ramen för de energipolitiska program som infördes som ett resultat av energiöverenskommelsen våren 1991 genomförs nu kraftfulla åtgärder för en effektivare användning av energi och en målmedveten satsning på utveckling av ny miljövänlig kraftproduktion. För detta har avsatts närmare 4 mil-

jarder kronor under en femårsperiod. Som jag nyss framhöll till Lennart Daléus är det resultatet av dessa insatser som avgör när kärnkraftsavvecklingen kan inledas.

Insatserna för utveckling och introduktion av vindkraft i den svenska energiförsöjningen är viktiga inslag i omställningsprogrammet. I energiöverenskommelsen konstateras att utbyggnaden bör ske i huvudsak med stora vindkraftverk (större än 1 000 kW) om vindkraften skall kunna ge ett betydande tillskott till landets elenergiförsörjning. Medelstora och mindre vindkraftverk kan dock ge värdefulla tillskott till de enskilda hushållens elförsörjning.

Utvecklingen av teknik för små och medelstora vindkraftverk har kommit så långt att tekniken ligger nära kommersiell bärkraft. För den storskaliga vindkraften fordras fortfarande några utvecklingssteg innan tekniken kan bli fullt kommersiell. Teknikutvecklingen stöds av staten i form av forsknings- och utvecklingsstöd.

Staten ger också stöd till små och medelstora vindkraftverk genom ett investeringsbidrag som uppgår till 25 % av godkända investeringskostnader.

I den utredning om vindkraften som NUTEK redovisade i våras – och som Marianne Jönsson hänvisar till – konstateras bl.a. att investeringsstödet inte efterfrågas i sådan utsträckning som avsatta medel ger utrymme för.

Anledningen till att utbyggnaden går långsammare än förväntat är, enligt NUTEK, att vindkraften är företagsekonomiskt olönsam med det råkraftpris och de skatter som gäller i dag. Detta gäller även med det investeringsstöd som infördes förra året. Enligt NUTEK:s beräkningar skulle bidragsnivån behöva höjas från 25 % till 35 % för att investeringarna skulle bli lönsamma.

Enligt energiöverenskommelsen skall regeringen årligen i budgetpropositionen redovisa de resultat som har uppnåtts genom de energipolitiska programmen för omställning och utveckling av energisystemet samt förelägga riksdagen förslag om de ytterligare åtgärder som är motiverade. Frågan om en eventuell förändring av vindkraftsstödet bereds just nu som en del av översynen av de energipolitiska programmen.

Jag har förstått att NUTEK:s förslag om förändrade stödregler har medfört problem för de företag som säljer vindkraftverk, eftersom marknaden avvaktar regeringens ställningstagande. Endast ett fåtal ansökningar om stöd har inkommit till NUTEK under senare tid.

I regeringskansliet pågår nu diskussioner om lämpliga åtgärder för att kunna ge ett besked så snart som möjligt.

Anf. 206 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag uppskattar att näringsministern har svarat så utförligt. Jag tycker att det är viktigt att näringsministern slår fast att den energipolitiska överenskommelsen nu skall genomföras kraftfullt och målmedvetet. Jag är liksom näringsministern imponerad av summan 4 miljarder kronor under femårsperioden. Det är mycket pengar, och det behövs naturligtvis, om vi skall kunna leva upp till folkomröstningsresultatet och det riksdagsbeslut som vi har fattat om att kärnkraften skall vara avvecklad om 18 år.

Jag vill om de 4 miljarderna och den stora satsningen på alternativ säga att

den beträffande vindkraften omfattar 250 miljoner kronor under fem år. Jag var i går kväll på NUTEK, och då berättade man att man till dags dato bara hade använt 22 miljoner till 55 vindkraftverk.

Det är, som näringsministern säger, någonting som inte stämmer på det området. Man avvaktar ett högre stöd, och NUTEK har rekommenderat en höjning till 35 %. Jag vill fråga näringsministern när beskedet härom kan komma. Jag har i mina anteckningar skrivit "Budgetpropositionen?" Har ni för avsikt att lägga fram förslaget där eller i någon särskild proposition dessförinnan?

Anf. 207 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Man kan se på olika sätt på det förhållandet att det inte har använts så mycket pengar. Det ena är att det inte har funnits så många projekt. Det andra skulle kunna vara att man behöver högre bidragsprocent för att få fram projekt att ge bidrag till.

Vi håller på att göra en översyn med anledning av NUTEK:s rapport från i våras, och jag räknar personligen med att ett avgörande kommer att ske under de närmaste veckorna.

Anf. 208 MARIANNE JÖNSSON (c)

Herr talman! Jag tar till mig detta med tacksamhet och tycker att det är mycket värdefullt. Jag tillhör själv vindkraftens vänner. Jag har andelar i vindkraftverk. Jag bor på Öland, solens och vindarnas ö, där vi av tradition tagit till vara vindkraften.

Jag skulle vilja föra en diskussion här med näringsministern om de stora vindkraftverken. Vi satsar på Öland liksom på Gotland på de små och medelstora vindkraftverken. Det har visat sig att det är lätt att introducera vindkraft och att få med sig den lokala opinionen om det sker i den skalan.

Jag var med vid ett tillfälle när Sydkraft ville bygga stora 1 000-kilowattsverk på våra strandängar. Det blev en oerhörd folkopinion mot detta, och det gick inte att genomföra. Därför vill jag ställa en fråga till näringsministern om energiteknikutvecklingen.

Man har satsat 800 miljoner på de stora verken, men mycket litet på de små. Finns det någon ambition att ändra inriktningen på detta, att lägga över satsningen på forskningen till de mindre och medelstora verken och kanske inte låta kraftbolagen ha hand om detta?

Anf. 209 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Det stöd som staten skall tillhandahålla skall ges via NUTEK. Vi fullföljer de energiöverenskommelser som finns, och jag förutsätter att pengarna används på effektivaste möjliga sätt för att nå de resultat som vi alla hoppas att man skall kunna nå på detta område.

Anf. 210 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag tackar än en gång för svaret. Jag skall med intresse ta del av resultatet av den proposition som kommer om några veckor.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på fråga 1992/93:67 om vidareutveckling av näringslivet och industrisysselsättningen

Anf. 211 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Bertil Danielsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att säkra och vidareutveckla näringsliv och industrisysselsättning i Kalmar och i landet i övrigt.

Mot bakgrund av marknadsläget för personbilar är det naturligt att Volvo beslutat att utreda förutsättningarna för driften vid monteringsanläggningarna i såväl Kalmar som Uddevalla. Utredningen väntas föreligga under november månad och konsekvenserna av resultatet får diskuteras då.

När det gäller frågan om att säkra och vidareutveckla näringslivet och därmed sysselsättningen har regeringen redan vidtagit och även aviserat en rad åtgärder.

Jag är övertygad om att tillväxten inom både tillverkande industri och tjänstesektorn främst kommer att finnas hos de mindre och medelstora företagen. Att underlätta en sådan expansion och skapa förutsättningar för nyetablering av företag ser jag som en väsentlig uppgift i näringspolitiken.

Bland de redan genomförda åtgärderna för tillväxt i näringslivet vill jag nämna sänkningen av företagsbeskattningen till en nivå som är en av de lägsta i Europa.

Avskaffandet av valutaregleringen och förvärvslagen är exempel på avregleringar som ökar Sveriges möjligheter att få utländska investeringar som kan tillföra kapital, ny teknologi och nya jobb.

Överenskommelsen mellan regeringen och den socialdemokratiska oppositionen visar på en bred enighet att spara inom den offentliga sektorn och att sänka arbetsgivaravgiften för det privata näringslivet.

Privatiseringen av statliga företag är viktig för att utveckla dessa företag och stärka marknadsekonomin. Med hänsyn till rådande förhållanden på finans- och kapitalmarknaderna råder ett temporärt uppehåll i marknadsplaceringarna. Förberedelserna för att överföra statliga företag till privat ägo fortsätter dock planenligt.

För svenskt näringsliv och därmed även sysselsättningen är vårt fortsatta arbete med att fullfölja ansökan om fullt EG-medlemskap av största vikt.

Regeringen avser att senare lägga fram förslag om insatser inom forskning och utveckling. Vägar öppnas nu också för ett ökat deltagande i europeiska FoU-program.

Vidare kommer industrins energiskatter att kraftigt sänkas från den 1 januari 1993. Detta skall ses som en anpassning till förhållandena i konkurrentländer. Regeringen förbereder även åtgärder för en ökad konkurrens på elmarknaden, vilket ytterligare kan förbättra prisbilden för näringslivet.

Regeringen har visat sin vilja att upprätthålla en fast växelkurs för att behålla omvärldens förtroende och därmed fortsatta stabila handelsförbindelser.

Som jag tidigare nämnt att nyföretagandet av stor vikt för tillväxt och sysselsättning. Under hösten kommer regeringen att lägga fram förslag om nyföretagarlån, vilket innebär ökade möjligheter för att starta eget. Arbetslösa erbjuds också bidrag och utbildning för start av företag.

Förslag har presenterats avseende nya riskkapitalbolag med tillsammans 6,5 miljarder kronor i eget kapital. Genom sex riskkapitalbolag kommer satsningar i tillväxtföretag att möjliggöras. Under en tid då banksystemet utsätts för stora påfrestningar kommer denna nya källa för riskvilligt kapital att vara av mycket stor betydelse för de mindre och medelstora företagens kapitalförsörjning.

Ett förslag kommer att läggas om en ny konkurrenslag, som bl.a. tar sikte på att underlätta nya företags tillträde till marknaden.

Jag anser att det är genom åtgärder av de slag jag har nämnt som möjligheterna att utveckla och starta företag stärks och därmed även förutsättningarna för en ökad sysselsättning.

Anf. 212 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka näringsministern för det omfångsrika svaret. Det var en omfattande redovisning av vad regeringen har gjort och tänker göra på det aktuella området för att säkra och vidareutveckla näringslivet i Sverige. Det är bra.

Men under tiden, just nu, föreligger ett konkret hot mot två vitala industrigrenar i vårt land. I den del av landet som jag kommer från är detta hot en påtaglig realitet, som innebär att vi direkt kan förlora 1 200 arbetstillfällen. Med följdeffekter kan det bli det dubbla. Det här är inte bra. Det kommer att sätta Kalmar på kriskartan på ett sätt som är utomordentligt olyckligt.

Näringsministern säger nu att "dessa problem får diskuteras då", dvs. när det slutliga beskedet från Volvo kommer. Det är så dags då! Man måste reagera tidigt, och man måste reagera snabbt, innan beslut är fattade.

När det gäller Volvo är svårigheterna givetvis utomordentligt stora. Att tillverka bilar som ingen köper är svårt.

Att en tågtillverkande industri hotas av nedläggning i ett läge när regeringens intentioner är att satsa på infrastruktur, det går emellertid inte ihop. Detta är utomordentligt allvarligt. Hur ser näringsministern på KVAB:s problem? Det nämndes inte i svaret.

Anf. 213 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Vi har inte som princip att gå in i enskilda företag, vare sig statliga eller privata, utan det är deras sak att arbeta efter de allmänna, generella villkor som finns.

Vi försöker skapa ett näringsklimat som vi klart och entydigt säger skall vara det mest konkurrenskraftiga i Europa. Anledningen är inte att svenska företag är sämre, utan att vi behöver en expansion av hela det svenska företagandet för att vi skall klara våra ekonomiska förhållanden.

Vi går därför inte in med några förutfattade meningar om t.ex. Volvos eventuella nedläggning av den ena eller andra fabriken förrän beslut föreligger utan hoppas självfallet att förutsättningar skall kunna föreligga för fortsatt drift.

Vi vidtar ytterligare åtgärder när det gäller satsningarna på infrastrukturen, åtgärder som skapar ökat marknadsutrymme och ökade förutsättningar. Sedan är det aktörernas sak att själva avgöra om det i och med de satsningar

som görs och inom gällande ramar finns förutsättningar för att driva verksamheten vidare.

Jag skall till sist bara påminna om att de verksamheter som berörs alla är kapitalintensiva verksamheter, och det gäller där att verkligen vara mycket försiktig med statens utgifter, att via finanspolitiken försöka skapa utrymme för sänkta räntenivåer i landet. Detta är det kanske allra viktigaste för att dessa företag skall kunna konkurrera och leva vidare.

Anf. 214 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är svårt för en regering att direkt gå in och med skattemedel stötta företag som på marknadens villkor har små möjligheter att bedriva sin produktion.

Låt mig i stället omformulera min fråga: Vilken beredskap har regeringen inför att vi i vårt land kan gå miste om möjligheten att vidareutveckla och tillverka rullande tågmateriel och att bilindustrin i vårt land kan komma ner i sådana låga volymer att biltillverkningen i vårt kanske över huvud taget ifrågasätts, och känner man eventuellt någon oro inför detta? Jag förutsätter att regeringen ändå tänker i de här banorna. Även om man inte skall gå in i enskilda företag, måste alla eventualiteter föreligga i sinnevärlden även för regeringen.

Anf. 215 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Vi är i högsta grad medvetna om det allvarliga läget för industrin. Det är därför så utomordentligt stora insatser görs för att stärka svenskt näringslivs konkurrenskraft. Som jag sade är finanspolitiken med sänkta räntor de mest centrala bitarna. En sänkning av arbetskraftskostnaderna, bl.a. via de krisuppgörelser som har genomförts, är andra moment.

Vi gör vad vi kan till vårt yttersta för att stärka konkurrenskraften. Vi behöver Europas konkurrenskraftigaste företagarklimat. Svenskt näringsliv måste expandera om vi skall kunna ta landet ur den nuvarande stagnationen.

Anf. 216 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag får då till slut uttala en förhoppning om att regeringens politik tillräckligt snabbt får den avsedda effekten, så att de hot som nu finns i vår landsända inte kommer att förverkligas.

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på fråga 1992/93:66 om krispaketen och jämställdheten

Anf. 217 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Karin Starrin har frågat jämställdhetsminister Birgit Friggebo om det pågår något arbete inom Kulturdepartementet med att belysa hur krispaketen slår mot kvinnorna resp. männen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Finansdepartementets fördelningspolitiska grupp har till uppgift att lö-

pande följa inkomst- och förmögenhetsfördelningens utveckling och analysera fördelningspolitiska effekter av olika förslag. I samband med höstens krisuppgörelser gjorde gruppen en översiktlig analys av hur de olika åtgärderna påverkar kvinnor resp. män.

Analysen visade att vissa åtgärder, t.ex. sänkt sjukersättning, påverkar kvinnor mer, eftersom de i genomsnitt har en högre sjukfrånvaro.

Andra förslag innebär att männen får betala litet mer: Lägre brytpunkt i skatteskalan påverkar främst män, eftersom de har högre inkomster. Sänkt pensionsnivå betalas till större delen av manliga pensionärer, eftersom fler kvinnor tillhör gruppen sämst ställda pensionärer, som kompenseras för sänkningen. Nedlagda regementen och färre hemresor för värnpliktiga berör främst män.

Merparten av besparingarna kommer dock att bäras ganska lika av män och kvinnor: höjd moms, höjd pensionsålder, egenavgift i sjukförsäkringen, höjd tobaksskatt, osv.

Den här typen av statisk och kortsiktig analys säger emellertid väldigt litet om krisuppgörelsens effekter för kvinnorna. Den relevanta frågeställningen är hur kvinnors levnadsvillkor hade påverkats om man hade avstått från att göra något. Då hade vi fått en utveckling med rekordhöga räntor, kraftigt ökad arbetslöshet och en varaktig försämring av levnadsstandarden. Det skulle drabba alla svenskar – kvinnor och män – väldigt hårt.

Anf. 218 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret.

Jag håller naturligtvis med om att garantin för en fortsatt och ökad välfärd är att vi får balans på ekonomin. Det är emellertid i det här läget oerhört viktigt att vi får en ökad förståelse för krispaketen, att vi får svenska folket att ställa upp på krispaketen. Det gäller alla – inte minst kvinnorna.

Det är därför viktigt att ta kvinnornas oro på allvar. Visst måste väl också finansministern känna av att det finns en växande oro och också en växande misstro mot de olika förslagen i krispaketen. Vi kan läsa om detta i olika tidningar. De större tidningarna, Aftonbladet och Expressen, ger ju ut extra bilagor som handlar om hur kvinnorna påverkas i den nu kärva ekonomiska situationen. Visst är det då väldigt viktigt att vi förklarar det här så övertygande och tydligt som möjligt.

Jag vill fråga finansministern: Visst måste vi väl ändå ta kvinnornas oro på allvar? Vad gör då Finansdepartementet och den fördelningsgrupp som finns där för att föra ut det här budskapet, dvs. i princip det totala innehållet i krispaketen?

Anf. 219 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Karin Starrin säger att det är viktigt att alla människor ställer upp för krispaketen, och också jag tycker självfallet att det är mycket angeläget. Jag håller också med Karin Starrin om att det är angeläget att ta till sig och förstå att både kvinnor och män är oroliga över hur olika åtgärder påverkar den egna ekonomin. Denna oro kan var och en av oss möta i den vardagliga tillvaron. Det är därför en synpunkt som jag tycker är mycket viktig att ta till sig.

Det man skall komma ihåg är så att säga vad man skall jämföra med. Det kan ibland förekomma orealistiska föreställningar om att saker och ting kunde ha fortsatt utan att det hade varit nödvändigt med den här typen av insatser. Det är tyvärr inte sant. Jag hade inte föreslagit den här typen av åtgärder om det inte hade varit nödvändigt. Det tror jag också att alla förstår.

Den fördelningspolitiska gruppen på Finansdepartementet genomför precis den här typen av analyser av åtgärder och deras effekter, både i det mer statiska, kortsiktiga perspektivet och i ett längre, dynamiskt perspektiv. Detta brukar redovisas i form av bilagor till finansplaner och liknande.

Det fanns för övrigt alldeles nyligen i Dagens Nyheter en artikel av två av mina medarbetare på Finansdepartementet. Där tog man upp just frågan om krisåtgärdernas effekter för kvinnor och män.

Anf. 220 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för de kompletterande svaren.

Det är viktigt att säga att vi har ett gemensamt ansvar för att inte nonchalera de här frågorna. Skulle jag vara litet kritisk, skulle jag tolka finansministerns svar som ganska nonchalant, eftersom hon i svaret skriver att den relevanta frågeställningen ändå måste vara: Hur skulle det ha varit om vi inte hade gjort någonting? Det är precis detta som kvinnor inte riktigt tar till sig i debatten. Min fråga är därför: Vad gör Finansdepartementet för att få ut informationen?

Jag har också läst artikeln i Dagens Nyheter. Även den kan tolkas på så sätt, att kvinnor förmodligen inte begriper sig på ekonomin och sambanden i ekonomin, t.ex. att höga räntelägen hör ihop med hur arbetsmarknadssituationen ser ut. Man ställer de här frågorna och vill ha jämförelser gjorda utifrån att det här inte drabbar kvinnorna mer än männen.

Anf. 221 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag vill verkligen inte riktigt acceptera beskrivningen att vi skulle nonchalera vare sig kvinnornas, männens, ungdomarnas eller pensionärernas oro. Jag tycker nämligen att det är mycket angeläget att ta fasta på oro och att svara på frågor.

Vad Finansdepartementet gör i denna fråga är med nödvändighet i någon mening begränsat. Jag kan däremot tala om vad jag gör. Jag är ute och pratar om krisuppgörelsen, varför den var nödvändig och vilka effekter den ger, nämligen att vi genom uppgörelsen stärker den svenska ekonomin och skapar en grund för en bättre utveckling framöver, inte minst på de områden som nära berör kvinnor som har låga löner och som i olika avseenden är beroende av offentlig service.

Inte bara Finansdepartementet utan också alla riksdagens ledamöter som står bakom krisuppgörelsen här har en väldigt viktig uppgift, nämligen att tala med människor om detta, förklara och svara på frågor. Jag hoppas att Karin Starrin deltar i den uppgiften.

Anf. 222 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag kan försäkra finansministern att jag ofta är ute och pratar om hur den ekonomiska situationen ser ut och varför vi nu befinner oss i den här ekonomiska situationen.

Det är oerhört viktigt att kvinnor inte känner att det är de som får betala för männens misstag i form av spekulationer, fastighetsköp, etc. – alla de olika klipp som har havererat. Det är klart att kvinnor blir extra besvikna när det till stora delar är sådana felsteg som orsakar den ekonomiska situationen i dag.

Finansministern berörde just det faktum att kvinnor har låga löner. Det skulle vara ganska intressant att få höra finansministerns uppfattning om hur vi nu skall hantera avtalsrörelsen. Hur skall vi påverka marknadens parter? Jag tycker att det är självklart att det är personer med låga löner – alltså till stora delar kvinnor – som skall ha de eventuella lönelyft som det nu finns utrymme för.

Anf. 223 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! När det gäller den sista frågan om avtalsrörelsen skall jag gärna upprepa att det tyvärr inte finns något utrymme för några löneökningar. Det som är väsentligt för kvinnor och för all del män – det finns ju även lågavlönade män – är att vi inte kommer tillbaka till den situation som rådde på 80-talet.

Då kunde vi se att löneklyftorna mellan kvinnor och män ökade. Det berodde i hög grad på överhettningen. De som då kunde, om jag uttrycker mig litet slarvigt, roffa åt sig mera, var de manliga yrkesgrupperna. Det skedde på kvinnliga lågavlönades bekostnad. Det är en utveckling som vi måste göra allt för att undvika, om vi vill ha rimligare lönerelationer.

Att informera om sambanden mellan olika ekonomiska variabler är oerhört viktigt. Vi politiker har en skyldighet att informera, inte bara vanliga människor utan också många som via media beskriver verkligheten. Finansdepartementet har tankar på hur man skulle kunna få en mera rimlig beskrivning av olika ekonomiska fakta, som inte är så snuttifierad.

Anf. 224 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag håller med finansministern om att den lönesituation som rådde under 80-talet inte får upprepas. Jag tror inte att det finns några risker för det heller. Men kvinnorna tröttnar på att höra att männen, precis som finansministern säger, roffade åt sig större delen av de stora lönepåslagen när det var högkonjunktur. Därför ökade klyftorna. Ändå fanns det egentligen ingen tillväxt.

Vi tillät denna löneutveckling när vi hade högkonjunktur. Konsekvensen av mitt resonemang måste vara att när vi nu har en lågkonjunktur, med egentligen inget löneutrymme alls, måste det vara mycket värt om vi får finansministerns ord på att det, om det eventuellt finns något löneutrymme, måste gå till de lågavlönade.

Anf. 225 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag är ledsen att göra Karin Starrin besviken, men jag måste upprepa det jag har sagt tidigare, nämligen att det icke finns något löneut-

rymme att fördela. Vad det handlar om är att se till att arbetsmarknadens parter i löneförhandlingarna förhandlar inte bara för dem som har jobb, utan också för dem som vill ha jobb, dvs. de som i dag är arbetslösa. Om det blir dyra avtal blir det bara flera arbetslösa. Det är en utveckling som jag inte tror att någon vill ha.

Den stora frågan om kvinnornas levnadsvillkor framöver hänger mycket nära samman med när vi får i gång den ekonomiska utvecklingen i mera positiv mening. Det är bara ekonomisk tillväxt som ger utrymme för ökade reallöner. De som bäst behöver det är självfallet de som har låga löner i dag. Det är många kvinnor. Kvinnor är också mest beroende av offentlig service i olika avseenden. Bristen på tillväxt hotar betalningen för denna service. Tillväxt är faktiskt a och o för kvinnorna.

Anf. 226 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag är helt överens med finansministern om totalresonemanget. Vi behöver en ökad tillväxt för att över huvud taget hämta in de stora löneskillnader som finns. Vi får uppmana våra kvinnor att hela tiden vara med i debatten och vara på alerten när det gäller att snappa upp eventuellt kommande löneutrymmen.

Min övergripande fråga till finansministern blir nu: Kommer finansministern att påverka jämställdhetsministern och Kulturdepartementet att ta fram en samlad, övergripande konsekvensrapport om det nu gällande allvarliga ekonomiska läget?

Anf. 227 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag medger nu varje talare ytterligare ett inlägg.

Anf. 228 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag skall inte säga något mera än att jämställdhetsaspekten i den ekonomiska politiken är oerhört viktig. Den har också särskilt redovisats, inte minst i de förslag som regeringen har lämnat i fråga om den kommunala ekonomin. Där finns särskilda avsnitt om jämställdhetsaspekterna. Det genomsyrar arbetet med den ekonomiska politiken över huvud taget. Vi kommer att fullfölja denna linje. Vi råkar tycka att jämställdhet mellan kvinnor och män är mycket viktigt.

Anf. 229 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Jag får tacka finansministern för de beskeden. Vi skall ta det ansvar som vi har på alla nivåer att se till att kvinnor inte känner sig orättvist behandlade i den ekonomiska politiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1992/93:53 Följdlagstiftning med anledning av den nya läkemedelslagstiftningen m.m.

1992/93:64 EES-avtalet och advokaterna, m.m.

1992/93:66 Utlämnande av uppgifter från Tullverket till vissa myndigheter

1992/93:81 Osann utsaga inför EFTA-domstolen m.m.

41 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 19 oktober

1992/93:82 av *Kristina Svensson* (s) till statsrådet Bo Könberg om vården av anorektiker:

Enligt aktuella uppgifter finns det mellan 30 000 och 40 000 registrerade fall av anorexia. Det totala antalet anorektiker och bulimiker kan dock uppgå till ca 150 000. 90 % av dessa är kvinnor och sjukdomen kryper allt längre ner i åldrarna. I hela landet finns ca 50 vårdplatser med specialistkompetens. Vårdläget för denna grupp patienter är alltså katastrofalt.

Vilka initiativ avser sjukvårdsministern att ta för att förbättra vårdläget för anorektiker?

42 § Kammaren åtskildes kl. 20.15.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.51 och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Tisdagen den 20 oktober

1 § Val till Nordiska rådet 1
2 § Val av suppleant i socialförsäkringsutskottet 2
3 § Utökning av antalet suppleanter i vissa utskott 2
4 § Val av suppleanter i vissa utskott 3
5 § Justering av protokoll 3
6 § Hänvisning av ärenden till utskott 3
7 § Meddelande om svar på interpellationer 4
8 § Svar på fråga 1992/93:58 om avveckling av freoner och dess betydelse för vissa läkemedel 4
Miljöminister Olof Johansson (c)
Leif Carlson (m)
9 § Svar på fråga 1992/93:77 om syrehalten i Öresund 5
Miljöminister Olof Johansson (c)
Kenneth Lantz (kds)
10 § Svar på fråga 1992/93:8 om högsta tillåtna hastighet på motorvägar m.m. 7
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Sten Andersson i Malmö (m)
Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 22 oktober ... 10
Talmannen
11 § Svar på fråga 1992/93:22 om TELI i Vänersborg 10
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Rune Evensson (s)
12 § Svar på fråga 1992/93:23 om Kommunikationsdepartementets ärendebehandling 12
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Christina Linderholm (c)
Talmannen (om debattreglerna)
13 § Svar på fråga 1992/93:38 om personalnedskärningarna vid SJ Gods 16
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Bengt Hurtig (v)
Talmannen (om debattreglerna)
14 § Svar på fråga 1992/93:44 om nedläggning av stationer i Älvsborgs län 18
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Ingvar Johnsson (s)
15 § Svar på fråga 1992/93:52 om Gotlandstrafiken 21
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Ulla Pettersson (s)
16 § Svar på fråga 1992/93:56 om SJ:s upphandling av snabbtåg... 23

Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Roland Sundgren (s)
17 § Svar på fråga 1992/93:71 om utbyggnad av Sturups flygplats .. 25
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Olle Schmidt (fp)
18 § Svar på fråga 1992/93:73 om lagändring som förhindrar taxifusk 27
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Göthe Knutson (m)
Talmannen
19 § Svar på fråga 1992/93:18 om interrailkortens framtid 30
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Olle Schmidt (fp)
20 § Svar på frågorna 1992/93:46, 68 och 76 om auktoriserade revisorers ansvar, m.m. 32
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Göran Magnussson (s)
Göthe Knutson (m)
21 § Svar på frågorna 1992/93:36 och 72 om åtgärder mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Turkiet 37
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Berith Eriksson (v)
Hans Göran Franck (s)
Talmannen (om debattreglerna)
22 § Svar på fråga 1992/93:51 om energiförsörjningen i de baltiska staterna 42
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Pär Granstedt (c)
23 § Svar på fråga 1992/93:70 om ökad samordning av biståndsprojekt 44
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Margareta Viklund (kds)
24 § Svar på fråga 1992/93:61 om vårdnaden om barn 47
Statsrådet Reidunn Laurén (-)
25 § Svar på fråga 1992/93:69 om en översyn av reglerna om vårdnad 48
Statsrådet Reidunn Laurén (-)
Margareta Viklund (kds)
Ajournering 51
Återupptagna förhandlingar 51
26 § Svar på fråga 1992/93:49 om tingsrätterna 51
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Göran Magnusson (s)
27 § Svar på fråga 1992/93:79 om risker för kriminalitet inom taxinäringen 53
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Sören Lekberg (s)

28 § Svar på fråga 1992/93:53 om kvinnorna och ett nytt pensionssystem 55
Statsrådet Bo Könberg (fp)
Karin Wegestål (s)
29 § Svar på frågorna 1992/93:59 och 78 om legitimation för naprapater 58
Statsrådet Bo Könberg (fp)
Per Stenmarck (m)
Hugo Bergdahl (fp)
30 § Svar på fråga 1992/93:24 om gatubarn i Sverige 62
Socialminister Bengt Westerberg (fp)
Margareta Viklund (kds)
31 § Svar på fråga 1992/93:35 om reformer på handikappområdet . 66
Socialminister Bengt Westerberg (fp)
Eva Zetterberg (v)
32 § Svar på fråga 1992/93:62 om barns kontakt med föräldrar.... 69
Socialminister Bengt Westerberg (fp)
33 § Svar på fråga 1992/93:74 om Lokaldemokratikommitténs arbete 69
Civilminister Inger Davidson (kds)
Olle Schmidt (fp)
34 § Svar på fråga 1992/93:75 om konsumentinformationen 73
Civilminister Inger Davidson (kds)
Elisabeth Persson (v)
Förste vice talmannen (om taletiden)
35 § Svar på fråga 1992/93:43 om avveckling av kärnkraften..... 76
Näringsminister Per Westerberg (m)
Lennart Daléus (c)
36 § Svar på fråga 1992/93:57 om småföretagens exportmöjligheter 80
Näringsminister Per Westerberg (m)
Kjell Eldensjö (kds)
37 § Svar på fråga 1992/93:65 om vindkraft 82
Näringsminister Per Westerberg (m)
Marianne Jönsson (c)
38 § Svar på fråga 1992/93:67 om vidareutveckling av näringslivet och industrisysselsättningen 85
Näringsminister Per Westerberg (m)
Bertil Danielsson (m)
39 § Svar på fråga 1992/93:66 om krispaketen och jämställdheten 87
Finansminister Anne Wibble (fp)
Karin Starrin (c)
Förste vice talmannen
40 § Bordläggning 92
41 § Anmälan om fråga
1992/93:82 av Kristina Svensson (s) om vården av anorektiker 92

gotab 42183, Stockholm 1992